АЗЯРБАЙЖАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДАХИЛИ ИШЛЯР НАЗИРЛИЙИ

ПОЛИС АКАДЕМИЙАСЫ

Fakültə: «Əyani»

Кафедра: «ДИО-нун инзибати фяалиййяти»

Фянн: «ДИО-нун инзибати фяалиййяти»

M Ü H A Z İ R Ə

Мювзу № 16. «Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати мяъбуретмя тядбирляри»

Tərtib etdi:
"DİO-nun inzibati fəaliyyəti"
kafedrasının rəisi, polis polkovniki
V.G.Abışov
"DİO-nun inzibati fəaliyyəti"
kafedrasının müəllimi,polis polkovnik-
leytenantı,h.ü.f.d.
Ş.T.Şükürov

Mühazirəyə edilmiş əlavə və dəyişiklər kafedra iclasında müzakirə olunmuş və təsdiq edilmişdir.
Protokol № _____, «_____» _____ 2018-ci il

Bakı - 2018

Мювзу № 16: ″Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати мяъбуретмя тядбирляри″

П Л А Н :

Эириш

1. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин анлайышы, мащиййяти вя тяснифаты.
2. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати гаршысыныалма тядбирляринин анлайышы, нювляри вя онларын мязмуну.
3. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляринин анлайышы, нювляри вя онларын мязмуну.
4. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати тянбещлярин нювляри, онларын мязмуну вя иъра едилмяси гайдасы.

Нятиъя

Я Д Я Б И Й Й А Т:

1. Азярбайъан Республикасынын Конститусийасы. Бакы, 1995. (2010).
2. Азярбайъан Республикасынын İnzibati Xətalar Məcəlləsi.Bakı. 2016.
3. ″Полис щаггында″ Азярбайъан Республикасынын Гануну. 28 октйабр 1999-ъу ил.
4. ″Вятяндашларын мцраъиятляри щаггында″ Азярбайъан Республикасынын Гануну. 30 sentyabr 2015-ci il.
5. Азярбайъан Республикасынын Ъинайят-Просессуал Мяъялляси. м.204-209; 212.
6. Азярбайъан Республикасында инсан щцгуг вя азадлыгларынын щяйата кечирилмясинин тянзимлянмяси щаггында Азярбайъан Республикасынын Конститусийа Гануну. 24 декабр 2002-ъи ил.
7. ″Азярбайъан Республикасынын Дахили Ишляр Назирлийинин Ясаснамясинин вя структурунун тясдиг едилмяси щаггында″ Азярбайъан Республикасы Президентинин Фярманы. 29 ийун 2001-ъи ил.
8. ″Инсан вя вятяндаш щцгуг вя азадлыгларынын тямин едилмяси сащясиндя тядбирляр щаггында″ Азярбайъан Республикасы Президентинин Фярманы. 22 феврал 1998-ъи ил.

9. ″Ъинайяткарлыьа гаршы мцбаризянин эцъляндирилмяси, ганунчулуьун вя щцгуг гайдасынын мющкямляндирилмяси тядбирляри щаггында″ Азярбайъан Республикасы Президентинин Фярманы. 09 август 1994-ъц ил.
10. “2013-cü ildə cinayətkarlıqla mübarizənin, ictimai qaydanın qorunmasının və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin yekunlarına və qarşıda duran vəzifələri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının 28 yanvar 2014-ci il tarixli KQ-1nömrəli qərarı (DİN-in 29.01.2014 tarixli Ə81-201-14 nömrəli əmri).
11. Azərbaycan Respublikası DİN-in “Törədilmiş və ya hazırlanan cinayətlər və hadisələr barədə məlumatların DİO-da qeydiyyatı, uçotu və yoxlanılması qaydaları haqqında Təlimat (DİN, qərar № 680, 03.11.2011-ci il).
12. Azərbaycan Respublikası DİN-in 19.09.2012-ci il tarixli Q48-001-12 № qərarı ilə təsdiq edilmiş “Polisin nəzarəti altına vermə və ev dustaqlıgı qətimkan tədbirlərinin təsdiq edilməsi haqqında Təlimat.
13. 12. Azərbaycan Respublikası DİN-in 03.09.2012-ci il tarixli 021-001-12№-li “DİO-da icazə sisteminin təşkilinə dair Təlimatın təsdiq edilməsi haqqında qərarı”.
14. Azərbaycan Respublikası DİN-in 12 avqust 2014-ci il tarixli Q24-001-14 nömrəli qərarı ilə “DİO tərəfindən xüsusi vasitələrin tətbiq olunması qaydalarının təsdiq edilməsi barədə” Təlimat.
15. Азярбайъан Республикасы ДИН-ин 02.01.2001-ъи ил тарихли 1 №-ли ямри иля тясдиг едилмиш ″ДИО-нун нювбятчи щиссяляринин ишинин тяшкилиня даир″ Тялимат.
16. Азярбайъан Республикасы ДИН-ин 13.07.2009-ъу ил тарихли 390 №-ли ямри иля тясдиг едилмиш: ″Шящяр, район вя няглиййатда полис органлары щаггында″ Ясаснамя, ″Шящяр, район вя няглиййатда полис органларынын ишинин тяшкили щаггында″ Тялимат, ″Шящяр, район вя няглиййатда полис органларынын рящбярляри арасында нцмуняви вязифя бюлэцсцнцн тясдиг едилмясиня даир″ Гайда.
17. Азярбайъан Республикасы ДИН-ин 30.10. 2009-ъу ил тарихли 583 №-ли ямри иля тясдиг едилмиш “Тюрядилмиш вя йа щазырланан ъинайятляря даир мялуматларын йохланылмасы заманы сялащиййятли органлар тяряфиндян илкин тядбирлярин апарылмасы гайдасы вя бу сащядя гаршылыглы ялагялярин тяшкили щаггында” Тялимат.
18. Azərbaycan Respublikası DİN-in 08.01.2015-ci il tarixli Q2-001-15 №-li Qərarı ilə təsdiq edilmiş “Cinayət və hadisələr barədə əməliyyat məlumatlarının hazırlanması və təqdim edilməsi qaydalarına dair Təlimat”ın təsdiq olunması barədə.
19. «Şəhər, rayon, polis orqanlarında vətəndaşların müraciətlərinə baxılması və qəbulu işinin vəziyyətinə dair» Azərbaycan Respublikasının Daxili İşlər Nazirliyinin Kollegiyasının 29 noyabr 2013-cü il tarixli KQ-5\1 n-li qərarı.
20. Азярбайъан Республикасы ДИН-ин 12 avqust 2014-ъи ил тарихли Q24-001-14 nömrəli qərarı иля тясдиг едилмиш Дахили ишляр органлары

тяряфиндян хцсуси васитялярин тятбиг олунмасы гайдаларынын təsdiq edilməsi barədə Тялимат.

21. Тядрис програмы. "ДИО-нун инзибати фяалиййяти". Цмуми щисся. Бакы, 2002.
22. Дярслик. "ДИО-нун инзибати фяалиййяти". Цмуми щисся. В.Абышов, Щ.Ейвазов. Бакы, 2008.
23. Дярс вясаити. "ДИО-нун инзибати фяалиййяти". Цмуми щисся. Гыса курс. Бакы, 2008.
24. Дярс вясаити. "ДИО-нун инзибати фяалиййяти". Цмуми щисся. 100 суала 100 ъаваб. Бакы, 2005.
25. Дярс вясаити. "ДИО-нун инзибати фяалиййяти". Схемлярдя. Бакы, 2006.
26. Дярслик. "Административная деятельность ОВД". Цмуми щисся. А.П.Коренев. М., 2001.
27. Дярслик. "Административная деятельность ОВД". Л.Л.Попов. Академия МВД СССР. М., 1987.
28. Дярслик. "Административное право и административная деятельность ОВД". М., 1990.
29. Дярс вясаити. Альбом-схем. "Административная деятельность ОВД". А.П.Коренев. Москва, 2001.
30. Дярс вясаити. Альбом-схем "Административная деятельность ОВД". МВД России, Санкт-Петербургский Университет. Академия Права, Экономики и Безопасности жизнедеятельности". Санкт-Петербург, 1999.
31. **Конспект лекций. «Административная деятельность полиции». Краснодарский Университет МВД России , Под ред С.Н. Ершова.2013 год.**

Эириш

Азярбайъан Республикасы Конститусийасынын 12-ъи маддясинин 1-ъи бяндиня ясасян ″Инсан вя вятяндаш щцгугларынын вя азадлыгларынын Азярбайъан Республикасы вятяндашларына лайигли щяйат сявиййясинин тямин едилмяси″ дювлятин али мягсяди кими мцяййян едилмишдир. Дювлятин али мягсядинин тямин едилмяси Конститусийанын 24-71-ъи маддяляриндя тясбит едилмиш инсан вя вятяндаш щцгугларынын вя азадлыгларынын щяйата кечирилмяси цчцн нормал шяраитин йарадылмасыны вя онларын щяйата кечирилмясини нязярдя тутур.

Бу эцнкц мцщазирямизин мювзусунун ясас мцддяаларынын мянимсянилмясинин ясас мягсядляриндян бири дя дювлятин али мягсядинин тямин едилмясиня билаваситя аидиййатлылыьы олан Конститусийамызын 31-32 вя 41-ъи маддяляриндя тясбит едилмиш инсан вя вятяндашларын ″тящлцкясиз йашамаг щцгугу″нун, ″шяхси тохунулмазлыг щцгугу″нун вя ″саьламлыьын горунмасы щцгугу″нун тямин едилмясиндя полисин цзяриня дцшян вязифялярин йериня йетирилмяси заманы полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилян инзибати мяъбуретмя тядбирляринин ганунвериъилийин тялябляриня мцвафиг олараг тятбиг едилмясинин юйрянилмясидир.

Дювлятин али мягсядинин тямин едилмясиндя полисин фяалиййяти хцсуси ящямиййят кясб едир. Беля ки, дювлятин али мягсядинин тямин едилмясиндя полисин гаршысына бир сыра вязифяляр гойулмушдур. Полисин цзяриня дцшян бу вязифяляр ″Полис щаггында″ Ганунун 3-ъц маддясиндя, йяни полисин тяйинатыны вя ясас вязифялярини мцяййян едян маддясиндя юз яксини тапмышдыр. Полисин цзяриня дцшян бу вязифялярин йериня йетирилмяси заманы полис ямякдашлары тяряфиндян мцхтялиф идаряетмя методларындан истифадя олунур. Полис тяряфиндян цзяриня дцшян вязифя вя функсийаларынын йериня йетирилмяси заманы даща эениш истифадя олунан вя тятбиг едилян тядбирлярдян бири дя инзибати мяъбуретмя тядбирляридир.

Полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилян инзибати мяъбуретмя тядбирляринин тятбиг едилмяси инсан вя вятяндаш щцгугларынын, азадлыгларынын вя гануни мянафеляринин мящдудлашдырылмасы иля баьлы олдуьу цчцн онларын ганунвериъиликля мцяййян едилмиш гайдада тятбиг едилмяси щямишя ъямиййятин вя дювлятин диггят мяркязиндядир. Диэяр тяряфдян ися инзибати мяъбуретмя тядбирляринин гануназидд формада тятбиг едилмяси щямишя ъямиййятдя чох пис гаршыланыр вя полисин имиъиня хялял эятирир.

2014-ci ilin Yanvarın 28-də Daxili İşlər Nazirliyində 2013-cü ildə *cinayətkarlıqla mübarizənin, ictimai qaydanın qorunmasının və ictimai təhlükəsizliyin təmin edilməsinin yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş geniş* ***Kollegiya iclası*** *keçirilmişdir.*

İclası giriş sözü ilə açan daxili işlər naziri, general-polkovnik Ramil Usubov xüsusilə vurğulamışdır ki, yola saldığımız 2013-cü il Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Heydər Əliyev siyasi kursunun uğurlu inkişafı, xüsusən zati-alilərinin xalqımızın yekdil etimadı ilə yenidən dövlət başçısı seçilməsi ilə əlamətdar olmuşdur. Ölkə həyatının bütün sahələrində müsbət nəticələr əldə edilmiş, o cümlədən davamlı şəkildə həyata keçirilən quruculuq işlərinə, tərəqqi proseslərinə zəmin yaradan sabitlik və daxili təhlükəsizlik etibarlı qorunmuşdur.

Qanunçuluğun, eləcə də hər bir şəxsin hüquq və azadlıqlarına hörmətin bərqərar olunmasında mühüm rol oynayan istintaq və təhqiqat qurumları əməkdaşlarının fəaliyyəti də qənaətbəxşdir. Hesabat dövründə müstəntiqlərin icraatında 21.199 cinayət işi olmuşdur. 2012-ci illə müqayisədə istintaqı tamamlanaraq ittiham aktı ilə məhkəmələrə göndərilmiş cinayət işlərinin sayı 3 faiz artmışdır.

Nazir demişdir ki, daxili işlər orqanlarının fəaliyyətinin əsas istiqamətlərindən olan yol hərəkəti təhlükəsizliyinin təmini sahəsində həyata keçirilən profilaktiki tədbirlər də müsbət nəticələrlə müşayiət olunmuşdur. Ötən il bu sahədə ictimai münasibətləri tənzimləyən 15 qanunvericilik aktı qəbul edilmiş, o cümlədən yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan bir sıra inzibati xətalara görə sanksiyalar sərtləşdirilmişdir.

Respublikada dövlət qeydiyyatına alınmış nəqliyyat vasitələrinin sayı 102 min ədəd artaraq 2013-cü ilin sonuna 1.245.677 vahid təşkil etmişdir. Bununla belə, həmin artımın fonunda yol-nəqliyyat hadisələrinin sayı 1,6 faiz və ya 46 fakt, qəzalarda həlak olanların sayı 0,3 faiz, yaxud 4, yaralananların sayı isə 1,6 faiz və yaxud 49 nəfər azalmışdır.

Yol hərəkətinə nəzarət prosesində hesabat dövründə 2012-ci illə müqayisədə 40 faiz çox və ya 1.429.781 müvafiq inzibati xəta müəyyən edilmişdir. Şüşələrinə pərdə və plyonka çəkilmiş 10.578 avtomobil, avtoxuliqanlığa görə 703 nəfər aşkarlanaraq qanunauyğun tədbirlər görülmüşdür. Xətaların 11,8 faizi (168.197-si) avtomatik rejimdə işləyən foto və videoqeydiyyat funksiyalarına malik xüsusi texniki vasitələrin köməyi ilə müəyyən edilmişdir.

Bütövlükdə, müxtəlif inzibati xətalara görə respublika üzrə 2012-ci illə müqayisədə 29 faiz çox və ya 1.452.461 protokol tərtib olunmuş, nəticədə 1.347.617 nəfər cərimələnmiş, 4130 nəfər məhkəmələr tərəfindən inzibati qaydada həbs olunmuş, 41.495 şəxsə xəbərdarlıq edilmişdir.

Буна эюря дя инзибати мяъбуретмя тядбирляринин ганунвериъиликля мцяййян едилмиш щалларда вя гайдада тятбиг едилмяси щям ганунчулуьун тялябляриндян биридир, щям дя щяр бир полис ямякдашынын вязифя боръудур.

“Daxili işlər orqanlarının inzibati fəaliyyəti” fənni üzrə mövzular üzrə (Конспект лекций. «Административная деятельность полиции».

Краснодарский Университет МВД России, Под ред С.Н. Ершова.2013 год.) qeyd olunan mənbədən tərcümələr etməklə mühazirəyə əlavələр daxil edilmişdir.

Беляликля, бу эцнкц мцщазирямизин мювзусу щям нязяри, щям дя тяърцби ъящятдян Сизин эяляъяк фяалиййятиниздя мцщцм ящямиййят кясб едир. Чцнки мювзумузун васитяси иля биринъи нювбядя инзибати мяъбуретмя тядбирляринин анлайышы вя нювляри, онларын тятбиг едилмясинин щцгуги ясаслары, икинъи нювбядя ися онларын полис ямякдашлары тяряфиндян ганунвериъиликля мцяййян едилмиш гайдада тятбиг едилмяси баъарыг вя вярдишлярини юйрянмиш олаъаьыг.

Суал 1. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин анлайышы, мащиййяти вя тяснифаты

Инзибати мяъбуретмя тядбирляринин нювляриндян бири олан инзибати хябярдарлыг тядбирляри полис ямякдашлары тяряфиндян вя вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийиня тящлцкя йарадан щадисялярин (щалларын) вя щцгугпозмаларын хябярдар едилмяси мягсяди иля тятбиг едилир. Бу тядбирляр бу вя йа диэяр вятяндашларла, вязифяли шяхслярля мцнасибятдя инзибати-щцгуги характерли мящдудиййятляр вя инзибати мяъбуредиъи щярякятляр гисминдя чыхыш едир.

Инзибати хябярдарлыг тядбирляринин тятбиг едилмясинин ясасыны *шяхсин щцгугпозма, ъямиййятязидд, щцгугазидд щярякятляр етмяк нийяти (мягсяди) щаггында реал ещтималы (тясяввцр), вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийя тящлцкя йарадан вязиййятлярин (щалларын) йахынлашмасы тяшкил едир.*

Беляликля, **инзибати хябярдарлыг тядбирляри** - *щцгугпозмаларын хябярдар едилмясиня, онларын мянфи вя зярярли нятиъяляринин йаранмасына йол верилмямясиня, еляъя дя вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийя тящлцкя йарадан щалларын йахынлашмасынын (вязиййятин) арадан галдырылмасына йюнялдилмиш, полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилян цсул вя васитялярдян ибарятдир.*

Инзибати хябярдарлыг тядбирляринин тяснифаты

Полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляри *олдугъа чох мцхтялифдирляр.* Онларын мцхтялиф мейарлара эюря (охшар яламятляриня, мцхтялиф ясаслара вя тятбиг етмя мягсядляриня эюря) тяснифатыны вермяк олар.

Полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин тятбиг едилмяси мягсядляри цзря тяснифатынын верилмяси тяърцби ъящятдян мцщцм ящямиййят кясб едир.

Инзибати хябярдарлыг тядбирляринин бу мейар цзря, йяни онларын тятбиг едилмяси мягсядляри цзря тяснифатынын верилмяси нятиъясиндя онлары ашаьыдакы ики група бюлмяк олар:

- вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийя тящлцкя йарадан щалларын (вязиййятин) вахтында гаршысынын алынмасы, мцмкцн ола биляси арзуедилмяз вя йа зярярли нятиъялярин йахынлашмасынын вахтында гаршысынын алынмасы мягсяди иля тятбиг едилян тядбирляр;

- ъямиййятя зидд давранышлары иля характеризя олунан шяхсляр тяряфиндян йени щцгугпозмаларын тюрядилмясинин хябярдар едилмяси мягсяди иля онлара гаршы тятбиг едилян тядбирляр.

Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин биринъи групуна ашаьыдакы тядбирляр аиддир:

- гязалар, учгунлар, електрик хятляринин гырылмасы вя с. щадисяляр заманы щярякятин тящлцкясизлийиня тящлцкя йаранаркян йолларын вя кцчялярин мцяййян сащяляриндя няглиййатын вя пийадаларын щярякятляринин мящдудлашдырылмасы вя йа дайандырылмасы;

- няглиййат васитяляринин техники вязиййятиня нязарят едилмяси вя техники вязиййяти мцяййянляшдирилмиш тялябляря уйьун эялмяйян няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси;

- мцлки щава эямиляри сярнишинляринин ял йцкляринин, багаъларынын йохланылмасы вя онлара шяхси бахышын кечирилмяси вя с.

Эюстярилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин ясас характерик яламяти ондан ибарятдир ки, *онлар щцгугазидд щярякятляр фактынын олмадыьы щалларда да тятбиг едилирляр*. Чцнки, мясяля ондадыр ки, вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийя, онларын гануни мянафеляриня тящлцкя йалныз щцгугпозмаларын баш вермяси нятиъясиндя дейил, щям дя тябии фялакятляр, епидемийалар, епизоотийалар, рущи хястялярин щярякятляри вя с. нятиъясиндя дя йарана биляр. Беля щалларда дювлят щцгугпозма тюрятмямиш шяхсляря гаршы да мяъбуретмя тядбирляринин тятбиг едилмяси мяъбуриййятиндя олур. ***Бу нюв тядбирляр инзибати ъяза характери дашымырлар.***

"Полис щаггында" Ганунун 5-ъи маддясиня ясасян, инсан вя вятяндаш щцгуг вя азадлыгларынын мцдафияси сащясиндя полисин фяалиййяти мцяййян едилмишдир. "Полис щаггында" Ганунун бу мцддяасына ясасян, шяхсин щцгуг вя азадлыгларына гаршы полис тяряфиндян бу Ганунла нязярдя тутулмуш тядбирлярин щяйата кечирилмясиня йалныз Азярбайъан

Республикасынын ганунлары иля мцяййян олунмуш ясасларла вя гайдада йол верилир. Бундан ялавя щяр щансы шяхсин щцгуг вя азадлыглары мящдудлашдырылдыгда полис ямякдашы мящдудлашдырманын ясасларыны вя сябяблярини, щабеля бунунла ялагядар щямин шяхсин щцгуг вя вязифяларини она изащ етмялидир вя с.

Бундан ялавя, "Полис щаггында" Ганунун 21-23-ъц маддяляриня ясасян, полис тяряфиндян шяхсин азадлыг щцгугунун мящдудлашдырылмасы щаллары, мцддятляри вя азадлыг щцгугунун мящдудлашдарылмасы иля баьлы полис ямякдашынын вязифяляри мцяййян едилмишдир.

Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин биринъи групуна аид олан тядбирляр ичярисиндя даща эениш тятбиг олунан йолларын вя кцчялярин мцяййян сащяляриндя няглиййатын вя пийадаларын щярякятляринин мящдудлашдырылмасы вя йа дайандырылмасыдыр.

Йолларын вя кцчялярин мцяййян сащяляриндя няглиййатын вя пийадаларын щярякятляринин мящдудлашдырылмасы вя йа дайандырылмасы гязаларла, учгунларла, йолларын тямири иля, су кямяринин, газ хяттинин, електрик вя телефон кабелляринин вя с. чякилмяси иля ялагядар олараг щяйата кечирилир. Беля тядбирляри полис ямякдашлары "Полис щаггында" Ганунун 16-ъы маддясинин 2-ъи бяндиня мцвафиг олараг щяйата кечирирляр. Чцнки, "Полис щаггында" Ганунун 16-ъы маддясинин 2-ъи бяндиня ясасян, йолларын тямири, тикинтиси, лайищяляндирилмяси, истисмары вя онлара хидмят заманы йол щярякяти тящлцкясизлийинин тялябляри иля баьлы гцввядя олан гайдалара, нормативляря вя стандартлара ямял олунмасына нязарят сащясиндя юз сялащиййятляри дахилиндя вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийя тящлцкя йарадан щадисялярин (щалларын) хябярдар едилмяси мягсяди иля инзибати-щцгуги характерли мцвафиг тядбирляр эюрцлмяси полис ямякдашларынын цзяриня йол щярякяти тящлдцкясизлийинин тямин едилмяси сащясиндя бир вязифя кими гойулмушдур.

Митингляр, нцмайишляр, кцчя йцрцшляри, пикетляр, идман йарышлары вя с. кцтляви тядбирляр кечириляркян полис ямякдашлары тядбирдя иштирак етмяйян вятяндашларын мцяййян едилмиш сярщядлярдян кечмяларини (этмяларини) гадаьан едирляр, мцвяггяти олараг няглиййатын вя пийадаларын щярякятлярини мящдудлашдырыр вя йа дайандырырлар. Беля сялащиййятляр полис ямякдашларына "Полис щаггында" Азярбайъан Республикасы Ганунунун 18-ъи маддясинин 2-ъи бяндиня вя 20-ъи маддясинин 6-7-ъи бяндляриня мцвафиг олараг верилмишдир.

Йолларын вя кцчялярин мцяййян сащяляриндя няглиййатын вя пийадаларын щярякятляринин мящдудлашдырылмасы вя йа дайандырылмасы щярякятин сярбястлийини мящдудлашдырыр, мцяййян чятинликляр вя наращатлыглар йарадыр. Беля щалларда реал вязиййятдян иряли эяляряк, полис ямякдашлары кцтляви тядбирин кечирилдийи районда

(зонада) йашайан вя йа ишляйян вятяндашларын бурахылмаларына шяраит йаратмаьа борълудурлар. Щярякятин мящдудлашдырылмасы вя йа дайандырылмасы тядбири лазым олмадыьы щалда дярщал ляьв едилир, йяни щярякят бярпа едилир.

Тябии фялакятляр (йаньынлар, дашгынлар, зялзяляляр вя с.) заманы беля тядбирлярин тятбиг едилмяси чох мцщцм ящямиййят кясб едир. Тябии фялакятляр заманы полис ямякдашлары тяряфиндян беля тядбирлярин тятбиг едилмяси сялащиййяти "Полис щаггында" Ганунун 20-ъи маддясинин 7-ъи бяндиня ясасян верилмишидр.

Диэяр тяряфдян ися "Полис щаггында" Ганунун 13-ъц маддясинин 6-ъы бяндиня ясасян, "тябии фялакятляр, гязалар вя диэяр фювгяладя щаллар баш вердикдя инсанларын вя ямлакын хиласетмя тядбирляриндя иштирак етмяк" полис ямякдашларынын цмуми вязифяляри, 14-ъц маддясинин 6-ъы бяндиня ясасян ися "Азярбайъан Республикасынын бцтцн яразисиндя вя йа айры-айры йерляриндя тятбиг едилян фювгяладя вя йа щярби вязиййят реъимини тямин етмяк, епидемийа вя йа епизоотийа заманы карантин тядбирляринин щяйата кечирилмясиндя иштирак етмяк" полис ямякдашларынын иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмяси сащясиндя вязифяси кими мцяййян едилмишдир.

"Полис щаггында" Ганунун 20-ъи маддясинин 7-ъи бяндиня ясасян, полис ямякдашы тябии фялакятляр заманы, щабеля гяза тящлцкясинин арадан галдырылмасы иля ялагядар йол щярякятини мящдудлашдырмаг вя йа гадаьан етмяк щцгугуна маликдир. Беля щалларда йол щярякятинин мящдудлашдырылмасы вя йа гадаьан едилмяси вятяндашын шяхси вя ямлак тящлцкясизлийинин тямин едилмясинин тясирли васитяси, цсулудур. Мясялян: полис ямякдашы йаньын щаггында мялумат алдыгда инсанлары вя ямлакы хилас едяркян, йаньынын сябяблярини ашкара чыхараркян, зярурят олдугда мцщасиряйя алма (дювряйя алма) тядбирини тятбиг едир, йахын олан кцчялярдя (сащялярдя) няглиййатын вя пийадаларын щярякятлярини мящдудлашдырыр вя йа гадаьан едир, кянар шяхсляри йаньын яразисиня бурахмырлар.

"Полис щаггында" Ганунун 14-ъц маддясинин 1-ъи бяндиня ясасян, щяр бир шяхсин тящлцкясизлийини тямин етмяк "иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмяси сащясиндя" полис ямякдашларынын вязифяляриндян бири кими мцяййян едилмишдир. Ганунун бу мцддяасынын иърасынын тямин едилмяси мягсяди иля "полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин биринъи групуна, йяни вятяндашларын шяхси тящлцкясизлийиня вя иътимаи тящлцкясизлийя тящлцкя йарадан щалларын (вязиййятин) арадан галдырылмасы, мцмкцн ола биляси арзу едилмяз вя йа зярярли нятиъялярин йаранмасынын арадан галдырылмасы мягсяди иля тятбиг едилян тядбирляр ичярисиндя тяърцбядя даща эениш тятбиг олунан инзибати хябярдарлыг тядбирляриндян бири дя ***няглиййат васитяляринин***

техники вязиййятиня нязарят едилмяси вя техники вязиййяти мцяййянляшдирилмиш тялябляря уйьун эялмяйян няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмясидир. Диэяр тяряфдян ися бу тядбирлярин щяйата кечирилмяси "Полис щаггында" Ганунун 16-ъы маддясинин 3-4-ъц бяндляриня ясасян, бу тядбирлярин щяйата кечирилмяси "йол щярякяти тящлцкясизлийинин тямин едилмяси сащясиндя" полис ямякдашларыны билаваситя вязифяси кими мцяййян едилмишдир.

Няглиййат васитяляринин техники вязиййятляриня нязарят едилмяси техники ъящтдян насаз няглиййат васитяляринин истисмарына йол верилмяси мягсяди иля няглиййат васитяляриня планлы вя планданкянар бахышын щяйата кечирилмясиндян ибарятдир.

Техники бахыш щям Дювлят Йол Полиси хидмятинин йерляшдийи йерлярдя, щям дя мцвафиг автомобил гараъларында, автомобил тясяррцфатларында вя диэяр няглиййат тяшкилатларында апарыла биляр.

Няглиййат васитяляринин техники вязиййятляриня кечирилян техники бахыш нятиъясиндя техники вязиййяти мцяййянляшдирилмиш тялябляря уйьун эялмяйян няглиййат васитяляринин истисмары гадаьан едилир.

Инзибати хябярдарлыг тядбирлярини билаваситя тятбиг етмякдян башга, полис диэяр дювлят органлары тяряфиндян инзибати-хябярдаредиъи характерли тядбирлярин щяйата кечирилмясиня кюмяклик эюстярир. Беля ки, полис сялащиййятли органлара карантинин, реквизисийанын (мцсадирянин) щяйата кечирилмясиня, тябии фялакят, епидемийа, епизоотийа районларына, радиоакив маддялярля йолухан яразиляря кянар шяхслярин бурахылмамасына кюмяклик эюстярир.

Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати хябярдарлыг тядбирляринин икинъи групуна, йяни ъямиййятя зидд давранышлары иля характеризя олунан шяхсляр тяряфиндян йени щцгугпозмаларынын тюрядилмясинин хябярдар едилмяси мягсяди иля онлара гаршы тятбиг едилян тядбирляр аиддир. Бу тядбирлярин тяйинатындан вя щяйата кечирилмяси мягсядиндян асылы олараг, ***онлар айры-айры шяхсляря, йяни инсанларын мцяйян групларына гаршы щяйата кечирилирляр.***

Инзибати хябярдарлыг тядбирляринин икинъи групуна аид олан тядбирляр фярди гайдада вя полис ямякдашлары тяряфиндян хцсуси инзибати нязарят формасында щяйата кечирилян тядбирлярдир.

<u>Бу тядбирляр бир гайда олараг, Азярбайъан Республикасынын ъинайят-просессуал ганунвериъилийиня мцвафиг олараг ашаьыдакы категорийа шяхсляря гаршы щяйата кечирилир:</u>

- Азярбайъан Республикасынын ЪПМ-ин 169-ъу маддясиня ясасян, гятимкан тядбиринин тятбиг едилмяси заманы полисин нязаряти алтына верилмиш шяхсляря гаршы;

- Азярбайъан Республикасынын ЪПМ-ин 163-ъц маддясиня ясасян, гятимкан тядбиринин тятбиг едилмяси заманы ев дустаглыьында сахланылан шяхсляря гаршы.

Бу категорийайа аид олан шяхслярля полис органларынын ишинин тяшкили Азярбайъан Республикасы DİN-in 19.09.2012-ci il tarixli Q48-001-12 № qərarı иля тясдиг едилмиш "Полисин нязаряти алтына вермя вя ев дустаглыьы гятимкан тядбирляринин тясдиг едилмяси щаггында" Тялимата мцвафиг олараг щяйат кечирилир.

Азярбайъан Республикасы ЪПМ-ин 169-ъу маддясиня ясасян, полисин нязаряти алтына вермя гятимкан тядбиринин тятбиг едилмяси заманы ъинайят етмякдя шцбщяли вя йа тягсирляндирилян шяхся мцяййян щцгуги мящдудиййятляр гойулур.

<u>Полисин нязаряти алтына верилмиш шяхсляря гойулмуш щцгуги мящдудиййятляр ашаьыдакылардан ибарятдир:</u>

а) щяфтядя 1 дяфядян аз олмайараг мцвафиг ъядвялля мцяййян едилмиш вахтда полис органынын нювбятчи щиссясиндя гейдиййатдан кечмяк;

б) ъинайят просесини щяйата кечирян органын иъазяси олмадан йашайыш йеринин щцдудларындан кянара эетмямяк;

в) ъинайят просесини щяйата кечирян органын иъазяси олмадан йашайыш мянтягяси щцдудларында даими йашайыш йерини вя йа мцвяггяти олдуьу йери дяйишмямяк.

Ъинайят-просессуал Мяъяллясинин тялябляриня уйьун олараг, полисин нязаряти алтына вермя гятимкан тядбири шцбщяли вя йа тягсирляндирилян шяхсин мцвафиг йашайыш мянтягяси щцдудларында даими йашадыьы вя йа мцвяггяти олдуьу йер цзря полис органлары тяряфиндян щяйата кечирилир.

Полисин нязаряти алтына вермя гятимкан тядбиринин сечилмяси барядя ъинайят просесини щяйат кечирян органын гярары иъраата гябул едилдикдян сонра 24 саат мцддятиндя полисин нязаряти алтына верилян шяхс полися чаьырылараг иътимаи тящлцкясизлик хидмятинин ряиси тяряфиндян апарылан хцсуси журналда гейдиййата эютцрцлцр, она ганунла мцяййян едилмиш щцгуги мящдудиййятляр бир даща изащ олунур. Нязарятин тятбигиня башланмасы барядя ъинайят просесини щяйата кечирян органа 24 саат мцддятиндя йазылы мялумат верилир.

Азярбайъан Республикасы ЪПМ-ин 163-ъц маддясиня ясасян, ев дустаглыьы гятимкан тядбири тягсирляндирилян шяхси щябсдя сахламадан, ъямиййятдян там тяърид етмядян, лакин мящкямянин гярары иля мцяййян едилмиш азадлыг вя диэяр бир сыра щцгуглара мящдудиййятляр гоймагла тятбиг едилир.

Полис органы тяряфиндян ев дустаглыьы гятимкан тядбиринин тятбиг едилмяси барядя мящкямя гярарынын иърасы тягсирляндирилян шяхсин фактики йашайыш йери цзря щяйата кечирилир.

Ев дустаглыьы гятимкан тядбиринин тятбиг едилмяси барядя полис органына дахил олмуш мящкямянин гярары, иътимаи тящлцкясизлик хидмятинин ряиси тяряфиндян апарылан хцсуси журналда гейдиййата эютцрцляряк иърасы орган ряиси тяряфиндян аидиййяти ямякдашлара щяваля едилир. Ев дустаглыьы гятимкан тядбиринин тятбиги заманы полис

ямякдашлары, йалныз мящкямянин гярарында нязярдя тутулан тягсирляндирилян шяхсин вя йа онун йашайыш йеринин мцшащидя алтына алынмасыны, щабеля евинин, мянзилинин вя йа йашайыш цчцн она айрылмыш башга йерин мцщафизя едилмясини, йахуд диэяр щцгуги мящдудиййятляря риайят олунмасына нязаряти щяйата кечирирляр.

Полисин нязаряти алтына верилян шяхслярля вя ев дустаглыьында сахланылан шяхслярля полисин ишинин тяшкили, щяйата кечирилмяси гайдасы, онларын щяйат тярзиня вя давранышларына нязарятин щяйата кечирилмяси гайдасы ″ДИО-нун инзибати фяалиййяти″ фяннинин Хцсуси щиссясинин ″Полисин инзибати нязаряти алтына вермя вя ев дустаглыьы гятимкан тядбирляринин тятбиг едилмяси сащясиндя полис органларынын ишинин тяшкили″ мювзусу васитяси иля даща ятрафлы юйряниляъякдир.

Беляликля, мювзунун биринъи суалына нятиъя олараг гейд едирик ки, мцщазирямизин бу суалынын ачыгланмасы васитяси иля ялдя едяъяйиниз щцгуги биликляр сизин эяляъяк фяалиййятиниздя щям нязяри, щям дя тяърцби ъящятдян мцщцм ящямиййят кясб едир.

Суал 2. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати гаршысыныалма тядбирляринин анлайышы, нювляри вя онларын характеристикасы

Инзибати гаршысыныалма тядбирляри **– щцгугпозмаларын гаршысынын алынмасы (дайандырылмасы) цзря органын вя йа вязифяли шяхсин оператив щярякятляриндян ибарятдир.** *Онларын тятбиг едилмяси щцгугпозан шяхсин щярякятляринин зярярли нятиъяляринин гаршысынын алынмасы (дайандырылмасы) вя онлара йол верилмямяси мягсяди иля билаваситя мцдахиля едилмяси иля баьлыдыр.*

Шяхси, тяшкилати вя ямлак мящдудиййятляриндян ибарят олан психи вя физики тясир етмя васитяляри иля щцгугпозмуш шяхс ганунсуз щярякятлярини давам етдирмякдян фактики олараг мящрум едилир вя о, мцяййян вязифялярини (щярякятлярини) иъра етмяйя вадар едилир.

Инзибати гаршысыныалма тядбирляри даща чох дахили ишляр органлары (полис) тяряфиндян тюрядилян инзибати хятяларын вя ъинайятлярин вахтында гаршысынын алынмасы иля ялагядар тятбиг едилирляр. Бу тядбирляр бязи щалларда даща кясярли, бязи щалларда ися ъинайятлярин гаршысынын алынмасынын йеэаня мцмкцн васитяси олур (мясялян: табел силащынын тятбиг едилмяси).

Инзибати гаршысыныалма тядбирляри тякъя щцгугпозмаларын гаршысынын алынмасы цчцн дейил, щям дя рущи хястяляр вя азйашлы ушаглар тяряфиндян тюрядиля биляъяк иътимаи тящлцкяли ямяллярин гаршысынын алынмасы цчцн тятбиг едилир.

Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати гаршысыныалма тядбирляри ичярисиндя цмуми вя хцсуси тяйинатлы тядбирлярин фяргляндирилмяси гябул едилмишдир.

Цмуми тяйинатлы инзибати гаршысыныалма тядбирляриня ашаьыдакы тядбирляр аиддир:

- эцълц сярхош вязиййятиндя олан шяхслярин хцсуси кюмяклик эюстярилян мцяссисяляря (хцсуси тибб мцяссисяляриня) эятирилмяси;(Polis haqqında qanun)

- няглиййат васитяляринин идаря олунмасындан кянарлашдырма və sərxoşluq vəziyyətinin müayinəsi;İXM 96 m.

- няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси; İXM 98 m.

- иъазя системи обйектляринин ишинин дайандырылмасы.

Эцълц сярхош вязиййятиндя олан шяхслярин хцсуси кюмяклик эюстярилян мцяссисяляря (хцсуси тибб мцяссисяляриня) эятирилмяси – цмуми тяйинатлы инзибати гаршысыныалма тядбири ким и кцчялярдя вя диэяр иътимаи йерлярдя орта вя аьыр дяряъядя сярхош вязиййятдя олан шяхсляря гаршы тятбиг едилир. Бу тядбирин тятбиг едилмяси щцгугпозмаларын гаршысынын алынмасы вя эцълц сярхош вязиййятиндя олан шяхся зярури тибби йардымын эюстярилмяси мягсяди иля щяйата кечирилир.

Ян нящайят, эцълц сярхош вязиййятиндя олан шяхслярин хцсуси кюмяклик эюстярилян мцяссисяляря (хцсуси тибб мцяссисяляриня) эятирилмяси ким и инзибати гаршысыныалма тядбири **биринъи нювбядя** беля вязиййятдя олан шяхслярин иътимаи йерлярдян тяърид едилмяси, **икинъи нювбядя** онларын щяйат вя саьламлыгларынын горунмасы, цчцнъц нювбядя ися иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмяси мягсяди иля тятбиг едилир.

Няглиййат васитяляринин идаря олунмасындан кянарлашдырма тядбири – ИХМ-ин 96-ъы маддясиндя эюстярилян щаллардан щяр щансы бири олдугда тятбиг едилир.

Бу щаллар ашаьыдакылардыр:

96.1.1. dayandırılmış nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsdə və onunla birlikdə gedən sərnişinlərdən hər hansı birində sürücülük vəsiqəsi, nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsi, yaxud həmin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ verən digər əsas olmadıqda;

96.1.2. nəqliyyat vasitəsinin dövlət qeydiyyat nişanları və ya onlardan biri olmadıqda, yaxud saxta və ya qeyri-standart olduqda və ya nəqliyyat vasitəsini başqa nəqliyyat vasitəsinə verilmiş dövlət qeydiyyat nişanı ilə idarə etdikdə;

96.1.3. dayandırılmış nəqliyyat vasitəsinin mühərrik, ban və şassi nömrəsi nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsindəki rəqəmlərə uyğun gəlmədikdə;

96.1.4. dayandırılmış nəqliyyat vasitəsi alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə edilməsi nəticəsində sərxoş vəziyyətdə olmasına güman etməyə kifayət qədər əsas olan şəxs tərəfindən idarə olunduqda və onunla birlikdə gedən sərnişinin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olmadıqda;

96.1.5. nəqliyyat vasitəsində normativ tələblər pozulmaqla avadanlıq quraşdırıldıqda və ya dəyişdirildikdə, nəqliyyat vasitəsinin ban şüşələrinə qanunla tətbiqinə icazə verilməyən örtüklər çəkildikdə, nəqliyyat vasitəsi müvafiq icazə olmadan xüsusi səs (çoxavazlı) və ya sayrışan işıq siqnalları ilə təchiz edildikdə, bu pozuntuları yerində aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda;

96.1.6. yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 2 ay müddətində icra edilməməsinə görə nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması barədə məhkəmə və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı olduqda.

Йухарыда эюстярилян няглиййат васитяляринин идаря олунмасындан кянарлашдырма щалларындан тяърцбядя даща тез-тез тятбиг олунаны

дайандырылмыш няглиййат васитясинин алкоголдан, наркотик васитялярдян вя йа эцълц тясир эюстярян диэяр маддялярдян истифадя едилмяси нятиъясиндя сярхош вязиййятдя олмасына эцман етмяйя кифайят гядяр ясас олан шяхс тяряфиндян идаря олунмасыдыр.

ИХМ-ин 96.2-ъи маддясиня ясасян, Nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsin sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olduqda, onun sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilir. Həmin şəxs sərxoş vəziyyətdə olub-olmamasının xüsusi texniki vasitədən istifadə edilməklə müəyyən edilməsindən imtina etdikdə və ya xüsusi texniki vasitə ilə müayinənin nəticəsi ilə razılaşmadıqda, tibbi müayinəyə aparılır.

Сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмянин тибби мцайиняси вя онун нятиъяляри ИХМ-ин 96.3-96.6-ъы маддяляриня мцвафиг олараг щяйата кечирилир, йяни няглиййат васитясини идаря етмядян кянарлашдырма вя сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмяк цчцн хцсуси техники васитялярдян истифадя етмяк вя йа тибби мцайиняйя эюндярмяк барядя протокол тяртиб олунур вя щямин сянядин суряти барясиндя беля тядбир тятбиг едилян шяхся верилир.

96.4. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

96.4.1. protokolun tərtib edildiyi yer, tarix və vaxt;

96.4.2. protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;

96.4.3. nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırmanın və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin əsasları;

96.4.4. nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxs barəsində məlumatlar;

96.4.5. nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar.

96.5. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, habelə nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırılan və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün barəsində xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilən və ya tibbi müayinəyə göndərilən sürücü tərəfindən imzalanır. Sürücü protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Sürücünün izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti sürücüyə təqdim edilir.

96.6. Sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin tibbi müayinəsi barədə akt müvafiq protokola əlavə olunur.

Сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмиш тибби мцайиняси вя онун нятиъяляринин тяртиб олунмасы Азярбайъан Республикасынын Сящиййя Назирлийинин мцяййян етдийи гайдада щяйата кечирилир. Сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмянин тибби мцайиняси барядя акт мцвафиг протокола ялавя олунур.

Няглиййат васитяляринин идаря олунмасындан кянарлашдырма тядбири – йол щярякяти гайдаларынын кобуд шякилдя позулмасы щалларында да тятбиг едилир. Йол щярякяти гайдаларыны кобуд шякилдя позмуш шяхслярин няглиййат васитяляринин идаря олунмасындан кянарлашдырылмасы тядбири о вахт щяйата кечирилир ки, позунтунун характери сцрцъцдя няглиййат вситясини тящлцкясиз идаря етмяк цчцн зярури билик вя тяърцби вярдишлярин олмадыьыны сцбут едир, еляъя дя о щалларда ки, баш вермиш позунтуйа сцрцъцнцн хястялик вязиййяти иля ялагядар йол верилмиш олсун вя щямин позунту няглиййат васитясинин эяляъякдя тящлцкясиз идаря олунмасына манечилик тюрятмиш олсун.

ИХМ-ин 406-ъы маддясиндя няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма щаллары полис ямякдашлары тяряфиндян ашкар едилдийи щалларда инзибати хяталар ганунвериъилийиня ясасян щяр бир щалын характериндян асылы олараг, позунту тюрятмиш шяхсляря гаршы ИХМ-ин мцвафиг маддяляриня ясасян инзибати мясулиййят нязярдя тутулмушдур.

Бунлар ашаьыдакылардыр:

- няглиййат васитялярини идаряетмя щцгугу олмайан шяхсляр тяряфиндян няглиййат васитяляринин идаря едилмяси - ИХМ, м.152;

- няглиййат вситяляринин дювлят гейдиййатынын апарылмасы, техники бахышын кечирилмяси, няглиййат вситясинин сазлыьы щаггында сянядин вя сцрцъцлцк вясигясинин верилмяси гайдаларынын позулмасы - ИХМ, м.154;

- няглиййат васитяляринин сцрцъцляри тяряфиндян няглиййат васитяляринин истисмары гйдаларынын позулмасы - ИХМ, м.155.

Йухарыда эюстярилян няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма щаллары полис ямякдашлары тяряфиндян ашкар едиляркян онларын щяр биринин характериндян асылы олараг позунту тюрятмиш шяхсляря гаршы бу инзибати гаршысыныалма тядбири йалныз гцаввядя олан ганунвериъилийя мцвафиг олараг вя инзибати хяталар ганунвериъилийи иля мцяййян едилмиш гайдада тятбиг едилирляр.

Няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма тядбири тятбиг едиляркян, няглиййат васитясинин сахланылмасы гайдасы вя мцддяти - ИХМ-ин 97-ъи маддясиня мцвафиг олараг щяйата кечирилир. ИХМ-ин 97-ъи маддясиня ясасян, (Nəqliyyat vasitələrinin saxlanılması) 97.1. Bu Məcəllənin 346.1 və 346.2-ci maddələrində nəzərdə tutulan inzibati xəta törədildiyi halda (əgər sürücü həmin nəqliyyat vasitəsinin yanında deyildirsə), həmçinin bu Məcəllənin 96.1-ci maddəsində göstərilən hallarda nəqliyyat vasitəsi müvəqqəti olaraq müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağında saxlanılır.

97.2. Nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması səbəbi aradan qaldırıldığı barədə lazımi sənədlər təqdim edildikdən və ya xətaya görə inzibati tənbeh verildikdən, nəqliyyat vasitəsinin duracağa gətirilməsi və onun orada saxlanılması üçün haqq ödənildikdən dərhal sonra, saxlanılmış nəqliyyat vasitəsi sahibinə qaytarılır.

97.3. Nəqliyyat vasitəsi dayanma və durma qaydalarının pozulduğuna görə, inzibati cərimənin müəyyən edilmiş müddətdə ödənilməməsinə görə tətbiq edilən nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması barədə qərara əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağına gətirilmişdirsə, nəqliyyat vasitəsinin sahibi və ya inzibati xətanı törətmiş şəxs inzibati cəriməni (müvafiq olaraq hesablanmış dəbbə pulu daxil olmaqla) və nəqliyyat vasitəsinin duracağa gətirilməsi və onun orada saxlanılması üçün haqqı həmin yerdə plastik kart və ya internet vasitəsilə ödəyə bilər. Bu halda sürücüyə müvafiq inzibati xəta haqqında protokolun, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın surəti verilir və saxlanılmış nəqliyyat vasitəsi dərhal sahibinə qaytarılır. Nəqliyyat vasitəsi onun saxlanılması barədə qərara əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağına gətirilmişdirsə, bu qərarın surəti də sürücüyə verilir. Sürücü inzibati cəriməni nəqliyyat vasitəsinin gətirildiyi yerdə ödəməkdən imtina etdikdə, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

97.4. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalar haqqında işlər üzrə sənədləri ünvan sahibinə onun yaşadığı, yaxud işlədiyi yer üzrə tapılmaması və onunla birlikdə yaşayan yetkinlik yaşına çatmış ailə üzvlərinin olmaması səbəbindən 10 gün müddətində bu Məcəllənin 57-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada çatdırmaq mümkün olmadıqda, həmin sənədlərin surətinin verilməsi məqsədi ilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin dayandırılaraq müvafiq sənədin təqdim edilməsi barədə qərar qəbul edilir. Bu halda saxlanılmış nəqliyyat vasitəsinin istifadəçisinə həmin sənədlərin surəti təqdim edildikdən və müvafiq qeydlər aparıldıqdan dərhal sonra nəqliyyat vasitəsi buraxılır.

97.5. Nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması iki nüsxədə olan aktla rəsmiləşdirilir, onun birinci nüsxəsi inzibati xəta haqqında protokola əlavə edilir, surəti isə nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsə verilir.

Няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси – инзибати гаршысыныалма тядбири кими полис ямякдашлары тяряфиндян инзибати хяталарын гаршысынын алынмасы вя техники ъящятдян насаз олан техники васитялярин истисмары нятиъясиндя баш вермяси мцмкцн ола билян тящлцкяли нятиъялярин гаршысынын алынмасы мягсяди иля техники вязиййяти йол щярякяти тящлцкясизлийиня тящлцкя йарадан няглиййат васитяляриня тятбиг едилир.

Няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси ИХМ-нин 98-ъи маддясиня ясасян щяйата кечирилир. ИХМ-ин бу маддясиня ясасян, Tormoz sistemi və ya sükan idarə mexanizmi nasaz olan və ya xarici işıq cihazları və ya qabaq şüşənin şüşə silgəcləri, şüşəyuyanları və ya təkərləri və şinləri və ya mühərriki, yaxud konstruksiyasının digər ünsürləri nasaz olan və belə nasazlığın aradan qaldırılması mümkün olmayan nəqliyyat vasitəsinin istismarı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən qadağan edilir.

Няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси тядбири полис ямякдашлары тяряфиндян няглиййат васитясиня техники бахыш кечирилмяси барядя хцсуси актын вя ИХМ-ин мцвафиг маддясиня ясасян, инзибати хята щаггында протоколун тяртиб едилмяси иля сянядляшдирилир.

ИХМ-ин 327-348 ci маддяляри иля мцяййян едилмиш инзибати хяталар тюрядилдийи щалларда няглиййат васитяляринин истисмары гадаьан едилир вя тягсиркар сцрцъцляр инзибати хяталар ганунвериъилийинин тяляблярини мцвафиг олараг инзибати мясулиййятя ъялб едилирляр.

Няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси дювлят нюмря нишанларынын чыхарылмасы вя насазлыьын арадан галдырылмасы цчцн автомобил тясяррцфатына гайтарылмасы вя йа гцсурларын (насазлыгларын) ашкар едилдийи йердя онларын арадан галдырылмасына кими сахланылмасы иля щяйата кечирилир. Лакин еля щаллар олур ки, няглиййат васитяляринин истисмарынын гадаьан едилмяси тядбиринин тятбиг едилмясиня ясас верян насазлыгларын онларын ашкар едилдикляри йердя арадан галдырылмасы мцмкцн олмур. Беля щалларда истисмары гадаьан едилмиш няглиййат васитяляри Азярбайъан Республикасынын ДИН-ин мцщафизя олунан дураъаьына эятирилир вя орада сахланылыр.

Няглиййат васитяляринин истисмарыны гадаьан едян щаллар ашкар едиляркян, бу щалларын арадан галдырылмасына кими няглиййат васитяляринин полис ямякдашлары тяряфиндян сахланылмасы гайдасы вя мцддяти ИХМ-нин 97-ъи маддясиня ясасян мцяййян едилмишдир.

Иъазя системи обйектляринин ишин дайандырылмасы тядбири – атыъылыг тирляринин, силащ маьазаларынын, силащ тямиредиъи вя пиротехники емалатханаларынын, силащларын, дюйцш сурсатларынын, партлайыъы, эцълц тясиредиъи, зящярляйиъи вя радиоактив маддялярин сахланылдыьы база вя анбарларын ачылмасы гайдаларында вя фяалиййятляриндя баш верян позунтуларын гаршысынын алынмасы мягсяди иля тятбиг едилир. Беля обйектлярин ачылмасы гайдаларында вя фяалиййятляриндя дювлят тяряфиндян мцяййян едилмиш гайдалара риайят едилмямяси, иъазя системи тясири алтына дцшян предмет вя яшйаларын оьурланмасына, итирилмясиня вя ъинайяткар мягсядлярля истифадя едилмясиня эятириб чыхара биляр ки, бу да иътимаи тялцкясизлийя тящлцкя йарада биляр.

"Полис щаггында" Ганунун 18-ъи маддясинин 10-ъу бяндиня ясасян полис ямякдашынын щцгуги вя физики шяхсляр тяряфиндян одлу силащын, дюйцш сурсатынын, зящярли маддялярин вя диэяр зярярли материалларын сахландыьы вя истифадя олундуьу йерляря, щабеля онларын дювриййядя олдуьу обйектляря (щярби обйектляр истисна олмагла) бахыш кечирмяк, бу ъцр яшйаларын, маддялярин вя материалларын истифадяси барядя мцяййянляшдирилмиш гайдаларын позулдуьу ашкар едилдикдя гцсурларын арадан галдырылмасы щаггында иърасы мяъбури олан йазылы эюстяришляр вермяк вя Азярбайъан Республикасынын ганунвериъилийиндя нязярдя тутулан диэяр тядбирляри эюрмяк щцгугу вардыр.

Полис иъазя системи гайдаларына риайят олунмасына инзибати нязаряти щяйата кечиряркян ганунвериъиликля мцяййянляшдирилмиш гайдаларын позулдуьу ашкар едилдикдя позунту тюрядилян обйекти вя йа онун айры-айры сащяларини баьламаг, ашкар едилмиш гцсурларын, позунтуларын арадан галдырылмасына кими щямин ойбектляря иъазя

системи тясири алтына дцшян яшйа, предмет вя диэяр материалларын алынмасыны, сахланмасыны вя дашынмасыны гадаьан етмяк щцгугуна маликдир.

Иъазя системи обйектляринин ишинин дайандырылмасы тядбири хцсуси актын тяртиб едилмяси иля сянядляшдирилир вя баьланан обйектлярин мющцрлянмяси, зярури щалларда ися иъазя системи тясири алтына дцшян мцвафиг яшйа вя предметлярин (силащ, дюйцш сурсатлары вя с.) эютцрцлмяси иля щяйата кечирилир.

Азярбайъан Республикасында иъазя системинин тяшкили вя щяйата кечирилмяси Азярбайъан Республикасынын Конститусийасы, "Полис щаггында" Ганун, "Хидмяти вя мцлки силащ щаггында" Ганун вя Азярбайъан Республикасы Президентинин "Хидмяти вя мцлки силащ щаггында Азярбайъан Республикасы Ганунунун тятбиг едилмяси барядя Азярбайъан Республикасы Президентинин 21 феврал 1998-ъи ил тарихли 679 нюмряли Фярманынын ърасынын тямин едилмяси щагында" 24 август 2002-ъи ил тарихли 769 нюмряли Фярманы рящбяр тутулараг щяйата кечирилир. Иъазя системинин тяшкили вя щяйата кечирилмясиндя рящбяр тутулан норматив-щцгуги актларын тяляблярининн щяйата кечирилмяси сащясиндя полисин цзяриня дцшян вязифя вя функсийалар Азярбайъан Республикасы ДИН-ин 03.09.2012-ъу ил тарихли 021-001-12№-ли "ДИО-да иъазя системинин тяшкилинə даир Тялиматын тясдиг едилмяси щаггында" qərarı иля щяйата кечирилир.

Азярбайъан Республикасынын ИХМ-ин 588-593- вя 597-ъи мадяляриня мцвафиг олараг иъазя системи сащясиндя баш верян инзибати хяталара эюря инзибати мясулиййят мцяййян едилмишдир.

Иъазя системинин тяшкили вя щяйата кечирилмяси сащясиндя полисин фяалиййятинин тяшкили, вязифя вя функсийалары "ДИО-нун инзибати фяалиййяти" фяннинин Хцсуси щиссясинин "Дахили ишляр органлары тяряфиндян иъазя системиня нязарятин щяйата кечирилмяси" мювзусу васитяси иля даща эениш формада юйряняъяйик.

<u>Хцсуси тяйинатлы инзибати мяъбуретмя тядбирляри</u> **– диэяр тядбирлярля иътимаи тящлцкяли давранышларын гаршысынын алынмасы мцмкцн олмадыгда, щцгугпозма тюрятмиш шяхсляря гаршы тятбиг едилян физики тясир етмя васитяляриндян ибарятдир.**

Хцсуси тяйинатлы инзибати мяъбуретмя тядбирляринин бюйцк щиссяси зярури мцдафия институтунун истифадя едилмяси иля тятбиг едилир. Чцнки инзибати хяталар ганунвериъилийи иля мцяййян едилмиш зярури мцдафия вязиййятиня мцвафиг олараг щцгугпозмаларын гаршысынын алынмасы вя щцгугпозмуш шяхслярин тутулмасы цзря щятта яэяр бу щярякятлярля щцгугпозан шяхся чарясизликдян зийан вурулса беля, полис ямякдашларынын щярякятляри ганунауйьун, иътимаи файдалы щесаб едилир вя буна эюря инзибати мясулиййятя сябяб олмур.

Полис ямякдашлары онун гануни тяляблярини иъра етмяйян щяр щансы шяхся "Полис щаггында" Ганунун 26-ъы маддясинин 1-ъи, 2-ъи вя 4-

ъц щиссяляриня ясасян, физики гцввяни, хцсуси васитяляри (dəyənəklər, əl-qolu baglama və elektroşok vasitələri, резин эцлляляри, xüsusi təyinatlı gözyaşardacı qazlar, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг – сяс васитялярин, мянзиллярин ачылмасы цчцн гурьуну, няглиййаты мяъбури сахлатма гурьусуну, сувуранлары, резин дяйяняйи, зирещли машынлары вя диэяр няглиййат васитялярини, хидмяти ити вя аты вя с.) вя одлу силащы тятбиг етмяк сялащиййятиня маликдирляр.

Инзибати гаршысыныалма тядбирляринин тятбиг едилмяси щаллары вя гайдасы "Полис щаггында" Ганунун 26-27-ъи маддяляриня вя Азярбайъан Республикасын ДИН-ин норматив-щцгуги актларына мцвафиг олараг тянзимлянир.

"Полис щаггында" Ганунун 26-ъы маддясинин 1-ъи щиссясиня вя ДИН-ин 30 май 2001-ъи ил тарихли 212 сайлы "Полисин пост-патрул хидмяти низамнамясинин тясдиг едилмяси барядя" ямринин 8.2.1. – 8.2.3. бяндляриня мцвафиг олараг, полис ямякдашы онун гануни тяляблярини иъра етмяйян щяр щансы шяхся гаршы йалныз ашаьыдакы щалларда физики гцввя тятбиг едя биляр:

- щазырланан вя йа тюрядилян ъинайятин гаршысы алындыгда;
- инзибати хята вя йа ъинайят тюрядян шяхс тутулдугда;
- щяр щансы щцгугпозманын тюрядилмясиндя эцъ ишлядилдикдя.

"Полис щаггында" Ганунун 26-ъы маддясинин 2-ъи бяндиня ясасян полис ямякдашы онун гануни тяляблярини иъра етмяйян щяр щансы шяхся гаршы хцсуси васитяляри ашаьыдакы щалларда тятбиг едя биляр:

1) инсан щяйатына вя саьламлыьына реал тящлцкя йарадан басгын вя йа диэяр зоракылыг едилдикдя;
2) гийам вя йа кцтляви иьтишашлар баш вердикдя;
3) эиров сахланылан шяхс вя йа зябт олунмуш биналар, тикилиляр, гурьулар, торпаг сащяляри вя няглиййат васитяляри азад едилдикдя;
4) йашайыш биналарына, щабеля мцяссисялярин, идарялярин, тяшкилатларын биналарына груп щалында басгын дяф едилдикдя;
5) мцгавимят эюстярян вя йа инсан щяйаты вя саьламлыьы, щабеля мцлкиййят ялейщиня ъинайят тюрядян шяхс йахаландыгда вя йа гачмаьа ъящд эюстярдикдя;
6) тутулан шяхс тяряфиндян силащлы мцгавимят эюстярилдикдя вя йа эюстяряъяйиня ещтимал етмяйя кифайят гядяр ясас олдугда;
7) ъинайят тюрядилмясиндя шцбщяляндийиня эюря тутулмуш, барясиндя щябс гятимкан тядбири сечилмиш вя йа азадлыгдан мящруметмя ъязасына мящкум олунмуш шяхсин щябсдян гачмасынын гаршысыны алдыгда, щабеля бу шяхсин ганунсуз азад едилмяси цчцн кянар шяхсляр тяряфиндян эцъ ишлядилдикдя;
8) иътимаи тящлцкяли ямял тюрятмиш шяхси тутуб полися эятиряркян онун мцгавимят эюстяря биляъяйи вя йа гачма ещтималы олдугда;
9) щябс олунанлары мцшайият етдикдя;

10) шяхсин тящлцкяли щярякятляри иля юзцня вя йа ятрафындакылара зяряр йетиря биляъяйи ещтималы олдугда;

11) иътимаи тящлцкяли ямял тюрятмиш шяхс тутуларкян ону бинадан, няглиййат васитясиндян чыхмаьа мяъбур етдикдя;

12) сцрцъц юз щярякятляри иля инсан щяйатына вя саьламлыьына реал тящлцкя йаратдыгда, няглиййат васитясини дайандырмаг щаггында полис ямякдашынын ашкар олан дайанма тялябиня табе олмадыгда вя онун сахланылмасына башга имкан олмадыгда (мяъбури дайандырма васитяляри).

Йухарыда эюстярилмиш 2-ъи вя 12-ъи бяндляр истисна олмагла бу маддянин 2-ъи щиссясиндя нязярдя тутулмуш диэяр щалларда полис ямякдашы хидмяти итдян истифадя едя биляр.

Азярбайъан Республикасы ДИН-ин 12 avqust 2014-ъи ил тарихли Q24-001-14 nömrəli qərarı иля тясдиг едилмиш "Дахили ишляр органлары тяряфиндян хцсуси васитялярин тятбиг олунмасы гайдаларынын təsdiq edilməsi barədə" Тялиматла[1] хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси гайдалары мцяййян едилмишдир.

ДИН-ин бу Тялиматы дахили ишляр органларынын ямякдашлары, ДИН-ин тящсил мцяссисяляринин мцдавимляри вя дахили гошунларын щярби гуллугчулары тяряфиндян иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмяси заманы ганун позунтуларынын хябярдар едилмяси вя гаршысынын алынмасы, вятяндашларын щцгугларынын вя гануни мянафеляринин мцдафияси цчцн хцсуси васитялярдян истифадя олунмасы гайдаларыны мцяййян едир.

Хцсуси васитялярин тятбиг олунмасынын щцгуги ясасларыны Азярбайъан Республикасынын "Полис щаггында", "Дахили гошунларын статусу щаггында" Ганунлары, диэяр ганунвериъилик актлары, бу Тялимат вя ДИН-ин диэяр мцвафиг норматив-щцгуги актлары тяшкил едир.

Инсанын анатомик бцтювлцйцня мцхтялиф дяряъяли хясарятляр йетирмякля даьыдыъы тясир эюстяря билян вя йа юзцнц доьрултмайан йцксяк тящлцкя мянбяйи олан хцсуси васитялярин полис ямякдашларынын (щярби гуллугчуларын) сярянъамына верилмяси гадаьандыр.

Дахили ишляр органлары вя дахили гошунлар ашаьыдакы хцсуси васитяляри тятбиг едир:

- фярди мцщафизя васитяляри (горуйуъу дябилгяляр, ъангоруйуъулар, эцлля вя зярбяйя гаршы галханлар);

- фяал мцдафия васитяляри (резин дяйянякляр, ял гандаллары, эюзйашардыъы газ, хидмяти итляр);

- хцсуси ямялиййатларын кечирилмясини тямин едян васитяляр (зирещли техника, сувуранлар, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, овунту вя йа майе щалында олан эюзйашардыъы васитялярин пцскцрмяси цчцн чанта апаратлары, манеядаьыдан васитяляр, няглиййатын мяъбури дайандырылмасы цчцн васитяляр).

---

[1] Бундан сонра – бу Тялиматла гейд едиляъякдир.

Дахили ишляр органлары вя дахили гошунлар тяряфиндян тятбиг едилян йухарыда эюстярилян хцсуси васитялярдян башга Азярбайъан Республикасынын Ганунлары иля диэяр хцсуси васитяляр дя мцяййянляшдириля биляр.

Полис ямякдашы (щярби гуллугчу) онун гануни тяляблярини иъра етмяйян щяр щансы шяхся гаршы ашаьыдакы щалларда хцсуси васитяляри тятбиг едя биляр:

- щяр щансы шяхсин, полис ямякдашынын (щярби гуллугчунун) щяйатына вя саьламлыьына реал тящлцкя йарадан басгын вя йа диэяр зоракылыг едилдикдя;

- гийам вя йа кцтляви иьтишашлар баш вердикдя, щабеля няглиййатын, рабитянин, мцяссисялярин, идарялярин, тяшкилатларын ишини позан щярякятлярин гаршысы алындыгда;

- эиров сахланылан шяхс вя йа зябт олунмуш биналар, тикилиляр, гурьулар, торпаг сащяляри вя няглиййат васитяляри азад едилдикдя;

- щярби шящяръикляря, щярби ешалонлара вя дястяляря, мцщафизя олунан обйектляря, гурьулара, йцкляря басгын дяф едилдикдя, щабеля йашайыш биналаранын, мцяссисялярин, идарялярин, тяшкилатларын биналарына груп щалында басгын дяф едилдикдя;

- мцгавимят эюстярян вя йа инсан щяйаты вя саьламлыьы, щабеля мцлкиййят ялейщиня ъинайят тюрядян шяхс йахаландыгда вя йа гачмаьа ъящд эюстярдикдя;

- тутулан шяхс тяряфиндян силащлы мцгавимят эюстярилдикдя вя йа эюстяряъяйи ещтималына кифайят гядяр ясас олдугда;

- ъинайят тюрядилмясиндя шцбщяляндийиня эюря тутулмуш, барясиндя щябс гятимкан тядбири сечилмиш вя йа азадлыгдан мящруметмя ъязасына мящкум олунмуш шяхсин щябсдян гачмасынын гаршысыны алдыгда, щабеля бу шяхсин ганунсуз азад едилмяси цчцн кянар шяхсляр тяряфиндян эцъ ишлядилдикдя;

- иътимаи тялцкяли ямял тюрятмиш шяхси тутуб полися эятиряркян онун мцгавимят эюстяря биляъяйи вя йа гачма ещтималы олдугда;

- щябс олунанлары мцшайият етдикдя;

- шяхсин тящлцкяли щярякятляри иля юзцня вя йа ятрафдакылара зяряр йетиря биляъяйи ещтималы олдугда;

- иътимаи тящлцкяли ямял тюрятмиш шяхс тутуларкян ону бинадан, няглиййат васитясиндян чыхмаьа мяъбур етдикдя;

- щярби вя фювгяладя вязиййят заманы сцрцъц полис ямякдашынын (щярби гуллугчунун) дайанмаг барядя гануни тяляблярини йериня йетирмядикдя, щабеля сцрцъц юз щярякятляри иля инсан щяйатына вя саьламлыьына реал тящлцкя йаратдыгда вя йахуд ъяза чякян вя йа ибтидаи щябсдя олан, азадлыгдан мящруметмя йериндян вя мцщафизядян гачмыш шяхсляри йахаладыгда няглиййат васитясини дайандырмаг щаггында полис ямякдашынын (щярби гуллугчунун) дайанма тялябиня табе олмадыгда вя онун сахланылмасына башга имкан олмадыгда;

- сярбяст топлашмаг азадлыьы щаггында ганунвериъилик актларынын тяляблярини позмагла кцтляви тядбир кечирян шяхслярин эцъ тятбиг едилмякля даьыдылмасында.

Хцсуси васитялярин там зярури щалларда тятбиг едилмяси йаранмыш тящлцкяйя мцтянасиб олмалыдыр. Хцсуси васитялярин ганунсуз тятбигиня йол верян полис ямякдашы (щярби гуллугчу) Азярбайъан Республикасынын мцвафиг ганунвериъилийи иля мясулиййят дашыйыр.

Дахили ишляр органлары вя дахили гошунлар тяряфиндян хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси гайдалары щаггында" Тялиматын 2.1. бяндиня ясасян хидмяти нарйадларын (полис ямякдашларынын, щярби гуллугчуларын) хцсуси васитялярля тямин олунмасына иъазя ашаьыда эюстярилян вязифяли шяхсляр тяряфиндян верилир:

- *полис органынын ямялиййат нювбятчиси (щярби щисся цзря нювбятчи)* – дябилгяляр, ъангоруйуъулар, ял гандаллары, резин дяйянякляр, эюз йашардыъы газла долдурулмуш эяздирилян аерозоллу балон;

- *Бакы вя Няглиййатда Баш Полис Идаряляринин, шящяр-район-хятт полис органларынын ряисляри, щярби щиссялярин командирляри* – ял газ гумбаралары вя газ гумбаралары патронлар, чанта апаратлары, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, манеядаьыдан васитяляр вя сувуранлар, няглиййатын мяъбури дайандырылмасы цчцн васитяляр, хидмяти итляр;

- *Азярбайъан Республикасы дахили ишляр назири, Нахчыван Мухтар Республикасы дахили ишляр назири, хцсуси ямялиййатлар заманы ямялиййат гярарэащынын рящбяри вя онун гошунлар цзря мцавини, щярби щиссянин командири* – зирещли техника.

Хцсуси васитялярин тятбиг олунмасы барядя гярары иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмясиня ъавабдещ олан, щабеля конкрет ямялиййата рящбярлик едян шяхс гябул едир. Фярди гайдада хидмяти ямялиййата рящбярлик едян шяхс гябул едир.

Бу тялиматын 2.3. бяндиня ясасян хцсуси васитялярин нювц вя онун тятбигинин интенсивлийи йаранмыш вязиййят, щцгуг позунтусунун характери вя ону тюрядян шяхсин шяхсиййяти, щабеля хцсуси васитялярин тактики-техники хцсусатлары нязяря алынмагла мцяййянляшдирилир. Бунунла ялагядар ашаьыдакы щалларда гейд олунан хцсуси васитяляр тятбиг олуна биляр:

- *вятяндашлара, полис ямякдашларына (щярби гуллугчулара) басгынлары дяф етмяк цчцн* – резин дяйянякляр, эюзйашардыъы газ, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, хидмяти итляр;

- *полис ямякдашына (щярби гуллугчуйа эюстярилян ганунсуз мцгавимятин гаршысыны алмаг цчцн* – резин дяйянякляр, эюзйашардыъы газ, ял гандаллары, хидмяти итляр;

- *вятяндашларын щяйатына, саьламлыьына вя йа мцлкиййятиня гаршы ъинайят тюрядяркян йахаланмыш вя эизлянмяйя ъящд эюстярян шяхсляри тутмаг цчцн* – ял гандаллары, хидмяти итляр;

- силащлы мцгавимят эюстярмяк ниййятиндя олмаларына кифайят гядяр ясас олан шяхсляри тутмаг мягсяди иля – эюзйашардыъы газ, ял гандаллары, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, манеядаьыдан васитяляр, сувуранлар вя зирещли машынлар, хидмяти итляр;

- гача билиъякляри, йахуд ятрафдакылара вя йа юзляриня зяряр вура биляъякляри ряфтарындан эюрцнян вя полис ямякдашына (щярби гуллугчуйа) мцгавимят эюстярян тутулмуш шяхсляри полис органларына апармаг, инзибати гайдада щябс едилмиш шяхсляри силащлы мцшайият вя мцщафизя етмяк цчцн – хидмяти итляр;

- щярби шящяръикляря, щярби ешалонлара вя дястяляря, мцщафизя олунан обйектляря, гурьулара, йцкляря басгыны дяф етмяк цчцн – резин дяйянякляр, эюзйашардыъы газ, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, сувуранлар вя зирещли машынлар, хидмяти итляр;

- эировлары, тутулмуш биналары, отаглары, гурьулары, няглиййат васитялярини вя ярази щиссялярини азад етмяк цчцн – резин дяйянякляр, эюзйашардыъы газ, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, манеядаьыдан васитяляр, сувуранлар вя зирещли машынлар, хидмяти итляр;

- к*цтляви иьтишашларын вя няглиййатын, рабитянин, мцяссисялярин, идарялярин, тяшкилатларын ишини позан щярякятлярин гаршысыны алмаг цчцн* – резин дяйянякляр, эюзйашардыъы газ, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, сувуранлар вя зирещли машынлар, хидмяти итляр;

- щярби вя фювгяладя вязиййятин щцгуги режими шяраитиндя сцрцъцляри дайанмаг барясиндя гануни тялябляри йериня йетирмяйян няглиййат васитялярини дайандырмаг цчцн, щабеля ъяза вя йа ибтидаи щябсдя олан, азадлыгдан мящруметмя йериндян вя мцщафизядян гачмыш шяхсляри няглиййат васитясиндя йахалайаркян – няглиййатын мяъбури дайандарылмасы цчцн васитяляр.

Тялиматын 2.4. бяндиня ясасян:

- ъяза чякян вя йа ибтидаи щябсдя олан, азадлыгдан мящруметмя йериндян вя мцщафизя алтындан гачмыш шяхсляри ахтарыб тутмаг цчцн – резин дяйянякляр, эюзйашардыъы газ, ял гандаллары, йайындырыъы тясир эюстярян ишыг-сяс васитяляри, манеядаьыдан васитяляр, няглиййатын мяъбури дайандырылмасы цчцн васитяляр, сувуранлар вя зирещли машынлар, хидмяти итляр.

Тялиматын 2.5. бяндиня ясасян, ися газ гумбарасы патронлары иля атяш ачылмасы ашаьыдакы щалларда мцвафиг органларла разылашдырылыр:

- *прокурорлуг органлары иля* –ъинайяткарларын эизляндийи йердя кянар шяхсляр, о ъцмлядян эировлар олдуьу щалда;

- *дювлят йаньын тящлцкясизлийи органлары иля* – ъинайяткарларын эизляндийи йердя тез аловланан вя партлайыъы малддяляр истещсал едилдикдя вя сахланылдыгда.

Бу Тялиматын 2.6. – 2.15 бяндляриня ясасян дахили ишляр органлары вя дахили гошунлар тяряфиндян хцсуси васитяляр тятбиг едиляркян ашаьыдакы гайдалара риайят едилмялидир:

- газ гумбарасы патронлары иля хцсуси карабиндян вя сигнал тапанчасындан инсан кцтлясиня вя щцгуг позан шяхся сярраст атяш ачылмасы гадаьандыр;

- дяйянякля инсанын башына вя бойнуна зярбя вурулмасына иъазя верилмир;

- ял гандаллары тятбиг олундугда щяр ики саатдан эеъ олмайараг килидляр йохланылмалыдыр;

- щаванын щяраряти мянфи оларкян сувуранларын тятбиг едилмяси гадаьандыр;

- отагларда вя диэяр биналарда эировлар сахланылдыгда манеядаьыдан васитялярин тятбигиня иъазя верилмир;

- фяал мцдафия васитяляринин тятбиг олунмасы вя хцсуси ямялиййатларын кечирилмяси заманы полис ямякдашы (щярби гуллугчу) сябрли олмалы, онун щярякятляри гаршыда дуран вязифяйя (мягсядя) уйьун эялмяли, вятяндашларын саьламлыьына вя ямлакына вурулмасы ещтимал олунан зийанын минимума ендирилмяси цчцн лазыми юлчцляр эютцрцлмялидир;

- фяал мцдафия васитяляринин тятбиг олунмасындан вя хцсуси ямялиййатларын кечирилмясиндян яввял щцгуг гайдаларыны позан шяхсляря онларын ана дилиндя, айдын формада хябярдарлыг едилир. Хябярдарлыг узаг мясафяйя, йахуд чохсайлы дястяйя мцраъият заманы сяс эцъляндириъи васитялярдян истифадя етмякля вериля биляр. Бцтцн щалларда хябярдарлыг ики дяфядян аз олмайараг тякрар едилир вя щямин шяхслярин хябярдарлыьа мцнасибятляринин юйрянилмяси цчцн кифайят гядяр вахт верилир. Щцгуг позан шяхсляр тяряфиндян басгын едилдийи заман щямин васитяляр хябярдарлыг едилмядян тятбиг олуна биляр;

- одлу силащ ишлятмякля басгын едилдийи вя йа силащлы мцгавимят эюстярилдийи щалар истисна олмагла – гадынлара, азйашлылара, йанында азйашлы олан, ялиллийи вя диэяр физики гцсурлары ашкар билинян шяхсляря гаршы хцсуси васитялярин тятбиг олунмасы гадаьандыр;

- тез алышан вя партлайыъы маддяляр щазырланан, сахланылан биналарда вя истещсалатларда йаньына вя йа партлайыша сябяб ола билян хцсуси васитялярин тятбиг олунмасы гадаьандыр;

- хариъи дювлятлярин дипломатик вя йа диэяр нцмайяндяликляринин йерляшдикляри биналарда хцсуси васитялярин тятбиг олунмасы гадаьандыр. Лакин щямин дювлятлярин сялащиййятли нцмайяндяляриндян мцвафиг хащиш дахил олдуьу щалда эюстярилян биналарда хцсуси васитяляр тятбиг олуна биляр.

Тялиматын 2.16 бяндиня ясасян, няглиййатын мяъбури дайандырылмасы цчцн васитялярин тятбиг олунмасы ашаьыдакы щалларда гадаьандыр:

- инсанларын дашынмасыны щяйата кечирян цмуми тяйинатлы няглиййат васитяляриня вя йцк автомашынларына гаршы;

- дипломатик нцмайяндяликляря мяхсус вя йахуд онлар тяряфиндян иъаряйя эютцрцлмцш няглиййат васитяляриня гаршы;

- мотосиклетя, мотороллеря, мопедя гаршы;

- даь йолларында, щабеля йолларын эюрцнмя дяряъяси мящдуд олан щиссяляриндя;

- дямир йолу кечидляриндя, тунеллярдя, кюрпцлярдя, естакадаларда.

Хцсуси васитяляр тятбиг едилдикдян сонра зярярчякмишлярин, йанма ещтималы олан мянбялярин, щяйат ящямиййятли обйектлярин зядялянмясинин, щабеля ишя дцшмямиш хцсуси васитялярин ашкар олунмасы мягсядиля биналара вя яразиляря бахыш кечирилир. Зярури щалларда газдан тямизлямя ишляри апарылыр.

Тялиматын 2.18 бяндиня ясасян, хцсуси васитялярин тятбигини щяйата кечирян полис ямякдашынын (щярби гуллугчунун) ясас вязифяляри мцяййян едилмишдир.

Бунлар ашаьыдакылардыр:

- инсана гаршы хцсуси васитяляри – йалныз сон зярурят вя йа зярури мцдафия вязиййятиндя, диэяр тясир имканларындан истифадя лазыми нятиъя вермядикдя, щцгупозманын аьырлыг дяряъясиндян вя йа ону тюрядянин шяхсиййятиндян асылы олараг тятбиг етмялидир;

- хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси нятиъясиндя зярярчякянляря тибби йардымын эюстярилмяси тямин едилмялидир. Фяал мцдафия васитяляри тятбиг едян ямякдашлара (щярби гуллугчулара) илкин тибби йардым эюстярилмяси йоллары юйрядилмяли, хцсуси ямялиййатларын кечирилмясини тямин едян васитялярин тятбиг олундуьу щалларда ися тибб ишчиляринин иштиракы тямин едилмялидир;

- хцсуси васитяляр тятбиг едилдийи щаллар барядя полис ямякдашы (щярби гуллугчу) дярщал хидмят етдийи вя йа хцсуси васитя тятбиг едилян яразинин полис органынын (щярби щиссянин) рящбярлийиня мялумат вермялидир.

Полис органынын (щярби щиссянин) рящбярлийи тяряфиндян 24 саат ярзиндя хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси барядя яразi прокуроруна мялумат верилмялидир.

Полис ямякдашынын (щярби гуллугчунун) хцсуси вситяляр тятбиг етдийи щяр бир щалда полис органында (щярби щиссядя) хидмяти йохлама апарылмалы вя хцсуси васитялярин тятбигинин ганунауйьунлуьу барядя мцвафиг ряй верилмялидир.

Бу Тялиматын 3.1-3.3. бяндиня ясасян, хцсуси васитяляр полис органлары вя ДИН-ин тядрис мцяссисяляринин ямякдашлары, щабеля дахили гошунларын мцвафиг щазырлыг кечмиш щярби гуллугчулары тяряфиндян тятбиг олуна биляр.

ДИН-ин тядрис мцяссисяляриндя, сырави вя кичик ряис щейяти щазырлайан мяктябляриндя, щабеля хидмяти вя пешя щазырлыьы дярсляриндя шяхси щейятя фярди мцщафизя вя фяал мцдафия васитяляринин тятбиг олунма гайдалары юйрядилмяли, тялимин йекуну цзря мцвафиг гайдада мягбул гябул олунмалыдыр.

Хцсуси ямялиййатларын кечирилмясини тямин едян хцсуси васитялярин тятбиги цзря мцтяхяссислярин щазырланмасы Дахили Ишляр

Назирлийинин, о ъцмлядян дахили гошунларын тядрис мцяссисяляриндя тяшкил едилир. Тялим кечмиш ямякдашларын (щярби гуллугчуларын) мцвафиг мягбул вермяляри барядя арайыш шяхси ишляриня ялавя едилир.

Тялиматын 4.1-4.3 бяндляриня ясасян, хцсуси вааситялярин учоту ашаьыдакы гайдада апарылыр:

- хцсуси васитялярин гейдиййаты айрыъа ъурналда апарылмагла ямякдашлара (щярби гуллугчулара) верилир. Хцсуси васитялярин учоту нювц вя мигдары цзря апарылыр;

- нювбя гуртардыгдан вя йахуд ямялиййат баша чатдыгдан сонра хцсуси васитяляр полис органынын (щярби щиссянин) нювбятчи щиссясиня вериляряк ъурналда мцвафиг гейдиййат апарылыр;

- Нахчыван Мухтар Республикасы дахили ишляр назири, Баш Идаря вя Идаря, шящяр-район-хятт полис органларынын ряисляри, щярби щиссялярин командирляри хцсуси васитялярин тятбиг олунмасынын ганунилийинин тямин едилмяси сащясиндя мцнтязям сурятдя мягсядли иш апармалы вя бу сащядя мцвафиг гайдаларын позулмасына йол вермиш шяхсляря гаршы тясирли тядбирляр эюрмялидирляр.

Иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмясиндя полисин пост-патрул хидмяти хцсуси йер тутур. Иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмяси сащясиндя полисин пост-патрул хидмятинин гаршысында дуран вязифялярин йериня йетирилмясиндя полис ямякдашлары онларын гануни тяляблярини иъра етмяйян щяр щансы шяхся гаршы хцсуси васитяляри тятбиг едя билярляр.

Полисин пост-патрул хидмяти ямякдашлары тярфиндян хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси щаллары вя гайдалары ДИН-ин 30 май 2001-ъи ил тарихли 212 сайлы ямри иля тясдиг едилмиш ″Полисин пост-патрул хидмяти низамнамясинин тясдиг едилмяси барядя″ Низамнамянин 8.3-8.5 бяндляриня мцвафиг олараг тятбиг едилир.

Хцсуси тяйинатлы гаршысыныалма тядбирляринин тятбиг едилмясинин лянэидилмяси вятяндашларын вя полис ямякдашларынын щяйаты вя саьламлыьы цчцн тящлцкя йаратмырса, онлар тятбиг едилмяздян яввял бу барядя вятяндашлар хябярдар едилмяли вя онлара полис ямякдашынын тяляблярининин йериня йетирилмяси цчцн кифайят гядяр вахт верилмялидир.

Гяфил басгынын дяф едилмяси, еляъя дя гясдян ъинайят тюрятмякдя шцбщя доьуран шяхсляри тутмаг, эиров сахланыланлары азад етмяк зяруряти истисна олунмагла, хцсуси васитяляр тятбиг олунмаздан яввял беля васитяляри ишя салмаг ниййяти щаггында хябярдарлыг етмяли вя яэяр шяраит имкан верирся, щцгугпозунтусунун дайандырылмасы цчцн кифайят гядяр вахт да верилмялидир.

Хцсуси васитялярин нювц вя онун тятбиг едилмясинин интенсивлийи йаранмыш шяраит, щцгуг позунтусунун характери вя щцгугпозма тюрятмиш шяхсин шяхсиййяти нязяря алынмагла мцяйян едилир. Хцсуси васитяляр

тятбиг едиляркян вятяндашларын саьламлыьына зяряр вурулмасынын мцмкцнлцйц минимума ендирилмялидир.

Ашкар яламятляриндян щамиля олдуьу билинян гадынлара, ялиллик яламятляри айдын нязяря чарпан шяхсляря вя азйашлылара гаршы хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси гадаьан едилир, бурада онлар тяряфиндян вятяндашларын щяйаты цчцн горхулу олан, груп щалында басгын едилмяси, йахуд да силащлы мцгавимят эюстярилмяси щаллары истисналыг тяшкил едир.

"Полис щаггында" Ганунун 26-ъы маддясинин 4-ъц щиссясиня ясасян, полис ямякдашы Азярбайъан Республикасынын гануннверiъилийи иля мцяййян едилмиш гайдада ашаьыдакы щалларда одлу силащ тятбиг едя биляр:

1) бу маддянин 2-ъи щиссясинин 1-ъи, 2-ъи, 3-ъц вя 4-ъц бяндляриндя нязярдя тутулмуш щалларда иътимаи тящлцкяли ямял одлу силащ ишлядилмякля тюрядилдикдя;

2) бу маддянин 2-ъи щиссясинин 7-ъи бяндиндя нязярдя тутулмуш щаллар олдугда;

3) инсан щяйатына гясд олундугда вя мяъбури дайандырма васитяляринин тятбиги нятиъя вермядикдя;

4) шяхс йахаланаркян силащлы мцгавмят эюстярдикдя;

5) инсан щяйатына реал тящлцкя йарадан ъинайятин гаршысы алындыгда;

6) одлу силащын диэяр шяхс тяряфиндян яля кечирилмясинин гаршысы алындыгда;

7) инсана щцъум едян вя йа реал тящлцкя йарадан щейван мящв едилдикдя.

"Полис щаггында" Азярбайъан Республикасы Ганунунун 26-ъы маддясинин 5-ъи щиссясиня ясасян ися, полис ямякдашы йухарыда эюстярилян щаллардан башга, щямчинин тящлцкя вя йа хябярдарлыг сигналы вердикдя, щабеля йардым чаьырдыгда одлу силащдан истифадя едя биляр.

Иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмяси сащясиндя полисин пост-патрул хидмяти ямякдашларынын цзяриня дцшян вязифялярин йериня йетирилмяси заманы гануннверiъиликля мцяййян едилмиш щалларда вя гайдада одлу силащ тятбиг етмяк вя одлу силащдан истифадя етмяк щцгугуна маликдирляр.

Полисин пост-патрул хидмяти ямякдашры тяряфиндян одлу силащын тятбиги вя истифадя едилмяси щаллары вя гайдасы "Полисин пост-патрул хидмяти щаггында" Низамнамянин 8.6.-8.12. бяндляриня мцвафиг олараг щяйата кечирилир.

"Полис щаггында" Ганунун 26-ъы маддясинин 6-9-ъу щиссяляриня ясасян, бу Ганунун тяляблярiня уйьун олараг физики гцввянин, хцсуси васитялярин вя йа одлу силащын там зярури щалларда тятбиги йаранмыш тящлцкяйя мцтянасиб олмалыдыр. Физики гцввянин, хцсуси васитялярин вя йа одлу силащын там зярури щаларда тятбиги заманы щяр щансы шяхсин

щяйатдан мящрум едилмяси йашамаг щцгугунун позулмасы кими гиймятляндириля билмяз.

Полис ямякдашы тяряфиндян физики гцввянин, хцсуси васитялярин, одлу силащын тятбиг едилдийи щяр бир щалда мцвафиг полис органында хидмяти йохлама апарылмалы вя физики гцввянин, хцсуси васитялярин, одлу силащын ганунауйьунлуьу барядя мцвафиг ряй верилмялидир.

Инсанын анатомик бцтювлцйцня мцхтялиф дяряъяли хясарятляр йетирмякля даьыдыъы тясир эюстяря билян вя йа юзцнц доьрултмайан йцксяк тящлцкя мянбяйи олан хцсуси васитялярин полисин сыранъамына верилмяси гадаьандыр.

Физики гцввянин, хцсуси васитялярин вя одлу силащын ганунсуз тятбигиня йол верян полис ямякдашы Азярбайъан Республикасынын ганунвериъилийи иля мцяййянляшдирилмиш гайдада мясулиййят дашыйыр.

"Полис щаггында" Ганунун 27-ъи маддясиня ясасян, физики гцввянин, хцсуси васитялярин вя одлу силащын тятбиги иля баьлы полис ямякдашынын ашаьыдакы кими вязифяляри мцяййян едилмишдир:

1) инсана гаршы физики гцввяни, хцсуси васитяляри вя йа одлу силащы йалныз сон зярурят вя йа зярури мцдафия вязиййятиндя, бцтцн диэяр тясир имканларындан истифадя лазыми нятиъя вермядикдя, щцгугпозманын аьырлыг дяряъясиндян вя йа ону тюрядянин шяхсиййятиндян асылы олараг тятбиг етмялидир;

2) одлу силащ ишлятмякля басгын едилдийи вя йа силащлы мцгавимят эюстярилдийи щаллар истисна олмагла, физики гцввя, хцсуси васитяляр вя одлу силащ гадынлара. азйашлылара, йанында азйашлы олан, ялиллийи вя диэяр физики вя психи гцсурлары ашкар билинян шяхсляря гаршы, щабеля инсанларын топлашдыьы йерлярдя кянар шяхслярин зяряр чякя биляъяйи щалларда одлу силащ тятбиг етмямялидир;

3) йалныз реал тящлцкянин гаршысы алынаркян одлу силащ тятбиг едя биляр;

4) одлу силащы тятбиг етмяздян яввял шифащи хябярдарлыг етмяли вя йа хябярдарлыг атяши ачмалыдыр (гяфил, йяни бирдян-биря эюзлянилмяз щцъум баш верярся, щабеля щцъум цчцн одлу силащдан, механики няглиййат васитясиндян, тящлцкя йарадан йыртыъы, вящши вя йа башга щейвандан истифадя олунарса, полис ямякдашы хябярдарлыг емтядян одлу силащы тятбиг едя биляр);

5) физики гцввянин, хцсуси васитялярин, одлу силащын тятбиг едилмяси нятиъясиндя зярярчякянляря тибби йардымын эюстярилмясини тямин етмялидир;

6) одлу силащын тятбиг едилдийи йерин дяйишдирилмямиш сахланылмасына чалышмалыдыр;

7) физики гцввя, хцсуи васитяляр вя одлу силащ тятбиг етдийи щаллар барясиндя полис ямякдашы дярщал хидмят етдийи вя йа одлу силащын тятбиг едилдийи яразинин полис органына йазылы мялумат вермялидир;

8) физики гцввянин, хцсуси васитялярин, одлу силащын тятбиг едилмяси барядя 24 саат ярзиндя мцвафиг прокурора йазылы мялумат вермялидир.

Одлу силащ йалныз сон зярурят вя йа зярури мцдафия вязиййятиндя, бцтцн диэяр тясир имканларындан истифадя лазыми нятиъя вермядикдя, щцгугпозманын аьырлыг дяряъясиндян вя йа ону тюрядянин шяхсиййятиндян асылы олараг тятбиг едилмялидир. Одлу силащ йалныз реал тящлцкянин гаршысы алынаркян тятбиг едиля биляр.

Одлу силащ тятбиг едилмяздян яввял шифащи хябярдарлыг едилмяли вя йа хябярдарлыг атяши ачылмалыдыр. Гяфил, йяни бирдян-биря эюзлянилмяз щцъум ваш верярся, щабеля щцъум цчцн одлу силащдан, механики няглиййат васитясиндян, тящлцкя йарадан йыртыъы, вящши вя йа башга щейвандан истифадя олунарса, полис ямякдашы хябярдарлыг етмядян одлу силащы тятбиг едя биляр.

Одлу силащ ишлятмякля басгын едилян вя йа силащлы мцгавимят эюстярилян щаллар истисна олмагла, одлу силащ гадынлара, азйашлылара, йанында азйшлы олан, ялиллийи вя диэяр физики вя психи гцсурлары ашкар билинян шяхсляря гаршы, щабеля инсанларын топлашдыьы йерлярдя кянар шяхслярин зяряр чякя биляъяйи щалларда одлу силащын тятбиг едилмяси гадаьандыр.

Эюстярилянлярдян башга, полис ямякдашлары ашаьыдакы щалларда да одлу силащдан истифадя едя билярляр:

1) няглиййат васитясинин зядялянмяси йолу иля онун сахланылмасы цчцн, о вахт ки, сцрцъц ящалинин щяйат вя саьламлыьына реал тящлцкя йарадыр вя полис ямякдашынын няглиййат васитясинин сахлатдырылмасы барядя бир нечя дяфя гануни тяляблярини табе олмадыгда;

2) инсанларын щяйат вя саьламлыьына билавситя тящлцкя йарадан щейванларын зярярсизляшдирилмяси цчцн;

3) хябярдаредиъи атяшин ачылмасы, щяйаъан сигналынын верилмяси вя йа кюмяйя чаьырмаг цчцн.

Одлу силащы тятбиг едян полис ямякдашы ашаьыдакылары етмяйя борълудур:

- щцгуг позунтусу тюрятмиш шяхс йараландыгда она тяъили тибби йардым эюстярмяк, бу заман мцмкцн ола билян басгындан ещтийат тядбирляриня риайят етмяк вя тяъили тибби йардым чаьырмаг;

- юлдцрдцйц щалда мейидин мцщафизясини тямин етмяк, прокурорлуьун вя йа полис органынын нцмайяндяси эяляня кими щадисянин вязиййятинин сахланылмасы.

Одлу силащдан истифадя заманы щал шащидляринин мювъуд олдуьу щалда онларын шяхсиййятинин вя йашайыш йерляринин мцяййян едилмяси вя онларын гейд едилмяси ваъибдир.

Одлу силащын тятбиг едилмяси щаггында полис ямякдашы онун тябтиг едилдийи андан 24 саат ярзиндя хидмят етдийи йерин вя йа одлу силащын тятбиг едилдийи йерин полис органынын ряисиня, еляъя дя мцвафиг прокурора рапортла йазылы мялумат вермялидир.

Полис ямякдашлары тяряфиндян физики гцввянин тятбиг едилмяси, о ъцмлядян дя дюйцш фяндляринин тятбиг едилмяси ъинайятлярин вя инзибати хяталарын гаршысынын алынмасы, онлары тюрядян шяхслярин тутулмасы, гануни тяляблярядя зидд олан щярякятлярин арадан галдырылмасы, яэяр зоракы олмайан цсулларла полисин цзяриня дцшян вязифялярин йериня йетирилмяси тямин едилмирся, о щалларда мцмкцндцр.

Беля ки, дюйцш фяндляринин тятбиг едилмяси шяхся мцхтялиф дяряъяли бядян хясарятляринин вурулмасы иля баьлы оларса, беля щалларда самбо фяндинин тятбиг едиляъяйи шяхсин ямялинин тящлцкялилик дяряъясиндян асылы олараг, фяндин нювц сечилир вя тятбиг едилир. Онунла барышмаг лазымдыр ки, бу заман вурулан истянилян зяряр минимума ендирилсин.

Одлу силащын вя хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси иля баьлы йухарыда эюстярилян щалларда башга зярури мцдафия вя йа сон зярурят щалларында хцсуси васитяляр вя йа одлу силащ олмадыгда полис ямякдашлары истянилян ялалты васитялярдян истифадя етмяк щцгугуна маликдирляр. Полис тяряфиндян тятбиг едилян хцсуси васитялярин там сийащысы (даиряси), еляъя дя онларын тятбиг едилмяси гайдалары Азярбайъан Республикасынын Президенти вя Назирляр Кабинети тяряфиндян мцяййян едилир.

Хцсуси васитялярин тятбиг едилмяси щаггында гярар иътимаи гайданын горунмасы вя иътимаи тящлцкясизлийин тямин едилмясиня, мясул шяхс олан вязифяли шяхс, конкрет ямялиййатын рящбяри тяряфиндян гябул едилир. Фярди фяалиййят эюстярян (щярякят едян) полис ямякдашы ися беля гярары мцстягил олараг гябул едир.

Физики гцввянин, хцсуси васитянин вя йа одлу силащын тятбиг едилмяси нятиъясиндя баш вермиш бцтцн юлцм вя йа йараланма щаллары щаггында 24 саат ярзиндя прокурора мялумат верилир.

Мцщазирямизин икинъи суалынын ачыгланмасыны йекунлашдырараг гейд етмяк истярдим ки, полисин гаршысында дуран вязифялярин йериня йетирилмясиндя йаранмыш вязиййятдян асылы олараг, полис ямякдашлары тяряфиндян ганунвериъиликля мцяййян едилмиш щалларда вя гайдада гаршысыныалма тядбиринин тятбиг едилмяси заманы чох вахт хцсуси васитялярдян эениш истифадя олунур. Лакин, инзибати гаршысыныалма тядбирляри тятбиг едиляркян истифадя олунан хцсуси васитяляр йалныз гцввядя олан ганунвериъиликля мцяййян едилмиш щалларда вя гайдада, ону тятбиг етмяйя сялащиййяти олан полис ямякдашлары тяряфиндян тятбиг едилмялидир.

Суал 3. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляринин анлайышы, нювляри вя онларын мязмуну

Инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляри – *инзибати мяъбуретмя тядбирляринин нювляриндян бири олуб, полис тяряфиндян щцгугпозмаларын ашкар едилмяси, щцгугпозма тюрятмиш шяхсин шяхсиййятинин мцяййян едилмяси, сцбутларын топланмасы, инзибати хята щаггында щяр бир ишин щалларынын щяртяряфли вя обйектив сурятдя арашдырылмасы, ишин вахтында вя дцзэцн бахылмасы цчцн нормал шяраитин йарадылмасы вя иш цзря гябул едилмиш гярарын иърасынын тямин едилмяси мягсяди иля тятбиг едилир.*

Инзибати-просессуал тямин етмя тядбирляринин тятбиг едлмясинин щцгуги ясасыны Азярбаъан Республикасынын Конститусийасы м.80, ″Полис щаггында″ Азярбайъан Республикасынын Гануну вя Азярбайъан Республикасынын инзибати хяталар ганунвериъилийи тяшкил едир. Мясялян: ″Полис щаггында″ Ганунун 18-ъи маддясинин 3-ъц бяндиня ясасян, полис ямякдашы инзибати хята тюрятмиш шяхс барясиндя протокол тяртиб етмяк, шяхси бахыш кечирмяк, яшйаларыны йохламаг, Азярбайъан Республикасынын ганунвериъилийи иля мцяййянляшдирилмиш гайдада вя мцддятдя ону сахламаг щцгугларына маликдир. Диэяр тяряфдян ися **ИХМ-ин 86-98 mad.ilə İnzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın təmin edilməsi tədbirlərinin tətbiqi, ИХМ-ин 99-105-ъи маддяляриня мцвафиг олараг ися nzibati xəta haqqında iş üzrə icraatın mərhələləri** мцяййян едилмишдир.

Инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляринин тяйинаты йекун нятиъядя щцгугпозмайа эюря мясулиййят мцяййян едян мадди щцгуг нормаларынын реализяси цчцн зярури олан шяраит йаратмагдан ибарятдир. Онларын тятбиг едилмяси ясасян даща чох инзибати тянбещлярин реализяси мягсядляриня хидмят эюстярмякдян ибарятдир. Бязи щалларда инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляри васитясиля ъинайят-щцгуги санксийаларын реализяси цчцн дя зярури олан шяраит йарадылыр. Эюстярилянлярдян ялавя онларын тятбиг едилмяси тез-тез тибби характерли инзибати мяъбуретмя тядбирляринин (мясялян: полис тибб мцяссисяляринин тягдиматы ясасында хроники алкоголизмдян, наркоманийадан язиййят чякян

шяхслярин, зющряви хястяликлярля вя йа ЩИВ-ля йолухмуш шяхслярин эятирилмясини щяйата кечирир) реализяси иля дя ялагядар зярури олур.

Беляликля, инзибати-просесуал тяминетмя тядбирляринин тятбиг едилмяси мцхтялиф характерли дювлят щцгуги мяъбуретмя тядбирляринин (ясасян дя ян чох инзибати мяъбуретмя тядбирляринин) реализясинин зярурилийи иля шяртляндирилир.

Инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляри диэяр дювлят щцгуги мяъбуретмя тядбирляри иля мцнасибятдя кюмякчи, тяминедиъи ящямиййят кясб едир, бу да юз яксини онларын адларында тапмышдыр. Мясялян: щцгуг ядябиййатларында инзибати просессуал тяминетмя тядбирляри бязян инзибати-просессуал мяъбуретмя тядбирляри, бязян дя инзибати хяталар щаггында ишляр цзря иърааты тямин етмя тядбирляри кими адланырлар вя эяляъякдя биз онлардан синоним сюзляр кими истифадя едяъяйик.

Инзибати-просессуал мяъбуретмянин йухарыда эюстярилян мягсядляриня наил олма просессуал тяминетмя тядбирляринин мцхтялиф функсийаларынын реализяси васитясиля щяйата кечирилир.

<u>Бу функсийаларын характериндян асылы олараг бцтцн инзибати-просессуал тямин етмя тядбирлярини ашаьыдакы цч ясас група бюлмяк олар:</u>

- инзибати-просессуал гаршысыналма тядбирляри;

- сцбутларын ялдя едилмясиня, топланмасына йюнялдилмиш тядбирляр;

- инзибати тянбещлярин иърасыны тямин едян просессуал тядбирляр.

Йухарыда эюстярилян инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляринин тяйинатлары вя инзибати-просессуал тямин етмя тядбирляринин тяснифатынын 1-ъи вя 2-ъи групларына аид олан тядбирляр, йяни инзибати-просессуал гаршысыналма тябирляри вя сцбутларын ялдя едилмясиня, топланмасына йюнялмиш тядбирляр ИХМ-нин 86-ъы маддясиндя юз яксини тапмышдыр.

<u>Бунлар ашаьыдакылардыр:</u>

- эятирилмя;86.1.1.
- инзибати гайдада тутма;86.1.2
- шяхси ахтарыш, физики шяхсдя олан шейляри йохлама;86.1.3
- няглиййат васитясиня бахыш;86.1.4.
- əşyaları вя сянядляри эютцрмя;86.1.5
- няглиййат васитясини идаря олунмасындан кянаplaşdırma;86.1.6.
- сярхошлуг вязиййятини мцайиня етмя;86.1.7.
- няглиййат васитялярини сахлама вя онларын истисмарыны гадаьан етмя.86.1.8.

Азярбайъан Республикасынын ИХМ-нин 86.1. маддясиня ясасян, İnzibati xətaların qarşısını almaq, şəxsiyyəti müəyyən etmək, işlərə vaxtında və düzgün baxılmasını, inzibati xətalar haqqında işlərə dair qərarların icrasını təmin etmək məqsədi ilə səlahiyyətli vəzifəli şəxs bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş hallarda göstərilən tədbirləri tətbiq edir.

I. Инзибати-просессуал гаршысыныалма тядбирляри - ***щцгугпозмаларынын гаршысынын алынмасы вя щцгуг позма тюрятмиш шяхслярин юзляринин просессуал вязифяляринин йериня йетириллмясинин тямин едилмяси мягсядиля щцгугпозма тюрятмиш шяхслярин (вя йа ону тюрятмякдя шцбщялянян шяхслярин) сярбяст щярякятляринин мяъбури мящдудлашдырылмасындан ибарятдир.***

Беля тядбирляря ашаьыдакылар аиддир:

1) Щцгугпозма тюрятмиш шяхсин протокол тяртиб едилмяси цчцн полися эятирилмяси (ИХМ - м.86.1.1.);

2) Инзибати гайдада тутма (ИХМ – м.86.1.2. 88-91);

3) Эятирилмя (ИХМ – м.87);

4) Няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма (ИХМ – м.96);

5) Няглиййат васитясинин сахланылмасы (ИХС – м.97);

6) Няглиййат васитясинин истисмарынын гадаьан едилмяси (ИХМ – м.98).

Щцгугпозма тюрятмиш шяхсин протокол тяртиб едилмяси цчцн полися эятирилмяси

Физики шяхси полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) эятирмяк щцгугуна бцтцн полис ямякдашлары маликдирляр. Полис ямякдашлары тяряфиндян щцгугпозма тюрятмиш шяхсин эятирилмясинин мягсядляри, ясаслары вя гайдалары Азярбайъан Республикасынын Инзибати Хяталар Мяъяллясиндя, еляъя дя Азярбайъан Республикасынын ДИН-ин норматив-щцгуги актларында юз яксини тапмыш нормаларла тянзимлянир.

Беля ки, "Полис щаггында" Гануна вя ИХМ-я мцвафиг олараг, щцгугпозма тюрятмиш шяхс полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) инзибати хятанын баш вердийи йердя инзибати хята щаггында протоколун тяртиб едилмяси мцмкцн олмадыгда, лакин онун тяртиб едилмяси ваъибдирся, онун тяртиб едилмяси мягсяди иля эятириля биляр (ИХМ – м.).

Эятирилмя тядбиринин тятбиг едилмясинин фактики ясасы, барясиндя инзибати хята щаггында иш цзря иъраат апарылан физики шяхсин ямялляриндя инзибати хятанын яламятляринин олмасы тяшкил едир. Беля шяхсляри полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) ганунда эюсярилян ашаьыдакы шяртляр олдугда эятирмяк олар:

Биринъиси, шяхсин ямялляриндя тюрядилмясиня эюря протоколун тяртиб едилмяси мяъбури олан инзибати хятанын яламятляринин олмасыдыр (ИХМ – м. ,).

Икинъиси, протоколун инзибати хятанын баш вердийи йердя вя йа щцгугпозма тюрятмиш шяхсин олдуьу йердя тяртиб едилмясиня мане олан щаллар олмалыдыр. Беля щаллара щцгугпозма тюрятмиш шяхсин шяхсиййятини тясдиг едян сянядлярин олмамасы, шяхсин протоколу тяртиб етмяйя юз давранышы (щярякятляри) иля мане олмасы, щцгугпозманын

бцтцн щалларынын айдынлашдырылмасы цзря ялавя йохламаларын апарылмасы зяруряти вя с. сябябляр ола биляр.

Полис ямякдашлары инзибати хята тюрятмиш вя йа инзибати хятанын тюрядилмясиндя шцбщялянян шяхслярдян башга, ъинайятин тюрядилмясиндя шцбщялянян шяхс дя полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) эятириля биляр. Она эюря дя Азярбайъан Республикасынын ЪПМ-ин 148-ъи маддясиня мцвафиг олараг, шяхсин ямяллыряндя онун ъинайятин тюрядилмясиндя билаваситя шцбщя йаранмасына дялалят едян обйектив ясаслар олмалыдыр.

Беля ки, шяхсин ъинайят тюрятмясиня билаваситя шцбщя йарадан йалныз ашаьыдакы щаллардан бири олдугда щямин шяхс полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) эятириля биляр:

1. Шяхс ъинайят гануну иля нязярдя тутулмуш ямяли тюрядяркян, йахуд билаваситя бундан сонра ъинайят башында йахаландыгда;
2. Зяряр чякмиш, йахуд щадисяни эюрян диэяр шяхсляр ъинайят гануну иля нязярдя тутулмуш ямялин щямин шяхс тяряфиндян тюрядилмясини бирбаша эюстярдикдя;
3. Шяхсин бядяниндя, цстцндя, палтарында вя йа истифадя етдийи диэяр яшйаларда, йашайыш йериндя, няглиййат васитяляриндя ъинайят гануну иля нязярдя тутулмуш ямялин тюрядилмясини эюстярян ашкар изляр мцяййян олундугда.

Шяхсин ъинайят гануну иля нязярдя тутулмуш ямяли тюрятмясиндя шцбщялянмяйя ясас верян йалныз ашаьыда эюстярилян диэяр мялуматлара эюря щямин шяхс полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) эятириля биляр:

1. Щадися йериндян гачыб эизлянмяйя, йахуд ъинайят просесини щяйата кечирян органдан эизлянмяйя ъящд эюстярдикдя;
2. Даими йашайыш йери олмадыгда вя йа башга яразидя йашадыгда;
3. Шяхсиййяти мцяййян едилмядикдя.

Шяхсин ъинайят гануну иля нязярдя тутулмуш ямяли тюрятмясиндян шцбщялянмяйя ясас верян диэяр мялуматларын щеч олмаса тяхмини сийащысы норматив-щцгуги актларда эюстярилмямишдир.

Полис органларынын инзибати вя истинтаг тяърцбяси сцбут едир ки, беля мялуматлара ашаьыдакы кими мялуматлар аид едиля билярляр:

- ъинайятин билаваситя шащиди олмайан шяхсин ъинайятин конкрет шяхс тяряфиндян тюрядилмяси щагында мялуматы;
- конкрет шяхсин ахтарышда олан ъинайяткарын яламятляри иля охшарлыьы вя йа полис ямякдашы тяряфиндян бу шяхсин ахтарышда олан ъинайяткарын фотошякли цзря танымасы;
- ъинайятин баш вермясиндян мцяййян вахт кечдикдян сора ъинайятин излярини мящв етмяк, онун тюрядилдийи йердя олан мадди сцбутлары эютцрмяк вя с. ъящдляр заманы ъинайятин баш вердийи йердя шяхсин ашкар едилмяси;
- шцбщяли шяхсин юзц тяряфиндян ъинайятин тюрядилмяси щаггында вердийи мялумат;

- шцбщяли шяхсдя ъинайятин ачыг-айдын изляри олмайан, лакин ахтарышда олан оьурланмыш яшйа вя предметляря охшар яшйа вя предметлярин ашкар едилмяси вя с.

Бир щалда ки, эюстярдийимиз бу вя йа диэяр щаллар шяхсин ъинайят тюрятмясини ачыг-айдын сцбут етмядикляри цчцн, онлар шяхсин полис органына эятирилмясиня кифайят гядяр ясас вермирляр. Шяхсин полис органына эятирилмясиня ясас йалныз ганунда нязярдя тутулдуьу ким шяхсин гачмаьа ъящд эюстярмяси, даими йашайыш йеринин олмамасы вя йа онун шяхсиййятинин мцяййян едилмямяси щаллары ола биляр.

Гейд едяк ки, ъинайят тюрятмякдя шцбщялянян шяхсин полися эятирилмяси щеч дя онун ъинайят-просессуал гайдада тутулмасы мясялясини щялл етмир. Сялащиййятли вязифяли шяхс тюрядилмиш ъинайятин характерини вя иътимаи тящлцкялилик дяряъясини, шцбщялянян шяхсин шяхсиййятини, ишин бцтцн щалларыны ъинайят-просессуал ганунвериъилийя ъидди уйьун олараг ЪПМ-нин 148-ъи маддясиня ясасян эятирилмиш шяхсин тутулмасы вя йа азад едилмяси зяруряти мясялясини щялл едир.

Инзибати гайдада тутма (88.-91 İXM)

Физики шяхсин полися эятирилмяси барядя полис ямякдашы тяряфиндян рапорт тяртиб едилир. Полися эятирилмиш бцтцн шяхсляр полис органынын мясул нювбятчиси тяряфиндян эятирилмя китабында гейдиййатдан кечирилирляр.

Полис органына эятирилмиш шяхсляр ганунла мцяййян едилмиш щалларда инзибати гайдада тутулмаьа мяруз гала биляр. Инзибати гайдада тутма щцгуг позмуш шяхслярин азадлыьынын гыса мцддятя мящдудлашдырылмасындан ибарятдир вя онларын ганунла мцяййян едилмиш мцддятя полис органынын хцсуси (инзибати гайдада тутулмуш шяхсляр цчцн) отагларда мяъбури сахланылмалары иля ялагядардыр.

ИХМ-ин 88.1-ъи маддясиня ясасян инзибати гайдада тутма, йяни физики шяхсин азадлыьынын гыса мцддятя мящдудлашдырылмасы, мцстясна щалларда инзибати хята щаггында ишин дцзэцн вя вахтында бахылмасынын вя йа иш цзря гярарын иърасынын тямин едилмяси цчцн зярури щесаб едилдикдя тятбиг едиля биляр.

İnzibati qaydada tutmanı, yəni fiziki şəxsin azadlığının qısa müddətə məhdudlaşdırılmasını, inzibati xəta haqqında işin düzgün və vaxtında baxılmasının və ya inzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icrasının təmin edilməsi üçün **aşağıda göstərilən səlahiyyətli orqanlar (vəzifəli şəxslər) bu maddədə göstərilən hallarda tətbiq etmək hüququna malikdirlər İXM m.88.1.:**

.1. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının vəzifəli şəxsləri - xırda xuliqanlıq edildikdə, şəxs polis işçisinin, habelə hərbi qulluqçunun qanuni tələbinə qəsdən tabe olmadıqda, yığıncaqların, mitinqlərin, nümayişlərin, küçə yürüşlərinin və piketlərin təşkili və keçirilməsi qaydasını pozduqda, ictimai işlər növündə inzibati tənbehin çəkilməsindən boyun qaçırdıqda, avaralıqla məşğul olduqda, ov, balıq və

digər su bioresurslarının ovu və mühafizəsi qaydaları pozulduqda, əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasında qanunsuz qaldıqda;

.2. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının vəzifəli şəxsləri - sərhəd rejimi, sərhədboyu (sərhədboyu zolaq) rejim və ya Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrində rejim pozulduqda;

3. mühafizə olunan obyektin olduğu yerdə hərbiləşdirilmiş mühafizə dəstəsinin yuxarı vəzifəli şəxsi - mühafizə edilən obyektlərə, digər dövlət əmlakına və ya ictimai əmlaka qəsd edilməsi ilə əlaqədar inzibati xətalar törədildikdə;

4. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının vəzifəli şəxsləri - Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin nəqliyyat vasitələrini idarə edən sürücülər və ya digər şəxslər tərəfindən yol hərəkəti qaydaları pozulduqda;

5. fövqəladə vəziyyət elan olunmuş yerin komendantı və xüsusi idarəetmə orqanının vəzifəli şəxsləri - fövqəladə vəziyyət rejimi pozulduqda;

6. müvafiq icra hakimiyyəti orqanının vəzifəli şəxsləri - əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər tərəfindən Azərbaycan Respublikasında olma qaydaları pozulduqda, yaxud onlar Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrasından boyun qaçırdıqda və ya belə boyun qaçırmanı ehtimal etməyə kifayət qədər əsaslar olduqda.

İnzibati qaydada tutulan şəxsə bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş hüquqları izah olunmalı, bu barədə inzibati qaydada tutma haqqında protokolda müvafiq qeyd aparılmalıdır.

1. İnzibati xəta törətmiş şəxsin inzibati qaydada tutulması, bu Məcəllənin 89.2 – 89.4-cü maddələri istisna olunmaqla, üç saatdan çox ola bilməz. **(Maddə 89. İnzibati qaydada tutma müddətləri)**

2. Sərhəd rejimini, sərhədboyu (sərhədboyu zolaq) rejimini və ya Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədinin buraxılış məntəqələrində rejimi pozduğuna, avaralıqla məşğul olduğuna, əcnəbilərin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasında qanunsuz qalmalarına, habelə ölkədə olma qaydalarını pozmalarına görə barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs törətdiyi xətanın hallarını, habelə onun şəxsiyyətini müəyyən etmək üçün, yaxud əcnəbilər və vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrasından boyun qaçırdıqda və ya belə boyun qaçırmanı ehtimal etməyə kifayət qədər əsaslar olduqda inzibati qaydada tutma 24 saatadək müddətə və ya inzibati xəta törədənin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlər olmadıqda, hakimin qərarı ilə üç günədək müddətə tutula bilər.

3. Fövqəladə vəziyyət elan olunmuş ərazidə şəxs xüsusi verilmiş icazə vərəqələri olmadan komendant saatı vaxtında küçələrdə və başqa ictimai yerlərdə olduqda - komendant saatı bitənədək və ya onun üzərində şəxsiyyətini təsdiq edən sənəd olmadan komendant saatı vaxtında küçələrdə və başqa ictimai yerlərdə olduqda - tutulanın şəxsiyyəti müəyyən edilənədək müddətə inzibati qaydada tutula bilər.

4. Barəsində inzibati həbs tənbeh növünün tətbiqini nəzərdə tutan inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs 24 saatadək, bu Məcəllənin 157, 206, 227, 513 və ya 535-ci maddələrində göstərilən xətaları törətmiş şəxslər isə inzibati

xəta haqqında işin mürəkkəbliyi və ya xəta törətmiş şəxslərin sayının çoxluğu işin araşdırılmasını gecikdirdiyi və ya başqa formada çətinlik yaratdığı hallarda 48 saatadək müddətə inzibati qaydada tutula bilər.

5. İnzibati qaydada tutma müddəti inzibati xəta törətmiş şəxsin protokol tərtib etmək üçün gətirildiyi vaxtdan, sərxoş halda olmuş şəxsin isə ayıldığı vaxtdan hesablanır.

6. Fövqəladə vəziyyət rejiminin müddəti bitdikdə, bu rejimin tələblərinin pozulması ilə əlaqədar inzibati qaydada tutulan şəxslər dərhal azad olunurlar.

7. İnzibati qaydada tutma barədə qərardan yuxarı səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) və ya məhkəməyə şikayət edilə bilər.

Полис органларынын вязифяли шяхсляри тяряфиндян инзибати гайдада тутма ашаьыда эюстярилян инзибати хяталара эюря тятбиг едя биляр (ИХМ –):

- хырда хулиганлыг (ИХМ – м.);
- полис ишчисинин вя йа щярби гуллугчунун гануни тялябиня гясдян табе олмама (ИХМ – м.585);
- балыг ещтийатларынын мцщафизяси вя ов гайдаларынын позулмасы (ИХМ – м.).

Инзибати тутманын ясасынын йухарыда эюстярилян сийащысы ятрафлы дейилдир. Чцнки инзибати гайдада тутма тядбири ганунвериъилик актларында бирбаша эюстярилян диэяр щалларда да тятбиг едиля биляр. Мясялян: "Полис щаггында" Ганунун 18-ъи маддясинин 5-ъи бяндиня ясасян иътимаи йерлярдя сярхош вязиййятдя олан вя мцстягил щярякят етмя габилиййятини итирян, юзцня вя йа ятрафдакылара зяряр йетиря билян шяхси хцсуси тибб мцяссисясиня эятирмяк вя с.

ИХМ-ин -90-ъы маддясиня ясасян,

90.1. İnzibati xəta törətmiş şəxs inzibati qaydada tutulduqda bu barədə protokol tərtib edilir və orada aşağıdakılar göstərilir:

90.1.1. protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;

90.1.2. protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı;

90.1.3. tutulanın şəxsiyyəti haqqında məlumat;

90.1.4. tutmanın vaxtı və səbəbləri.

90.2. Protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs və tutulmuş şəxs tərəfindən imzalanır. Tutulmuş şəxs protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda qeyd edilir. Tutulmuş şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti tutulmuş şəxsə verilir.

_Ганунвериъи инзибати гайдада тутма щаггында протоколда тутманын сябябляринин ифадя едилмясини эюстярмякля, тутманын сябябини анлайышыны ачыгламыр. Беля щесаб едилир ки, тутманын сябябляри дедикдя, щяр бир конкрет щалда щцгугпозмуш шяхсин инзибати гайдада тутулмасынын зярурилийини вя ганунауйьунлуьуну шяртляндирян конкрет фактлар вя щаллар баша дцшцлцр, йяни тутманын сябябляри онун тятбиг

едлимясинин мягсяди вя ясасы цчцн васитя кими ифадя олунур ки, бунлар да инзибати гайдада тутма протоколунда якс етдирилир.

İXM-nin 91-ci mad. əsasə nSəlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) inzibati qaydada tutulmuş şəxsin bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş hüquqlarının təmin edilməsi üçün aşağıdakı tədbirləri görür:

91.0.1. tutulmuş şəxsə dərhal onun tutulmasının əsaslarını bildirmək, onun hüquqlarını izah etmək;

91.0.2. tutulmuş şəxsi inzibati xəta haqqında protokolla tanış etmək;

91.0.3. tutulmuş şəxsin xahişi ilə onun yaxın qohumlarına, işlədiyi və ya təhsil aldığı yerin müdiriyyətinə, yaxud vəkilinə məlumat vermək;

91.0.4. tutulmuş yetkinlik yaşına çatmayanın valideynlərinə və ya digər qanuni nümayəndələrinə dərhal məlumat vermək;

91.0.5. tutulmuş şəxslə davranışda onun şəxsiyyətinə və ləyaqətinə hörmətlə yanaşmaq;

91.0.6. tutulmuş şəxsə öz vəkili ilə əlaqə saxlamaq və onunla görüşmək imkanı yaratmaq;

91.0.7. tutulmuş şəxsin öz vəkili olmadıqda, ona müvəqqəti saxlama yeri üzrə ərazidəki vəkil qurumlarında fəaliyyət göstərən vəkillərin siyahısını təqdim etmək, seçilmiş vəkillə əlaqə saxlamaq və onunla görüşmək imkanı yaratmaq.

Инзибати гайдада тутулмуш шяхсляр Азярбаъан Республикасынын ганунвериъилилйи иля мцяййян едилмиш йерлярдя вя гайдада сахланылырлар.

Эятирилмя (ИХМ-ин 87.1-ъи мад.)

Шяхсин инзибати мясулиййятя ъялб едилмяси щаггында, еляъя дя она гаршы бязи диэяр инзибати мяъбуретмя тядбирляринин тятбиг едилмяси щаггында мясялянин щялл едилмяси чох вахт сялащиййятли орган (вязифяли шяхс) тяряфиндян мцвафиг просессуал щярякятлярин йериня йетирилмяси заманы онун иштирак етмясини тяляб едир.

Инзибати хяталар щаггында ишляр цзря иъраатда шяхсин мяъбури иштиракыны тямин едян мяъбуретмя васитяси мцвафиг сялащиййятли органын чаьырышы цзря цзцрсцз сябяблярдян эялмякдян гясдян бойун гачыран иъраат иштиракчысынын эятирилмясидир.

Эятирилмянин мягсяди – иъраат иштиракчысынын щцгугазидд давранышы иля шяртляндирилян вя онун тяряфиндян юзцнцн просессуал вязифяляринин йериня йетирилмясинин тямин едилмясиндян ибарятдир. Эятирилмя инзибати хята щаггында ишин бахылмасы заманы барясиндя инзибати хята щаггында иш апарылан шяхсин иштирак етмясини вя зярури щалларда иъраатын диэяр иштиракчыларынын иштирак етмясини тямин едир.

Азярбайъан Республикасынын ИХМ-ин 87.1-ъи маддясиня ясасян, Məcəllənin 109.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallarda barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan fiziki şəxs, onun qanuni nümayəndəsi, hüquqi şəxsin nümayəndəsi və ya şahidlər gətirilə bilərlər.

87.2. On altı yaşına çatmayan şəxslər, hamilə qadınlar barəsində gətirilmə tətbiq edilə bilməz.

87.3. Fiziki şəxsin gətirilməsi inzibati xətanın baxıldığı yer üzrə məhkəmənin qərardadı əsasında onun yaşadığı və ya olduğu yer üzrə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən həyata keçirilir.

Хцсусиля гейд етмяк истярдим ки, инзибати хята тцрятмиш шяхсин протокол тяртиб едилмяси цчцн полися вя йа диэяр хидмяти бинайа (отаьа) эятирилмя иля инзибати хята щаггында ишляр цзря иъраатын тямин етмя тядбири олан мяъбури эятирилмяни бир-бириндян фяргляндирмяк лазымдыр. Чцнки бу ики инзибати-просессуал гаршысыныалма тядбирляри юз мязмун вя йа щяйата кечирилмя формаларына эюря бир-бириндян фярглянирляр. Икинъи тядбир йалныз щакимин вя йа сялащиййятли органын (вязифяли шяхсин) гярардады ясасында щяйата кечирилир (ИХМ – м. ...вя ....).

Бцтцн щалларда эятирилмя цчцн фактики ясас сялащиййятли органынын (вязифяли шяхсин) чаьырышы иля ора эялмяйя боръу олан шяхсин эялмякдян йайынмасы вя йа рядд етмясидир. Эятирилмя щаггында гярар гябул етмяздян яввял эялмякдян шяхсин бойун гачырмасынын сябябляри йохланылмалыдыр: шяхс чаьырыш вярягяси алмышдырмы; чаьырылан шяхсин хястялийи, езамиййятдя олмасы барядя сяняд вармы, шяхсин эялмясиня обйектив мане олан диэяр сябябляр вармы? Бу сябябляр йохландыгдан вя йохламанын нятиъяляриня эюря кифайят гядяр ясас олдугдан сонра щямин шяхслярин эятирилмяси барядя гярардад гябул едилир.

Практикада эятирилмянин сянядляшдирилмясинин мцхтялиф цсуллары мювъуддур.

Практикада эятирилмянин даща эениш йайылмыш цсуллары олан инзибати мясулиййятя ъялб едилян шяхсин эятирилмяси вя шяхсин мяъбури мцалиъяйя эюндярилмяси щаггында вясатятин галдырылмасы иля ялагядар олараг, онун тибби мцайиняйя эюндярилмяси щаггында гярарын гябул едилмяси полис ямякдашлары тяряфиндян тяртиб едилян рапортла сянядляшдирилир. Бязи щалларда беля гярарлар юз яксини гярарларда (гярардадларда) вя йа эятирилмя щаггында протоколда тапырлар.

Няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма вə sərxoşluq vəziyyətinin müayinəsi (96.m.İXM)

Няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма дедикдя, йол щярякяти тящлцкясизлийинин тямин едилмяси сащясиндя мцяййян инзибати хята ашкар едилдикдя, беля хятанын давам етдирилмясинин гаршысынын алынмасы вя арадан галдырылмасы мягсядиля няглиййат васитясини идаря едян шяхсин мцвяггяти вя йа даими олараг кянарлашдырылмасы баша дцшцлцр. "Полис щаггында" Ганунун 20-ъи маддясинин 3-ъц бяндиня ясасян, полис ямякдашы ганунла мцяййянляшдирилмиш щалларда вя гайдада няглиййат васитясини идаря

едян шяхси вя няглиййат васитясини йол щярякятиндя иштиракдан кянарлашдырмаг щцгугуна маликдир.

Няглиййат васитясинин идаря олунмасындан кянарлашдырма вя сярхошluq вязиййятинин мцайинясi эениш шякилдя ИХМ-ин 96.ъи маддясиндя ачыгланмышдыр:

96.1. Fiziki şəxslər aşağıdakı hallarda nəqliyyat vasitəsinin idarə olunmasından kənarlaşdırılır:

.1. dayandırılmış nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsdə və onunla birlikdə gedən sərnişinlərdən hər hansı birində sürücülük vəsiqəsi, nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsi, yaxud həmin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ verən digər əsas olmadıqda;

2. nəqliyyat vasitəsinin dövlət qeydiyyat nişanları və ya onlardan biri olmadıqda, yaxud saxta və ya qeyri-standart olduqda və ya nəqliyyat vasitəsini başqa nəqliyyat vasitəsinə verilmiş dövlət qeydiyyat nişanı ilə idarə etdikdə;

3. dayandırılmış nəqliyyat vasitəsinin mühərrik, ban və şassi nömrəsi nəqliyyat vasitəsinin qeydiyyat şəhadətnaməsindəki rəqəmlərə uyğun gəlmədikdə;

4. dayandırılmış nəqliyyat vasitəsi alkoqoldan, narkotik vasitələrdən, psixotrop maddələrdən və ya güclü təsir göstərən digər maddələrdən istifadə edilməsi nəticəsində sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olan şəxs tərəfindən idarə olunduqda və onunla birlikdə gedən sərnişinin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ olmadıqda;

5. nəqliyyat vasitəsində normativ tələblər pozulmaqla avadanlıq quraşdırıldıqda və ya dəyişdirildikdə, nəqliyyat vasitəsinin ban şüşələrinə qanunla tətbiqinə icazə verilməyən örtüklər çəkildikdə, nəqliyyat vasitəsi müvafiq icazə olmadan xüsusi səs (çoxavazlı) və ya sayrışan işıq siqnalları ilə təchiz edildikdə, bu pozuntuları yerində aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda;

6. yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 2 ay müddətində icra edilməməsinə görə nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması barədə məhkəmə və ya müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qərarı olduqda.

96.2. Nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsin sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olduqda, onun sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilir. Həmin şəxs sərxoş vəziyyətdə olub-olmamasının xüsusi texniki vasitədən istifadə edilməklə müəyyən edilməsindən imtina etdikdə və ya xüsusi texniki vasitə ilə müayinənin nəticəsi ilə razılaşmadıqda, tibbi müayinəyə aparılır.

96.3. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək barədə protokol tərtib olunur və həmin sənədin surəti barəsində belə tədbir tətbiq edilən şəxsə verilir.

96.4. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

1. protokolun tərtib edildiyi yer, tarix və vaxt;

2. protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;

3. nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırmanın və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin əsasları;

4. nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxs barəsində məlumatlar;

5. nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar.

96.5. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, habelə nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırılan və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün barəsində xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilən və ya tibbi müayinəyə göndərilən sürücü tərəfindən imzalanır. Sürücü protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Sürücünün izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti sürücüyə təqdim edilir.

96.6. Sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin tibbi müayinəsi barədə akt müvafiq protokola əlavə olunur.

Няглиййат васитясинин сахланылмасы(ИХМ-ин 97-ъи мад)

Няглиййат васитясинин сахланылмасынын ясасы, гайдасы вя мцддяти ИХМ-ин 97-ъи маддясиня мцвафиг олараг щяйата кечирилир.

1. Bu Məcəllənin 346.1 və 346.2-ci maddələrində nəzərdə tutulan inzibati xəta törədildiyi halda (əgər sürücü həmin nəqliyyat vasitəsinin yanında deyildirsə), həmçinin bu Məcəllənin 96.1-ci maddəsində göstərilən hallarda nəqliyyat vasitəsi müvəqqəti olaraq müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağında saxlanılır.

2. Nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması səbəbinin aradan qaldırıldığı barədə lazımi sənədlər təqdim edildikdən və ya xətaya görə inzibati tənbeh verildikdən, nəqliyyat vasitəsinin duracağa gətirilməsi və onun orada saxlanılması üçün haqq ödənildikdən dərhal sonra, saxlanılmış nəqliyyat vasitəsi sahibinə qaytarılır.

3. Nəqliyyat vasitəsi dayanma və durma qaydalarının pozulduğuna görə, inzibati cərimənin müəyyən edilmiş müddətdə ödənilməməsinə görə tətbiq edilən nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması barədə qərara əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağına gətirilmişdirsə, nəqliyyat vasitəsinin sahibi və ya inzibati xətanı törətmiş şəxs inzibati cəriməni (müvafiq olaraq hesablanmış dəbbə pulu daxil olmaqla) və nəqliyyat vasitəsinin duracağa gətirilməsi və onun orada saxlanılması üçün haqqı həmin yerdə plastik kart və ya internet vasitəsilə ödəyə bilər. Bu halda sürücüyə müvafiq inzibati xəta haqqında protokolun, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın surəti verilir və saxlanılmış nəqliyyat vasitəsi dərhal sahibinə qaytarılır. Nəqliyyat vasitəsi onun saxlanılması barədə qərara əsasən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının mühafizə olunan duracağına gətirilmişdirsə, bu qərarın surəti də sürücüyə verilir. Sürücü inzibati cəriməni

nəqliyyat vasitəsinin gətirildiyi yerdə ödəməkdən imtina etdikdə, inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.

4. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətalar haqqında işlər üzrə sənədləri ünvan sahibinə onun yaşadığı, yaxud işlədiyi yer üzrə tapılmaması və onunla birlikdə yaşayan yetkinlik yaşına çatmış ailə üzvlərinin olmaması səbəbindən 10 gün müddətində bu Məcəllənin 57-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada çatdırmaq mümkün olmadıqda, həmin sənədlərin surətinin verilməsi məqsədi ilə müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən nəqliyyat vasitəsinin dayandırılaraq müvafiq sənədin təqdim edilməsi barədə qərar qəbul edilir. Bu halda saxlanılmış nəqliyyat vasitəsinin istifadəçisinə həmin sənədlərin surəti təqdim edildikdən və müvafiq qeydlər aparıldıqdan dərhal sonra nəqliyyat vasitəsi buraxılır.

.5. Nəqliyyат vasitəsinin saxlanılması iki nüsxədə olan aktla rəsmiləşdirilir, onun birinci nüsxəsi inzibati xəta haqqında protokola əlavə edilir, surəti isə nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsə verilir.

Няглиййат васитясинин истисмарынын гадаьан едилмяси (ИХМ-ин 98-ъи мад.)

Няглиййат васитясинин истисмарынын гадаьан едилмясинин ясасы вя гайдасы ИХМ-ин 98-ъи маддясиня ясасян щяйата кечирилир.

Tormoz sistemi və ya sükan idarə mexanizmi nasaz olan və ya xarici işıq cihazları və ya qabaq şüşənin şüşə silgəcləri, şüşəyuyanları və ya təkərləri və şinləri və ya mühərriki, yaxud konstruksiyasının digər ünsürləri nasaz olan və belə nasazlığın aradan qaldırılması mümkün olmayan nəqliyyat vasitəsinin istismarı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən qadağan edilir.

ЫЫ. Сцбутларын ялдя едилмясиня, топланмасына йюнялдилмиш тядбирляр

Сцбутларын ялдя едилмясиня, топланмасына йюнялдилмиш тядбирляр – щцгугпозма фактынын вя ону тюрядян шяхсин шяхсиййятинин мцяййян едилмяси, ишин щалларынын щяртяряфли вя обйектив арашдырылмасы цчцн зярури олан сцбутларын ашкар вя тядгиг едилмясиня шяраит йарадыр.

Беля тядбирляря ашаьыдакылар аиддирляр:

1) вятяндашларын, вязифяли шяхслярин, няглиййат васитяляри сцрцъцляринин вя йцкц мцшайият едян шяхсин сянядляринин йохланылмасы;

2) шяхси ахтарыш вя физики шяхсдя олан әşyaları йохлама – м. 92 ИХМ;

3) няглиййат васитяляриня бахыш – м. 93 ИХМ;

4) әşyaların вя сянядлярин эютцрцлмяси – м. 94-95 ИХМ;

5) .....və сярхошлуг вязиййятинин мцайиняси - м. 96 ИХМ вя с.

Вятяндашларын, вязифяли шяхслярин, няглиййат васитяляри сцрцъцляринин вя йцкц мцшайият едян шяхсин сянядляринин йохланылмасы

Эюстярилян тядбирлярдян вятяндашларын вя вязифяли шяхслярин сянядляринин йохланылмасы тядбири даща эениш тятбиг едилир. Ишин шцлларынын щяртяряфли вя обйектив арашдырлымасы цчцн щцгугпозманын тюрядилмясиндя шцбщяли олан шяхсин шяхсиййяти щаггында мялумат чох зяруридир. Вятяндашын шяхсиййятини мцяййян едян ясас сяняд – паспорт (шяхсиййят вясигяси) ону тягдими едян шяхс щаггында мялуматлары юзцндя якс етдирир, мясулиййятя ъялб едилян шяхс щаггында мцяййянедиъи мялуматларын алынмасына, бир сыра щалларда ися щцгугпозма фактынын юзцнцн ашкар едилмясиня (йашайыш йери цзря шяхсин гейдиййатсыз йашамасы фактыны) имкан йарадыр.

Вятяндашларын вя вязифяли шяхслярин сянядляринин йохланылмасы щцгугуна бцтцн полис ямякдашлары маликдирляр. Бу тядбирин тятбиг едилмясинин ясасыны щцгугпозманын йериндя ъяримянин юдянилмясиндян имтина етмяк, щцгугпозма щаггында протоколун тяртиб едилмяси, ъинайятин тюрядилмясиндя шяхсдян шцбщялянмя вя с. тяшкил едя биляр. "Полис щаггында" Ганунун 17-ъи маддясинин 2-ъи бяндиня ясасян, полис ямякдашы ъинайят вя йа инзибати хята тюрятмякдя шцбщя едилянлярин шяхсиййятини мцяййянляшдирмяк цчцн сянядлярини йохламаг щцгугуна маликдирляр.

Шяхси ахтарыш вя физики шяхсдя олан əşyaları йохлама (m. 92 İXM.)

Шяхси ахтарыш вя физики шяхсдя олан шейлярин йохланылмасы иш цзря сцбути ящямиййятя малик олан вя йа инзибати гайдада тутулмуш шяхсляря сахаланылмасы гадаьан едилмиш предметлярин ашкар едилмяси мягсядиля вятяндашларын палтарларынын, шейляринин вя няглиййат васитяляринин мяъбури юйрянилмясиндян ибарятдир.

"Полис щаггында" Ганунун 20-ъи маддясинин 1-ъи бяндиня ясасян, полис ямякдашы Азярбайъан Республикасынын ганунвериъилийи иля мцяййянляшдирилмиш щалларда вя гайдада няглиййат васитясини сахламаг, ону идаря едян шяхсин сцрцъцлцк щцгугуна даир сянядлярини вя дашынан йцкцн сянядлярини йохламаг щцгугуна маликдир.

Вятяндашларын шяхси ахтарышы вя онларын шейляринин йохланылмасы щцгугу, долайы йолла инзибати хяталара эюря мясулиййят мцяййян едян, еляъя дя дахили ишляр органларынын фяалиййятинин айры-айры сащялярини низамлайан бязи актларда якс етдирилмишдир. Беля ки, ганунвериъилийя эюря мцяййян едилмишдир ки, ямлакын хырда оьурлуьу мцяййян едиляркян, инзибати протоколда оьурланмыш ямлакын ады, чякиси, юлчцсц (сайы) вя онун гиймяти, еляъя дя агибяти (щара тящвил верилмяси барядя мялумат) якс етдирилмялидир. Айдындыр ки, бу тялябин йериня йетирилмяси сялащиййятли вязифяли шяхс, о ъцмлядян полис ямякдашы

тяряфиндян хырда оьурлуг тюрятмиш шяхсин шяхси ахтарышыны вя шейляринин йохланылмасыны нязярдя тутур.

Полис ямякдашлары тяряфиндян шяхси ахтарышын щяйата кечирилмясини низамлайан актларын вя онун тятбиги тяърцбясинин тящлили эюстярир ки, бу актларда эюстярилян щалларда шяхси ахтарышын вя шейлярин йохланылмасынын щяйата кечирилмяси цчцн фактики ясаслар щцгугпозмуш шяхсин щцгугпозманын алятинин, щцгугазидд васитялярля ялдя едилмиш предметлярин, еляъя дя щцгугпозма щалларынын мцяййян едилмяси цчцн ящямиййяти олан диэяр предметлярин вя сянядлярин эизлятмяси щаллары ола биляр.

ДИН-ин норматив-щцгуги актларына ясасян, полис ямякдашлары инзибати гайдада, еляъя дя диэяр щцгугпозмалара эюря тутулмуш вя инзибати гайдада тутулмуш шяхсляр цчцн айрылмыш отаглара йерляшдириляъяк шяхслярин шяхси ахтарышыны апарыр. Беля щалларда ахтарышын апарылмасы цчцн ясас шяхсин тутулмасына ясас верян гярарын гябул едилмясидир. ИХМ-ин 92-ъи маддясиня ясасян, шяхси ахтарыш ейни ъинсдян олан сялащиййятли шяхс тяряфиндян вя ейни ъинсдян олан ики щал шащидинин иштиракы иля апарыла биляр.

92. Şəxsi axtarış və fiziki şəxsdə olan əşyaları yoxlama

1. Fiziki şəxsin şəxsi axtarışı, onda olan əşyaları yoxlama inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin aşkar edilməsi məqsədi ilə həyata keçirilir.

2. Şəxsi axtarış eyni cinsdən olan səlahiyyətli şəxs tərəfindən və eyni cinsdən olan iki hal şahidinin iştirakı ilə aparılır.

3. Əşyalar (əl yükü, baqaj, ov və balıq ovu alətləri, əldə edilmiş məhsul və sair) bunların mülkiyyətçilərinin və ya sahiblərinin iştirakı ilə yoxlanılır. Təxirə salınmayan hallarda mülkiyyətçisi və ya sahibi olmadan göstərilən əşyalar iki hal şahidinin iştirakı ilə yoxlanıla bilər. Feldyeger rabitəsini həyata keçirən müvafiq icra hakimiyyəti orqanının əməkdaşı tərəfindən çatdırılan korrespondensiyalar və digər göndərişlər yoxlanıla bilməz.

4. Şəxsi axtarış və əşyaları yoxlama haqqında protokol tərtib olunur.

5. Şəxsi axtarış və əşyaları yoxlama haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

5.1. protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;

5.2. protokolu tərtib etmiş şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı və atasının adı;

5.3. barəsində şəxsi axtarış aparılan şəxs haqqında məlumat;

5.4. şəxsi axtarış zamanı aşkar edilən əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri haqqında məlumat.

6. Protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya axtarış aparılan əşyaların sahibi və hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya axtarış aparılan əşyaların sahibi protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin

səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur.

7. Protokolun surəti barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə və axtarış aparılan əşyaların sahibinə verilir.

Няглиййат васитясиня бахыш (ИХМ-ин 93-ъц м.)

Няглиййат васитясиня бахыш тядбири ИХМ-ин 93-ъц маддясиня ясасян тятбиг едилир.

Няглиййат васитясиня бахыш, йяни онун конструктив бцтювлцйцнц позмадан инзибати хятанын тюрядилмясиндя алят вя йа инзибати хятанын билаваситя обйекти олмуш предметлярин мцяййян едилмяси мягсядиля апарылан мцайинядир.

Няглиййат васитясиня бахыш няглиййат васитяси сащибинин вя ики шаҝил шаҝидинин иштиракы иля апарылыр. Тяхиря салынмайан щалларда няглиййат васитясиня бахыш няглиййат васитясинин сащибинин иштиракы олмадан да апарыла биляр. Зярури щалларда мадди сцбутларын гейдя алынмасы мягсядиля фотошякиллярин, видеойазыларын апарылмасы тятбиг едилир.

93. Nəqliyyat vasitəsinə baxış

1. Nəqliyyat vasitəsinə baxış, yəni onun konstruktiv bütövlüyünü pozmadan inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetlərin müəyyən edilməsi məqsədi ilə aparılan müayinədir.

2. Nəqliyyat vasitəsinə baxış nəqliyyat vasitəsi sahibinin və iki hal şahidinin iştirakı ilə aparılır. Təxirə salınmayan hallarda nəqliyyat vasitəsinə baxış nəqliyyat vasitəsinin sahibinin iştirakı olmadan videoyazı aparılmaqla keçirilə bilər.

3. Nəqliyyat vasitəsinə baxış haqqında protokol tərtib olunur. Bu protokolda aşağıdakılar göstərilir:

3.1. protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;

3.2. protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;

3.3. nəqliyyat vasitəsinin sahibi barəsində məlumatlar;

3.4. nəqliyyat vasitəsinə baxış keçirilməsi üçün əsaslar;

3.5. nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar;

3.6. aşkar edilmiş əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri, o cümlədən silahın markası, modeli, seriyası və nömrəsi, döyüş sursatının növü və miqdarı barədə məlumatlar;

3.7. aşkar edilmiş sənədlərin növü və rekvizitləri.

4. Maddi sübutların qeydə alınması məqsədi ilə fotoşəkillərin, videoyazıların aparılması tətbiq edilir. Nəqliyyat vasitəsinə baxış barəsində protokolda fotoşəkillərdən, videoyazıdan istifadə edilməsi barədə qeyd aparılır. Baxış zamanı fotoşəkillərin, videoyazının tətbiq edilməsi ilə əlaqədar əldə edilmiş materiallar müvafiq protokola əlavə olunur.

5. Nəqliyyat vasitəsinə baxış haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya nəqliyyat vasitəsinin sahibi, habelə hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxs və ya nəqliyyat vasitəsinin sahibi protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur.

6. Nəqliyyat vasitəsinə baxış haqqında protokolun surəti barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə və nəqliyyat vasitəsinin sahibinə verilir.

Əşyaların вя сянядлярин эютцрцлмяси (ИХМ-ин 94-ъц мад)

ИХМ-ин 94-ъц маддясиня ясасян инзибати хятанын баш вердийи йердя вя йа физики шяхсин шяхси ахтарышы заманы, йахуд онун яшйаларына вя йа няглиййат васитясиня бахыш заманы ашкар едилмиш вя иш цчцн сцбут ящямиййяти олан шейлярин вя сянядлярин, инзибати хятанын тюрядилмясиндя алят вя йа инзибати хятанын билаваситя обйекти олан предметин эютцрцлмяси инзибати хята щаггында иш цзря иърааты апаран вязифяли шяхс тяряфиндян ики щал шащидинин иштиракы иля щяйата кечирилир.

Сцрцъц тяряфиндян няглиййат васитясини идаряетмя щцгугунун мящдудлашдырылмасы нювцндя инзибати тянбещин тятбиг едилмясини нязярдя тутан хяталар тюрядилдикдя инзибати хята щаггында иш цзря гярар чыхарыланадяк сцрцъцлцк вясигяси эютцрцлцр вя щямин шяхсляря няглиййат васитясини мцвяггяти идаря етмяк щцгугу верян сяняд верилир. Няглиййат васитясини идаряетмя щцгугунун мящдудлашдырылмасы щаггында гярар гябул едилдикдя, сцрцъцлцк вясигяси гайтарылмыр. Няглиййат васитясини идаряетмя щцгугунун мящдудлашдырылмасы щаггында гярардан Азярбайъан Республикасынын ганунвериъилийи иля мцяййян едилмиш гайдада шикайятин верилмяси цчцн нязярдя тутулмуш мцддят гуртаранадяк, йахуд шикайят цзря гярар гябул едилянядяк, няглиййат васитясини мцвяггяти идаря етмяк щцгугу верян сянядин гцввядя олма мцддяти узадылыр.

İXM 94-ci mad.əsasən Əşyaların və sənədlərin götürülməsi müəyyən edilmişdir.

1. İnzibati xətanın baş verdiyi yerdə və ya fiziki şəxsin şəxsi axtarışı zamanı, yaxud onun əşyalarına və ya nəqliyyat vasitəsinə baxış zamanı aşkar edilmiş və iş üçün sübut əhəmiyyəti olan əşyaların və sənədlərin, inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olan predmetin götürülməsi inzibati xəta haqqında iş üzrə icraatı aparan vəzifəli şəxs tərəfindən iki hal şahidinin iştirakı ilə həyata keçirilir.

2. Sürücü tərəfindən nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması növündə inzibati tənbehin tətbiq edilməsini nəzərdə tutan

xətalar törədildikdə, inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar çıxarılanadək sürücülük vəsiqəsi götürülür və həmin şəxslərə nəqliyyat vasitəsini müvəqqəti idarə etmək hüququ verən sənəd verilir. Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərar qəbul edildikdə sürücülük vəsiqəsi qaytarılmır. Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərardan bu Məcəllə ilə müəyyən edilmiş qaydada şikayətin verilməsi üçün nəzərdə tutulmuş müddət qurtaranadək, yaxud şikayət üzrə qərar qəbul edilənədək, nəqliyyat vasitəsini müvəqqəti idarə etmək hüququ verən sənədin qüvvədə olma müddəti uzadılır.

3. Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokol tərtib olunur.

4. Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:

4.1. protokolun tərtib edildiyi tarix və yer;

4.2. protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;

4.3. əşyaları və sənədləri götürülən şəxs barəsində məlumat;

4.4. əşyaların və sənədlərin götürülməsi üçün əsaslar;

4.5. götürülən sənədlərin növü və rekvizitləri;

4.6. götürülən əşyaların növü, miqdarı və digər eyniləşdirmə əlamətləri, o cümlədən silahın markası, modeli, seriyası və nömrəsi, döyüş sursatının növü və miqdarı barədə məlumatlar.

5. Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokolda fotoşəkillərin çəkilməsi, videoyazı barədə qeyd aparılır. Fotoşəkillərin, videoyazının tətbiq edilməsi nəticəsində əşyaların və sənədlərin götürülməsi ilə bağlı əldə edilmiş materiallar müvafiq protokola əlavə olunur.

6. Əşyaların və sənədlərin götürülməsi haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, əşyaları və ya sənədləri götürülən şəxs, habelə hal şahidləri tərəfindən imzalanır. Əşyaları və ya sənədləri götürülən şəxs protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsin izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur.

7. Protokolun surəti, barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparılan şəxsə, yaxud onun qanuni nümayəndəsinə təqdim edilir.

8. Götürülən əşyalar və sənədlər yerindəcə qablaşdırılır və möhürlənir. Götürülmüş əşyalar və sənədlər inzibati xəta haqqında işə baxılanadək, əşyaları və sənədləri götürən səlahiyyətli orqanların (vəzifəli şəxslərin) müəyyən etdikləri yerlərdə saxlanılır.

9. Götürülmüş odlu silah, onun patronları, digər silah və döyüş sursatı müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada saxlanılır.

10. Götürülmüş tez xarab olan mallar barəsində müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada sərəncam verilir.

11. Götürülmüş narkotik vasitələr və psixotrop maddələr, həmçinin müvafiq standartlara, sanitariya normalarına və qaydalarına, gigiyena normativlərinə cavab verməyən etil spirti, alkoqollu və tərkibində spirt olan məhsullar müvafiq icra

hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi qaydada yenidən istehsala göndərilir və ya məhv edilir.

12. Məhv edilməli olan narkotik vasitələrin və psixotrop maddələrin, etil spirtinin, alkoqollu və tərkibində spirt olan məhsulların nümunələri inzibati xəta haqqında iş üzrə qəbul edilmiş qərar qanuni qüvvəyə mindiyi günədək saxlanılır.

13. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarda götürülmüş əşyalar və sənədlər barədə məsələlər bu Məcəllənin 115.4-cü maddəsinə uyğun olaraq həll olunur.

İXM-in 95-ci mad.əsasən Götürülmüş əşyaların qiymətləndirilməsi müəyyən edilmişdir.

1. Götürülmüş əşyalar aşağıdakı hallarda qiymətləndirilir:

1.1. inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin dəyəri ilə ölçülən inzibati cərimə meyarı tətbiq edildikdə;

1.2. götürülmüş tez xarab olan mallar barəsində sərəncam verildikdə;

1.3. etil spirti, alkoqollu və tərkibində spirt olan məhsullar yenidən istehsala göndərildikdə və ya məhv edildikdə.

2. Götürülmüş əşyaların qiymətləri dövlət tərəfindən tənzimlənirsə, dövlət tənzimləmə qiymətləri tətbiq edilir. Digər hallarda götürülmüş əşyaların qiyməti bazar qiymətinə əsasən qiymətləndirilir. Göstərilən qaydada qiymətləndirmə mümkün olmadıqda, götürülmüş əşyaların qiyməti ekspertin rəyi əsasında müəyyən edilir.

Сярхошлуг вязиййятинин мцайиняси (ИХМ-ин 96-ъы м.)

Тибби мцайиня няглиййат васитяларини идаря едян шяхслярин сярхошлуг вязиййятинин мцяййян едилмяси, еляъя дя инзибати хята тюрятмякдя шцбщялянян шяхсин анлагсызлыг вязиййятинин мцяййян едилмяси цчцн тятбиг едилир.

"Полис щаггында" Ганунун 20-ъи маддясинин 2-ъи бяндиня ясасян, полис ямякдашы няглиййат васитясини идаря едян шяхсин сярхош олуб-олмадыьыны мцяййянляшдирмяк цчцн техники васитялярдян истифадя етмяк вя йа щямин шяхсин тибби мцайинясини тяшкил етмяк щцгугуна маликдир.

Сярхошлуг вязиййятинин мцайиняси тядбири ИХМ-ин 96-ъы маддясиня мцвафиг олараг тятбиг едилир.

96.2. Nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxsin sərxoş vəziyyətdə olmasını güman etməyə kifayət qədər əsas olduqda, onun sərxoşluq vəziyyətinin müəyyən edilməsi üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilir. Həmin şəxs sərxoş vəziyyətdə olub-olmamasının xüsusi texniki vasitədən istifadə edilməklə müəyyən edilməsindən imtina etdikdə və ya xüsusi texniki vasitə ilə müayinənin nəticəsi ilə razılaşmadıqda, tibbi müayinəyə aparılır.

96.3. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək barədə protokol tərtib olunur və həmin sənədin surəti barəsində belə tədbir tətbiq edilən şəxsə verilir.

96.4. ***Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokolda aşağıdakılar göstərilir:***

1. protokolun tərtib edildiyi yer, tarix və vaxt;

2. protokolu tərtib edən şəxsin vəzifəsi, soyadı, adı, atasının adı;

3. nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırmanın və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin əsasları;

4. nəqliyyat vasitəsini idarə edən şəxs barəsində məlumatlar;

5. nəqliyyat vasitəsinin tipi, markası, modeli, dövlət qeydiyyat nişanı və digər eyniləşdirmə əlamətləri barədə məlumatlar.

96.5. Nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırma barədə və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün xüsusi texniki vasitələrdən istifadə etmək və ya tibbi müayinəyə göndərmək haqqında protokol onu tərtib etmiş vəzifəli şəxs, habelə nəqliyyat vasitəsini idarə etməkdən kənarlaşdırılan və sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmək üçün barəsində xüsusi texniki vasitələrdən istifadə edilən və ya tibbi müayinəyə göndərilən sürücü tərəfindən imzalanır. Sürücü protokolu imzalamaqdan imtina etdikdə, bu barədə protokolda müvafiq qeyd aparılır. Sürücünün izahat vermək və protokolun məzmunu barədə öz mülahizələrini təqdim etmək, habelə protokolu imzalamaqdan imtina etməsinin səbəblərini göstərmək hüququ vardır. Onun bu izahatı və mülahizələri protokola əlavə olunur. Protokolun surəti sürücüyə təqdim edilir.

96.6. Sərxoşluq vəziyyətini müəyyən etmənin tibbi müayinəsi barədə akt müvafiq protokola əlavə olunur.

Няглиййат васитялярини идаря едян шяхслярин сярхош вязиййятдя олдугларыны эцман етмяйя кифайят гядяр ясас олдугда, онларын сярхошлуг вязиййятинин мцяййян едилмяси цчцн хцсуси техники васитялярдян истифадя едилир вя йа онлар тибби мцайиняйя эюндярилир.

Няглиййат васитясини идаря етмякдян кянарлашдырма вя сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмяк цчцн хцсуси техники васитялярдян истифадя етмяк вя йа тибби мцайиняйя эюндярмяк барядя протокол тяртиб олунур вя щямин сянядин суряти барясиндя беля тядбир тятбиг едилян шяхся верилир.

Няглиййат васитясини идаря етмякдян кянарлашдырма вя сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмяк цчцн хцсуси техники васитялярдян истифадя етмяк вя йа тибби мцайиняйя эюндярмяк щаггында протокол ону тяртиб етмиш вязифяли шяхс, щабеля няглиййат васитясини идаря етмякдян кянарлашдырылан вя сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмяк цчцн барясиндя хцсуси техники васитялярдян истифадя едилян вя йа тибби мцайиняйя эюндярилян сцрцъц (эями сцрцъцсц) тяряфиндян имзаланыр. Сцрцъц (эями сцрцъцсц) протоколу имзаламагдан имтина етдикдя бу барядя протоколда мцвафиг гейд апарылыр.

Сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмянин тибби мцайиняси вя онун нятиъясинин тяртиб олунмасы Азярбайъан Республикасынын Сящиййя Назирлийинин мцяййян етдийи гайдада щяйата кечирилир.

Сярхошлуг вязиййятини мцяййян етмянин тибби мцайиняси барядя акт мцвафиг протокола ялавя олунур.

Айры-айры щцгугпозма щалларынын тядгиг едилмяси вя бязи категорийа инзибати ишляр цзря гануни гярарларын гябул едилмяси щцгугпозмуш (вя йа щцгугпозма тюрядилмясиндя шцбщялянилян) шяхсин физики вя йа психи вязиййяти щаггында мялуматын олмасыны тяляб едир. Бязи щалларда иш цзря гярарын гябул едилмяси цчцн ясас мящз беля мялуматын олмасы тяшкил едир. Мясялян, няглиййат васитяляринин идаря едян шяхсин сярхош щалда олмасы онун инзибати (бязян ися ъинайят) мясулиййятя ъялб едилмяси цчцн ясас кими эютцрцлцр. Анлагсызлыг вязиййяти инзибати мясулиййяти истисна едир.

Тибби експертиза сялащиййятли дювлят идаряетмя органларынын тяклифи иля мцтяхяссисляр, адятян щякимляр тяряфиндян инзибати иш цзря сцбути ящямиййяти олан мялуматларын алынмасы мягсядиля шяхсин физики вя йа психи вязиййятинин тядгиг едилмясиндян ибарятдир.

"Полис щаггында" Ганунда вя Азярбайъан Республикасынын Инзибати Хяталар Мяъяллясиндя йалныз няглиййат васитялярини идаря едян сцрцъцлярин сярхошлуг вязиййятинин вя инзибати хята тюрятмякдя шцбщялянилян шяхсин анлагсызлыг вязиййятинин мцяййян едилмяси цчцн мцайиня едилмяляринин щцгуги ясасы эюстярлмишдир. Бунунла йанашы инзибати хятатар щаггында ишлярин иъраатынын бязи нормаларынын щяйата кечирилмяси бу тядбир тябтиг едилмядян мцмкцн дейил. ИХМ-ин 20-ъи маддясиндя эюстярилир ки, анлагсызлыг вязиййятиндя олан шяхс инзибати мясулиййятя ъялб едиля билмяз. Айдындыр ки, шяхсин психи вязиййяти мцтяхяссисляр тяряфиндян тядгиг едилмядян онун анлагсызлыг вязиййятиндя олмасы щаггында нятиъя чыхарыла билмяз.

Тибби мцайиняйя аид инзибати-щцгуги нормаларын яксяриййяти инзибати хяталара эюря мясулиййят мцяййян едян вя йа инзибати тянбещлярин вя диэяр инзибати мяъбуретмя тябирляринин тятбиг едилмясини низамлайан диэяр ганунвериъилик вя норматив-щцгуги (о ъцмлядян идарядахили) актларда якс етдирилмишдир.

Бу актларын тящлили беля тядбирин тятбигинин конкрет мягсядлярини ашкар етмяйя имкан верир:

- анлагсызлыьын тибби яламятляринин мцяййян едилмяси;
- няглиййат васитялярини идаря едян шяхсин сярхошлуг дяряъяси вязиййятинин тяйин едилмяси;
- зющряви хястяликлярин мяъбури мцалиъясиня тибби эюстяришлярин мцяййян едилмяси;
- барясиндя материал йеткинлик йашына чатмайанларын ишляри вя щцгугларынын мцдафияси цзря комиссийаларда бахылан йеткинлик йашына чатмайанларын психи патолоэийасынын мцяййян едилмяси.

Тибби мцайиняйя эюндярмя конкрет мягсядлярдян асылы олараг айры-айры ясасларла щяйата кечирилир. Бязи щалларда бунун цчцн ясас шяхсин щцгугпозма тюрятмякдя шцбщялянилмяси ола биляр (мясялян, няглиййат васитясини сярхош вязиййятдя идаряетмя).

Диэяр щалларда ися шяхс тяряфиндян щцгугпозма тюрядилмяси фактынын юзц бу тядбирин тятбиг едилмяси цчцн кифайятляндириъи ясас ола билмяз. Мясялян, шяхсин анлагсызлыьынын вя йа психи патолоэийасынын мцяййян едилмяси мягсядиля тибби мцайиня щаггында гярар щцгугпозмуш шяхсин психи там йарарлылыьына шцбщялянмяйя ясас верян щаллар олдугда гябул едилир.

Гцввядя олан норматив-щцгуги актларда шяхсин тибби мцайиняйя эюндярилмяси гярарынын сянядляшдирилмяси гайдасы эюстярилмяйиб. Йалныз практикада ися анлагсызлыг вязиййятинин мцайиняси мцяййян едилмядийи цчцн, беля гярарлар мцхтялиф адлы вя мязмунлу сянядлярля (эюндяриш, гярар, гятнамя, хидмяти мяктуб) сянядляшдирилир. Щцгуг ядябиййатында ися тибби мцайиняйя эюндярмяк щаггында гярарын (гятнамянин) мягсядяуйьунлуьу фикринин олмасы тягдирялайигдир. Беля тясяввцр едилир ки, бу сяняддя гябул едилмиш гярарын ясаслары вя мцвафиг органын (вязифяли шяхсин) айдынлашдырмаг истядийи суалларын гыса хцласяси юз яксини тапмалыдыр.

ЫЫЫ. Инзибати тянбещлярин иърасыны тямин едян просессуал тядбирляр

Инзибати хяталар щаггында ишляр цзря гярарларын исрасы цзря щяйата кечирилмясини тяляб едян тядбирлярин даиряси вя онларын тятбиг едилмяси гайдасы **ИХМ-ин 138-148-ci мад. мцвафиг олараг мцяййян едилмишдир.**

İXM 138.mad. əsasən İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın, şikayət ya protest üzrə qəbul edilmiş qərarın qanuni qüvvəyə minməsi müəyyən olunmuşdur.

1. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərar, habelə şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərar aşağıdakı hallarda qanuni qüvvəyə minir.

1.1. əgər bu qərardan şikayət və ya protest verilməmişdirsə, inzibati xəta haqqında iş üzrə qəbul edilmiş qərardan şikayətin verilməsi müddətinin bitdiyi gün;

1.2. əgər bu qərardan şikayət və ya protest verilməmişdirsə, inzibati xəta haqqında iş üzrə qərardan şikayət və ya protest üzrə hakim (vəzifəli şəxs) tərəfindən qəbul edilmiş qərardan şikayətin verilməsi müddətinin bitdiyi gün;

1.3. apellyasiya instansiyası məhkəməsinin şikayət və ya protest üzrə qəbul edilmiş qərarı elan olunduğu andan dərhal sonra.

İXM 139 mad ilə İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icrasının məcburiliyi dəqiqləşdirilmişdir.

1. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icrası bütün dövlət orqanları, bələdiyyələr, vəzifəli şəxslər, fiziki şəxslər, hüquqi şəxslər üçün məcburidir.

2. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərar qanuni qüvvəyə mindiyi vaxtdan dərhal icra olunmalıdır.

İXM 140 mad. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icraya yönəldilməsi müəyyən edilmişdir.İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icraya yönəldilməsi vəzifəsi hakimin, səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) üzərinə qoyulur.

İXM 141 mad. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərarın icrası göstərilmişdir.

1. İnzibati xəta haqqında iş üzrə qərar bu Məcəllədə və "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada icra edilir.
2. Məhkəmələr tərəfindən baxılan inzibati xətalara dair işlər üzrə inzibati cərimə tətbiq edilməsi barədə qərarlar, bu Məcəllənin 142, 143, 144.1, 145, 146.3, 147, 150.2, 150.8, 150.9 və 150.10-cu maddələrinin tələbləri nəzərə alınmaqla, "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa müvafiq olaraq icra edilir.
3. Bir şəxs barəsində bir neçə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qəbul edildikdə, hər bir qərarın icrası müstəqil həyata keçirilir.

İXM 142 mad. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrası ilə əlaqədar məsələlərin həll edilməsi qeyd olunmuşdur.

1. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasının təxirə salınması, dayandırılması, onun icrasına möhlət və ya xitam verilməsi, yaxud yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin üzərinə qoyulmuş cərimənin onun valideynlərindən və ya digər qanuni nümayəndələrindən tutulması məsələlərinin baxılmasına əsaslar olduqda, həmin məsələlərə qərarı çıxarmış hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən üç gün müddətində baxılır.
2. Bu Məcəllənin 142.1-ci maddəsində göstərilən məsələlərin həllində maraqlı olan şəxslərə həmin məsələlərə baxılmanın yeri və vaxtı barədə məlumat verilir. Maraqlı şəxslərin üzrlü səbəblər olmadan iştirak etməmələri göstərilən məsələlərə baxılması üçün maneə yaratmır.
3. Qərarın icrasının təxirə salınması, dayandırılması, onun icrasına möhlət və ya xitam verilməsi, yaxud yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin üzərinə qoyulmuş cərimənin onun valideynlərindən və ya digər qanuni nümayəndələrindən tutulması barədə qərardad qəbul edilir. Qərardadın surəti, barəsində bu qərardad qəbul edilmiş fiziki şəxsə və ya hüquqi şəxsin nümayəndəsinə, yetkinlik yaşına çatmayan şəxsin qanuni nümayəndəsinə, habelə zərər çəkmiş şəxsə bu barədə müvafiq qeyd aparılmaqla verilir.

İXM 143 Mad. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasının təxirə salınması və ya onun icrasına möhlət verilməsi bildirilmişdir.

1. İnzibati həbs, inzibati xəta törətmiş fiziki şəxsin ona verilmiş xüsusi hüququnun məhdudlaşdırılması və ya inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın müəyyən edilmiş müddətdə icrasının həyata keçirilməsini qeyri-mümkün edən hallar mövcud olduqda, qərarı qəbul etmiş hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) qərarın icrasını bir ayadək müddətə təxirə salır.
2. İnzibati məsuliyyətə cəlb olunan şəxsin maddi vəziyyəti nəzərə alınmaqla, inzibati cərimənin ödənilməsi bu barədə qərar qəbul etmiş hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən altı ayadək müddətə uzadıla bilər.

İXM 144 Mad. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasının dayandırılması qeyd olunmuşdur.

1. Qərardan şikayət və ya protest verildikdə, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarı qəbul etmiş hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) həmin qərarın icrasını şikayətə və ya protestə baxılanadək dayandırır. İcranın dayandırılması barədə qərardad qəbul edilir və qərardad dərhal onu icra edən orqana (vəzifəli şəxsə) göndərilir.

2. İnzibati həbs və ya ictimai işlər növündə tənbeh tətbiq etmə haqqında qərardan şikayət və ya protest verilməsi həmin qərarın icrasının dayandırılmasına səbəb olmur.

İXM 145 Mad. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasına xitam verilməsi müəyyən edilmişdir.

1. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarı qəbul etmiş hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) aşağıdakı hallarda qərarın icrasına xitam verir:

1.1. bu Məcəllənin inzibati məsuliyyət müəyyən edən müvafiq müddəaları qüvvədən düşmüş hesab edildikdə;

1.2. barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar çıxarılmış şəxs öldükdə və ya Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada ölmüş hesab edildikdə;

1.3. inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın bu Məcəllənin 146.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş icra müddəti keçdikdə;

1.4. bu Məcəlləyə əsasən şəxsin inzibati məsuliyyətdən azad edilməsi üçün əsaslar yarandıqda;

1.5. ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrası zamanı bu Məcəllənin 28.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar yarandıqda;

1.6. barəsində inzibati xəta haqqında iş üzrə qərar çıxarılmış şəxs həmin qərarı icra etməməyə görə bu Məcəllənin 529.1, 529.2 və ya 529.4-cü maddələrinə əsasən inzibati məsuliyyətə cəlb edildikdə.

2. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasına xitam verilməsi barədə hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən qərardad qəbul edilir.

İXM 146 Mad. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra müddəti göstərilmişdir.

1. Bu Məcəllənin 22.1.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati tənbeh istisna olmaqla, digər inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən sonra bir il müddətində icra edilməmişdirsə, daha icra edilmir.

2. İnzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş şəxs inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasından boyun qaçırarsa, bu Məcəllənin 146.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş müddətin axımı dayanır. Belə halda icra müddəti həmin şəxsin tutulduğu vaxtdan hesablanır.

3. Bu Məcəllənin 142 - 144-cü maddələrinə uyğun olaraq inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrasına möhlət verildikdə və ya onun icrası dayandırıldıqda, qərarın icrası müddətinin axımı möhlət verilmə və ya dayandırılma müddəti bitənədək dayanır.

İXM 147 Mad. İnzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar üzrə icraatın başa çatması qeyd olunmuşdur.

İnzibati tənbehin tətbiqi üzrə icraat tamamilə başa çatdıqda, bu barədə müvafiq qeyd aparılmaqla, inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar, onun icrasını həyata keçirən səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən həmin qərarı qəbul etmiş hakimə, səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) qaytarılır.

İXM 148 Mad. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənarda yaşayan və Azərbaycan Respublikasının ərazisində əmlakı olmayan şəxs barəsində inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrası bildirilmişdir.

Az Res hüdudlarından kənarda yaşayan və Az Res ərazisində əmlakı olmayan şəxs barəsində inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar Az Res tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə uyğun olaraq icra edilir.

Инзибати тянбещлярин исрасыны тямин едян инзибати просессуал тядбирлярин тятбиг едилмясинин ясаслары вя гайдасы ИХМ-ин 149-156-cı мад. мцвафиг олараг щяйата кечирилир.

İXM-nin 149 Mad. Xəbərdarlıq haqqında qərarın icrası müəyyən edilmişdir.

Xəbərdarlıq növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar onu qəbul etmiş hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən bu Məcəllənin 117-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydada qərarın surətinin göndərilməsi və ya təqdim edilməsi yolu ilə icra olunur.

İXM-nin 150 Mad. İnzibati cərimənin tətbiqi haqqında qərarın icrası göstərilmişdir.

1. İnzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) qərarı qanuni qüvvəyə mindikdən və ya bu Məcəllənin 143-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş möhlət verilmənin, təxirəsalmanın müddəti bitdikdən otuz gündən gec olmayaraq, inzibati xəta törətmiş şəxs inzibati cəriməni ödəməlidir.
2. İnzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında məhkəmənin qərarı qanuni qüvvəyə mindikdən və ya bu Məcəllənin 143-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş möhlət verilmənin, təxirəsalmanın müddəti bitdikdən on gündən gec olmayaraq, inzibati xəta törətmiş şəxs inzibati cəriməni ödəməlidir.
3. Yetkinlik yaşına çatmayanın müstəqil qazancı olmadıqda, inzibati cərimə onun valideynlərindən və ya digər qanuni nümayəndəsindən tutulur.
4. İnzibati cərimə inzibati xəta törətmiş şəxs tərəfindən yalnız bank, poçt, plastik kart və ya internet vasitəsilə ödənilir. Cərimənin ödənilməsi qaydası barədə müvafiq məlumat inzibati xəta haqqında iş üzrə icraat aparan səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən inzibati xətanı törətmiş şəxsə verilir. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə tətbiq edilmiş inzibati cərimə ilə əlaqədar ödənişi qəbul edən bank və ya poçt müvafiq ödənişin edildiyi barədə məlumatı dərhal elektron qaydada müvafiq icra hakimiyyəti orqanlarının informasiya sistemlərinə göndərir.
5. Bu Məcəllənin 150.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətdə inzibati cərimə ödənilmədikdə, onun ödənilməsi məqsədi ilə inzibati cərimə tətbiq etmə haqqında qərarın surəti həmin qərarı qəbul etmiş səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən:
5.1. fiziki şəxslər barəsində - onun əməkhaqqından, təqaüdündən, pensiyasından və ya digər gəlirlərindən tutulması üçün inzibati məsuliyyətə cəlb edilmiş şəxsin işlədiyi və ya oxuduğu, yaxud əməkhaqqı aldığı müəssisəyə, idarəyə, təşkilata və ya pensiya təyin edən orqana;
5.2. hüquqi şəxslər barəsində - hüquqi şəxsin pul vəsaitlərindən və ya gəlirlərindən tutulması üçün banka və ya digər kredit təşkilatlarına göndərilir. Bank və ya digər kredit təşkilatı qərarı onun daxil olduğu vaxtdan 7 gün müddətində icra edir. Həmin müddət ərzində hüquqi şəxsin hesabında pul vəsaiti olmadıqda, bank və ya digər kredit təşkilatı inzibati cərimənin tətbiq edilməsi haqqında qərarı, onun icra

edilməməsinin səbəbini göstərməklə, qərarı qəbul etmiş səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) dərhal qaytarmalıdır.

6. İnzibati məsuliyyətə cəlb edilən fiziki şəxs işdən çıxdıqda və ya inzibati cəriməni onun əməkhaqqından, yaxud digər gəlirlərindən tutmaq imkanı olmadıqda, işəgötürən üç günədək müddətdə inzibati məsuliyyətə cəlb edilən şəxsin yeni iş yerini göstərməklə (əgər bu mümkündürsə), ödəmənin mümkünsüzlüyünün səbəblərini, eləcə də ödəmə olmuşdursa, bu barədə müvafiq qeyd aparılmaqla, inzibati cərimə barədə qərarın surətini onu qəbul etmiş səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) qaytarır.

7. Barəsində inzibati cərimə növündə tənbeh tətbiq edilən fiziki şəxs işləmirsə, yaxud onun əməkhaqqından və ya digər gəlirlərindən inzibati cərimənin ödənilməsi mümkün deyildirsə, eləcə də hüquqi şəxsin banklarda və digər kredit təşkilatlarında hesabları barədə məlumat və ya hüquqi şəxsin hesabında pul vəsaiti olmadıqda, yaxud cərimə könüllü qaydada ödənilmədikdə inzibati cərimə tətbiq etmə haqqında qərar "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada məcburi icraya yönəldilir.

8. Bu Məcəllənin 150.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş müddətdə inzibati cərimə ödənilmədikdə, inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında məhkəmənin qərarı məcburi icraya yönəldilir.

9. Fiziki və ya vəzifəli şəxs barəsində inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında səlahiyyətli orqanın (vəzifəli şəxsin) məcburi icraya yönəldilmiş qərarı 2 ay müddətində, məhkəmənin məcburi icraya yönəldilmiş qərarı isə 15 gün müddətində icra olunmadıqda, icra məmuru bu Məcəllənin 529.1 və ya 529.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xəta haqqında protokol tərtib edir. Hüquqi şəxslərə münasibətdə isə "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən məcburi icra tədbirləri davam etdirilir.

10. İnzibati məsuliyyətə cəlb olunan şəxsin inzibati tənbehə yönəldilə bilən həcmdə əmlakı və ya gəlirləri bu Məcəllənin 150.9-cu maddəsində göstərilən müddətlərdə aşkar edildikdə, bu Məcəllənin 529.1 və ya 529.2-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xəta haqqında protokol tərtib edilmir və məcburi icra tədbirləri davam etdirilir.

11. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 30 gün müddətində cəriməni qanunla müəyyən edilmiş əsaslar olmadan ödəməyən şəxsə onun ödənilmədiyi hər növbəti gün üçün cərimə məbləğinin 1 faizi məbləğində dəbbə pulu hesablanır. Dəbbə pulu bütün gecikdirilmiş müddətə, lakin 2 aydan çox olmamaq şərti ilə tətbiq edilir. Qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 2 ay müddətində cərimə qanunla müəyyən edilmiş əsaslar olmadan ödənilmədikdə, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) inzibati xəta törətmiş şəxsin inzibati xətanı törədərkən idarə etdiyi nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması barədə qərar qəbul edir. Cərimə, müvafiq dəbbə pulu, nəqliyyat vasitəsinin duracağa gətirilməsinə və onun orada saxlanılmasına görə haqq ödənildikdən sonra saxlanılmış nəqliyyat vasitəsi sahibinə qaytarılır. Qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 3 ay müddətində cərimə qanunla müəyyən edilmiş əsaslar olmadan ödənilmədikdə, barəsində inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxsin

nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılmasına dair qərar qəbul edilir və cərimənin ödənilməsini təmin etmək məqsədi ilə məcburi icraya yönəldilir. Məcburi icraya yönəldilmiş inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar könüllü icra üçün qanunla müəyyən edilmiş vaxtda borclu tərəfindən üzrsüz səbəbdən icra edilmədikdə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş məcburi icra tədbirləri görür. Yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə barəsində inzibati cərimə tənbeh növü tətbiq edilən şəxs qərarı dərhal və ya qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 5 iş günü müddətində icra edərsə, tətbiq olunan cərimənin 10 faizi məbləğində ödənişdən azad edilir.

12. Hüquqi və ya fiziki şəxs olan işəgötürənin mülkiyyətindəki və ya istifadəsindəki nəqliyyat vasitəsinin sürücüsü inzibati xəta törətdikdən sonra onun işəgötürənlə əmək münasibətlərinə xitam verilmişdirsə və inzibati xətanı törətmiş şəxs 2 ay müddətində inzibati cəriməni ödəməmişdirsə, nəqliyyat vasitəsinin saxlanılması barədə qərar qəbul edilmədən, inzibati xətanı törətmiş şəxsin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması barədə qərar qəbul edilir və cərimənin ödənilməsini təmin etmək məqsədi ilə məcburi icraya yönəldilir.

13. Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 30 gün müddətində cəriməni qanunla müəyyən edilmiş əsaslar olmadan ödəməyən şəxsə onun ödənilmədiyi hər növbəti gün üçün cərimə məbləğinin 1 faizi məbləğində dəbbə pulu hesablanır. Dəbbə pulu bütün gecikdirilmiş müddətə, lakin 2 aydan çox olmamaq şərti ilə tətbiq edilir. Qərar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 3 ay müddətində cərimə qanunla müəyyən edilmiş əsaslar olmadan ödənilmədikdə, məcburi icraya yönəldilir. Məcburi icraya yönəldilmiş inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərar könüllü icra üçün qanunla müəyyən edilmiş vaxtda borclu tərəfindən üzrsüz səbəbdən icra edilmədikdə, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı "İcra haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda nəzərdə tutulmuş məcburi icra tədbirləri görür.

14. Ətraf mühitin mühafizəsi, təbiətdən istifadə və ekoloji təhlükəsizlik qaydaları əleyhinə olan inzibati xətaların törədilməsinə görə barəsində inzibati cərimə tənbeh növü tətbiq edilən şəxs qərarı dərhal və ya qərarın qanuni qüvvəyə mindiyi gündən 5 iş günü müddətində icra edərsə, tətbiq olunan cərimənin 10 faizi məbləğində ödənişdən azad edilir.

İXM 151 Mad. İnzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin müsadirəsi haqqında qərarın icrası qeyd olunmuşdur.

1. İnzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin müsadirəsi haqqında qərar müsadirə edilmiş predmetin alınması və ödənişsiz, məcburi olaraq, dövlət mülkiyyətinə verilməsi yolu ilə icra edilir.

2. Predmetin müsadirəsi haqqında qərarın icrası başa çatdıqda, bu barədə müvafiq qeyd aparılmaqla həmin qərar onu qəbul etmiş hakimə qaytarılır.

İXM 152 Mad. Fiziki şəxsə verilmiş xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması haqqında qərarın icrası bildirilmişdir.

1. Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərar sürücülük vəsiqəsinin alınması yolu ilə icra edilir.
2. Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ məhdudlaşdırılmış şəxs sürücülük vəsiqəsini təhvil verməkdən imtina etdikdə, sürücülük vəsiqəsinin alınması müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən təmin edilir.
3. Gəmiləri (kiçik həcmli gəmiləri) idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərarın icrası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən həyata keçirilir.
4. Ov etmə hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərarın icrası müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən həyata keçirilir.
5. Barəsində yol hərəkəti qaydaları əleyhinə olan inzibati xəta törətməyə görə inzibati cərimə növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icra edilməməsinə görə nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılmasına dair qərar çıxarılmış şəxs inzibati cəriməni və müvafiq olaraq hesablanmış dəbbə pulunu ödədikdə, bu qərara onu qəbul etmiş məhkəmə tərəfindən həmin şəxsin vəsatəti əsasında xitam verilir.

İXM 153 Mad. Fiziki şəxsə verilmiş xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması müddətinin hesablanması yazılmışdır.

1. Fiziki şəxsə verilmiş xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması haqqında qərar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən həmin fiziki şəxs xüsusi hüququ məhdudlaşdırılmış hesab olunur.
2. Xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması haqqında qərar qanuni qüvvəyə mindiyi gündən üç iş günü müddətində xüsusi hüququ məhdudlaşdırılmış fiziki şəxs onun xüsusi hüququnu təsdiq edən müvafiq sənədi bu Məcəllənin 152.2 - 152.4-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş aidiyyəti orqana təqdim etməli (əgər həmin sənəd bu Məcəllənin 94.2-ci maddəsinə əsasən daha əvvəl götürülməmişdirsə), müvafiq sənəd itirildiyi hallarda isə həmin müddətdə qeyd olunan orqana bu barədə ərizə verməlidir.
3. Xüsusi hüququ məhdudlaşdırılmış fiziki şəxs onun xüsusi hüququnu təsdiq edən müvafiq sənədi təqdim etmədikdə, xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması müddətinin axımı dayanır. Bu halda müddətin axımı müvafiq sənədin alındığı və ya həmin sənədin itirilməsi barədə ərizənin verildiyi gündən başlayır.
4. Xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması müddəti qurtardıqda, bu Məcəllənin 152.5-ci maddəsinə uyğun olaraq nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması haqqında qərara xitam verildikdə, barəsində həmin inzibati tənbeh növü tətbiq edilmiş şəxsdən alınan sənədlər ona qaytarılır.
5. Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması müddəti qurtardıqda, sürücülük vəsiqəsi aşağıdakı qaydada qaytarılır:
5.1. nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ bir ildən çox müddətə məhdudlaşdırılmış şəxslərə nəqliyyat vasitəsini idarə etmək vərdişləri üzrə təcrübi imtahanı müvəffəqiyyətlə verdiyi gün;
5.2. nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ bir il və daha az müddətə məhdudlaşdırılmış şəxslərə imtahansız, həmin müddət bitdiyi gün.

6. Nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ məhdudlaşdırılmış şəxs barəsində bu Məcəllənin 511.2 və 529.3-cü maddələrinə əsasən nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması barədə qərar qəbul edildikdə, sonuncu qərara əsasən nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması müddəti əvvəlki qərara əsasən təyin edilmiş nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququnun məhdudlaşdırılması müddətinin son günündən etibarən hesablanmağa başlayır.

İXM 154 Mad. İctimai işlər haqqında qərarın icrası qeyd olunmuşdur.

1. İctimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarı, barəsində bu tənbeh növü tətbiq edilən şəxsin yaşadığı ərazinin müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi ictimai yerlərdə icra məmuru icra edir.
2. Barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxs icra məmurunun icraata başlamaq haqqında qərar qəbul etdiyi gündən sonra ən geci on gün müddətində ictimai işlərin yerinə yetirilməsinə cəlb olunur.
3. İcra məmuru, barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin qeydiyyatını aparır, onlara ictimai işlərin icrasının qayda və şərtlərini izah edir, müvafiq icra hakimiyyəti orqanı ilə ictimai işlərin həyata keçiriləcəyi yerlərin siyahısını razılaşdırır, barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslərin davranışına nəzarət edir, onların işləmiş olduğu vaxtın uçotunu aparır.
4. Barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxslər ictimai işləri yerinə yetirdikləri yerin müəssisədaxili intizam qaydalarına riayət etməli, əməyə vicdanla yanaşmalı, onlar üçün müəyyən olunmuş yerlərdə və məhkəmənin qərarında müəyyən olunmuş müddətdə işləməli və yaşayış yerini dəyişdikdə, bu barədə icra məmuruna məlumat verməlidirlər.
5. Barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxsə əsas iş yerində növbəti məzuniyyətin verilməsi ictimai işlər növündə inzibati tənbehin icrasını dayandırmır.
6. İctimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq etmə haqqında qərarın icrası zamanı bu Məcəllənin 28.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş hallar yarandıqda, barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxs və ya onun qanuni nümayəndəsi qərarın icrasına xitam verilməsi barədə ərizə ilə məhkəməyə müraciət edə bilər.
7. İctimai işlər növündə inzibati tənbehin müddəti saatla hesablanır.
8. İctimai işlər növündə inzibati tənbehin müddəti həftə ərzində on iki saatdan az olmayaraq müəyyən edilir. İctimai işlər növündə inzibati tənbehin müddəti istirahət, səsvermə, iş günü hesab edilməyən bayram günlərində, ümumxalq hüzn günündə və barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxsin əsas işindən və ya təhsilindən asudə vaxtlarında dörd saatdan, iş günlərində isə iki saatdan, barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxsin razılığı ilə isə dörd saatdan çox ola bilməz. Üzrlü səbəblər olduqda, icra məmuru barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxsə həftə ərzində müəyyən olunmuş vaxtdan az işləməyə icazə verir.
9. İctimai işlər növündə inzibati tənbehin icrası zamanı işəgötürən, barəsində bu tənbeh növü tətbiq edilən şəxslər üçün müəyyən edilmiş işin yerinə yetirilməsinə nəzarət edir, onların işlədikləri saatların uçotunu aparır və ictimai işləri yerinə yetirməkdən boyun qaçırma halları barədə icra məmuruna məlumat verir.

10. Barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxs ictimai işlər növündə inzibati tənbehin çəkilməsi qaydalarını pozduqda, icra məmuru ona məsuliyyət daşıyacağı barədə rəsmi xəbərdarlıq edir.
11. Barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxs ictimai işlər növündə inzibati tənbehin çəkilməsindən boyun qaçırdıqda, icra məmuru bu Məcəllənin 529.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş inzibati xəta haqqında protokol tərtib edir.

İXM 155 Mad. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrası qeyd olunmuşdur.

1. Əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarda müəyyən olunmuş müddətdə ölkəni tərk etməlidirlər.
2. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında səlahiyyətli orqanların (vəzifəli şəxslərin) qərarı müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən icra edilir.
3. Əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərarın icrasından boyun qaçırdıqda və ya belə boyun qaçırmanı ehtimal etməyə kifayət qədər əsaslar olduqda, onlar Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsi ilə müəyyən olunmuş qaydada və müddətdə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının qanunsuz miqrantların saxlanılması mərkəzlərinə yerləşdirilirlər.
4. Əcnəbi və ya vətəndaşlığı olmayan şəxsin ölkədən getmək hüququ müvəqqəti məhdudlaşdırıldıqda, onun Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarılması məhdudlaşdırmaya səbəb olan hallar aradan qalxdıqdan sonra icra edilir.
5. Azərbaycan Respublikasının ərazisindən inzibati qaydada çıxarılan əcnəbilərin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin çıxarılmasına görə xərclər onların öz üzərinə düşür. Bu şəxslərin çıxarılması üçün onların vəsaiti olmadıqda, belə xərclərin ödənilməsi onları qəbul edən şəxslərin, idarə, müəssisə və təşkilatların, qəbul edən tərəf olmadıqda isə müvafiq icra hakimiyyəti orqanının üzərinə düşür.
6. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma haqqında qərar icra edildikdən sonra, çıxarma haqqında müvafiq qeyd aparılmaqla, həmin qərar onu qəbul etmiş səlahiyyətli orqana (vəzifəli şəxsə) qaytarılır.
7. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma inzibati tənbeh tədbirinin tətbiqindən irəli gələn digər məsələlər bu Məcəllədə nəzərdə tutulan müddəalara zidd olmamaq şərti ilə Azərbaycan Respublikasının Miqrasiya Məcəlləsinə uyğun olaraq həll edilir.

İXM 156 Mad. İnzibati həbs haqqında qərarın icrası təsdiq edilmişdir.

1. Hakim tərəfindən inzibati həbs haqqında qərar çıxarıldıqdan sonra həmin qərar dərhal icra edilir.
2. Barəsində inzibati həbs tətbiq edilmiş şəxslər müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi yerlərdə mühafizə altında saxlanılır. İnzibati həbs haqqında qərar icra olunarkən, həbs edilənlər şəxsi axtarışdan keçirilir.
3. İnzibati qaydada tutma müddəti inzibati həbs müddətinə daxil edilir.

Инзибати хяталар щаггында ишляр цзря полис органлары тяряфиндян гябул едилян гярарларын, еляъя дя район (шящяр) щакимляринин гярарларынын (инзибати щябс) иърасыны щяйата кечиряркян, онлар щямин актларда эюстярилян эюстяришлярин, сярянъамларын реализяси цзря мяъбуредиъи щярякятлярин щяйата кечирилмяси щцгугуна маликдирляр. Беля мяъбуредиъи тядбирлярин тятбиг едилмяси зяруряти инзибати мясулиййятя ъялб олунан шяхсин она гаршы тятбиг едилмиш инзибати тянбещин иърасындан бойун гачырмасы, тятбиг едилян щцгуг нормасынын санксийасында эюстярилмиш щцгуги мящудиййятлярин позулмасы щалларында йараныр.

Полис органлары тяряфиндян тятбиг едилян беля мяъбуредиъи просессуал тядбирляринин характери вя мязмуну иърасы щяйата кечирилян инзибати тянбещлярин нювляри иля шяртляндирилир.

Беля тядбирин тятбиг едилмяси щаггында актын просессуал гайдада сянядляшдирилмяси вя онун щяйата кечирилмяси гайдасы инзибати хяталар щаггында ишляр цзря иъраатын биринъи мярщялясиндя, йяни инзибати хяталар щаггында ишляр цзря иъраата башлама мярщялясиндя сцбутларын топланмасына йюнялдилмиш тядбирлярин, яшйаларын эютцрцлмяси тябиринин иъраат гайдасындан ящямиййятли дяряъядя фярглянмир.

Беляликля, мцщазирямизин цчцнъц суалынын ачыгланмысыны йекунлашдырараг гейд етмяк истярдим ки, мцщазирямизин цчцнъц суалында юйряняъяйимиз инзибати-просессуал тяминетмя тядбирляри юз мязмун вя мащиййятиня эюря инзибати хяталар щаггында ишляр цзря иъраатын щяйата кечирилмясиндя мцщцм рол ойнайыр. Беля ки, онларын тятбиг едилмясинин ясаслары вя гайдалары барядя щцгуги биликлярин ялдя едилмяси сизин эяляъяк фяалиййятиниздя щям нязяри, щям дя тяърцби ъящятдян мцщцм ящямиййят кясб едяъякдир.

Суал 4. Полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати тянбещлярин нювляри вя онларын характеристикасы

ИХМ-ин 21-ъи маддясиня ясасян, инзибати тянбещ мясулиййят тядбиридир вя инзибати хята тюрядян шяхси ганунлара ямял едилмяси рущунда тярбийяляндирмяк, щабеля щям инзибати хята тюрятмиш шяхс, щям дя башга шяхсляр тяряфиндян йени инзибати хята тюрядилмясинин гаршысыны алмаг мягсяди дашыйыр.

ИХМ-ин 22-ъи маддясиня ясасян, инзибати хяталар тюрятмяйя эюря ашаьыдакы инзибати тянбещ нювляри тятбиг едиля биляр:

- хябярдарлыг;24

- инзибати ъяримя;25

- инзибати хятанын тюрядилмясиндя алят вя йа инзибати хятанын билаваситя обйекти олмуш предметин мцсадиряси;26

- физики шяхся верилмиш хцсуси щцгугунун мящдудлашдырылмасы;27

-ictimai işlər;28

- Азярбайъан Республикасынын щцдудларындан кянара инзибати гайдада чыхартма;29

- инзибати щябс;30

ИХМ-ин 23.2-ъи маддясиня ясасян, щцгуги шяхсляр барясиндя бу Мяъяллянин 23.1.1-23.1.4-ъц маддяляриндя нязярдя тутулан инзибати тянбещ нювляри тятбиг едилир.

Инзибати хяталара эюря тятбиг едилян йухарыда эюстярилян инзибати тянбещлярдян ашаьадыкылар полис тяряфиндян тятбиг едилир:

- хябярдарлыг – ИХМ м. 24;
- инзибати ъяримя - ИХМ м. 25;

- инзибати хята тюрятмиш физики шяхсин она верилмиш хцсуси щцгугунун мящдудлашдырылмасы - ИХМ м. 27;

- Азярбайъан Республикасынын щцдудларындан кянара инзибати гайдада чыхартма - ИХМ м. 29

1.Хябярдарлыг (24 mad.)

ИХМ-ин 24-ъц маддясиня ясасян, .1. Xəbərdarlıq inzibati tənbeh növü olmaqla, hüquqazidd əməlin yolverilməzliyi barədə şəxslərə edilən rəsmi xəbərdaredici tədbirdir. Xəbərdarlıq yazılı formada edilir.

2. Xəbərdarlıq bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində nəzərdə tutulduqda o halda tətbiq olunur ki, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş xətaya görə şəxs ilk dəfə inzibati məsuliyyətə cəlb olunur və xəta nəticəsində vurulmuş zərərin əvəzi tam ödənilir.

Лакин, Инзибати Хяталар Мяъяллясинин 22-ъи маддясиня эюря, инзибати тянбещ тятбигетмя щцгугу олан полис органынын вязифяли шяхси диэяр инзибати хяталара эюря, инзибати хята аз ящямиййятли олдугда, даща йцнэцл инзибати тянбещ тятбигетмя щцгугундан истифадя едяряк, щямин хяталара эюря хябярдарлыг тятбиг едя биляр.

2.Инзибати ъяримя(25 m.)

1. İnzibati cərimə Инзибати Хяталар Мяъяллясиндя нязярдя тутулмуш hallarda hakim, səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən təyin edilən və təqsirkar şəxsdən dövlətin xeyrinə məcburi tutulan pul məbləğidir.

2. İnzibati cərimə manatla və ya aşağıdakı digər meyarlarla ifadə oluna bilər:

2.1. inzibati xətanın başa çatdığı və ya qarşısının alındığı vaxt inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin dəyəri;

2.2. inzibati xəta nəticəsində vurulmuş ziyanın (əldə edilmiş gəlirin) miqdarı;

2.3. inzibati xətanın başa çatdığı və ya onun qarşısının alındığı vaxt ödənilməli olan, lakin ödənilməmiş ödənişlərin, vergilərin məbləği.

3. İnzibati xətalara görə Azərbaycan Respublikasının diplomatik nümayəndəlikləri və konsulluqları tərəfindən tətbiq edilən inzibati cərimələr həmin nümayəndəlik və konsulluqların yerləşdiyi xarici ölkənin valyutası ilə tutulur.

4. Manatla hesablanan və inzibati xətaya görə fiziki şəxsdən alınan inzibati cərimənin məbləği beş min manatdan, vəzifəli şəxsdən alınan inzibati cərimənin məbləği on min manatdan, hüquqi şəxsdən alınan inzibati cərimənin məbləği əlli min manatdan artıq ola bilməz.

5. İnzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin dəyəri ilə ölçülən cərimənin məbləği həmin predmetin dəyərinin yüz faizindən, ödənilməmiş ödənişlərin, vergilərin məbləği ilə ölçülən cərimənin məbləği isə həmin ödənişlərin, vergilərin yüz əlli faizindən artıq ola bilməz.

6. İnzibati xəta nəticəsində vurulmuş ziyanın (əldə edilmiş gəlirin) miqdarı ilə ölçülən cərimənin məbləği həmin ziyanın (əldə edilmiş gəlirin) on mislindən artıq ola bilməz.

7. Bu Məcəllənin 116.1-ci maddəsi ilə müəyyən edilmiş hallarda inzibati cərimə şərti olaraq tətbiq edilir.

8. Qanunla müəyyən edilmiş hallar istisna olmaqla, inzibati cərimə Azərbaycan Respublikasının dövlət büdcəsinə ödənilir

3. İnzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin müsadirəsi(26mad.

1. İnzibati xəta törətmiş şəxsin xüsusi mülkiyyətində olan, inzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin müsadirəsi bu Məcəllənin Xüsusi hissəsində nəzərdə tutulmuş hallarda həmin predmetin məcburi qaydada və ödənişsiz dövlətin mülkiyyətinə keçməsindən ibarətdir.

2. İnzibati xətanın törədilməsində alət və ya inzibati xətanın bilavasitə obyekti olmuş predmetin müsadirəsi yalnız hakim tərəfindən tətbiq edilir.

3. Əsas dolanacaq mənbəyi ov olan şəxslərin odlu silahı, döyüş sursatı və digər ov alətləri müsadirə edilə bilməz.

4. Müsadirənin tətbiqi qaydası bu Məcəllə ilə müəyyən edilir.

4.Fiziki şəxsə verilmiş xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması(27 mad.)

1. Fiziki şəxs ona verilmiş xüsusi hüquqdan istifadə qaydasını kobud şəkildə və ya müntəzəm pozduqda həmin hüquq bu Məcəllənin Xüsusi hissəsində nəzərdə tutulmuş hallarda iki aydan iki ilədək müddətə məhdudlaşdırılır.

2. Bu Məcəllənin 327.7-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hal istisna olmaqla, fiziki şəxsə verilmiş xüsusi hüququn məhdudlaşdırılması yalnız hakim tərəfindən tətbiq edilir.

3. Bu Məcəllənin 327.8, 333, 342.8 və 343-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, nəqliyyat vasitələrindən əlilliyi ilə əlaqədar istifadə edən şəxslərin nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ məhdudlaşdırıla bilməz.

4. Bu Məcəllənin 327.7-ci maddəsində göstərilən balla qiymətləndirilən xətaların yol verilməsinə görə sürücülər bir il ərzində 20 və daha çox bal topladıqda, inzibati cərimə tətbiq edilmədən onların nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququ məhdudlaşdırılır.

5. Əsas dolanacaq mənbəyi ov olan fiziki şəxslərin ov hüququ məhdudlaşdırıla bilməz.

5. İctimai işlər(28.mad.)

1. İctimai işlər, barəsində ictimai işlər növündə inzibati tənbeh tətbiq edilən şəxsin əsas işindən və ya təhsilindən asudə vaxtlarında haqqı ödənilmədən cəmiyyətin xeyrinə ictimai faydalı işlər yerinə yetirməsindən ibarətdir. Belə işlərin növləri müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən müəyyən edilir.

2. İctimai işlər yalnız hakim tərəfindən tətbiq edilir.
3. İctimai işlər altmış saatdan iki yüz qırx saatadək müddətə müəyyən edilir və gün ərzində dörd saatdan çox ola bilməz.
4. İctimai işlər aşağıdakı şəxslərə tətbiq oluna bilməz:
4.1. birinci və ikinci qrup əlillərə, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlara;
4.2. hamilə qadınlara;
4.3. himayəsində səkkiz yaşınadək uşağı olan qadınlara;
4.4. səkkiz yaşına çatmamış uşağını təkbaşına böyüdən kişilərə;
4.5. pensiya yaşına çatmış qadın və kişilərə;
4.6. hərbi xidmətə çağırış üzrə müddətli həqiqi hərbi xidmətdə olan hərbi qulluqçulara və hərbi qulluqçu hazırlayan xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrinin kursantlarına.

6.Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma (29.mad)

Azərbaycan Respublikasının Инзибати Хяталар Мяъяллясинин 29-cu mad. əsasən
1. Bu Məcəllənin Xüsusi hissəsində nəzərdə tutulmuş hallarda əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma tətbiq edilir.
2. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma hakim və ya səlahiyyətli orqan (vəzifəli şəxs) tərəfindən tətbiq edilir.
3. Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarılmış əcnəbilərin və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslərin Azərbaycan Respublikasına gəlmək hüququ 1 ildən 5 ilədək müddətə məhdudlaşdırılır.
4. Qaçqın statusuna malik olan və ya Azərbaycan Respublikası tərəfindən siyasi sığınacaq verilən şəxslər, habelə insan alverinin qurbanı olan uşaqlar barəsində Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma tətbiq edilmir.
5. İnsan alverindən zərər çəkmiş hesab olunan əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində 1 il müddətində, cinayət təqibi orqanlarına yardım göstərən əcnəbilər və ya vətəndaşlığı olmayan şəxslər barəsində isə cinayət təqibi başa çatanadək Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənara inzibati qaydada çıxarma tətbiq edilmir.

7. İnzibati həbs(30mad.)

1. İnzibati həbs, yalnız müstəsna hallarda, inzibati xətaların ayrı-ayrı növlərinə görə üç ay müddətinədək hakim tərəfindən tətbiq edilir.
2. Hamilə qadınlar və ya himayəsində on dörd yaşınadək uşağı olan qadınlar, on dörd yaşına çatmamış uşağını təkbaşına böyüdən kişilər, on səkkiz yaşına çatmayan şəxslər, birinci və ya ikinci qrup əlillər, sağlamlıq imkanları məhdud uşaqlar, altmış yaşına çatmış qadınlar və altmış beş yaşına çatmış kişilər, həmçinin hərbi qulluqçular, o cümlədən müddətli həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçuları və

hərbi qulluqçu hazırlayan xüsusi təyinatlı təhsil müəssisələrinin kursantları barəsində inzibati həbs tətbiq edilə bilməz.
3. İnzibati qaydada tutma müddəti inzibati həbs müddətinə daxil edilир.

Мцщазирямизин дюрдцнъц суалынын ачыгланмасыны йекунлашдырараг гейд етмяк истярдим ки, полис тяряфиндян тятбиг едилян инзибати тянбещлярин нювляри, онларын щцгуги характеристикасы, тятбиг едилмяси вя иърасы гайдасы барядя нязяри биликлярин ялдя едилмяси щяр бир полис ямякдашынын фяалиййятинин сямярялилийинин йцксялдилмясинин зярури шяртляриндян биридир. Чцнки бу биликляря йийялянмякля сиз, инзибати хяталар ганунвериълиийинин принсипляри олан мясулиййятин лабцдлцйц вя мягсядяуйьунлуьу принсипляриня риайят етмиш оларсыныз.

НЯТИЪЯ

Мцасир дюврдя ганунвериълик вя онун тятбиги практикасы мяъбуретмя тядбирляринин, бир гайда олараг инандырма вя иътимаи тясир тядбирляринин тятбигиндян истифадя едилмяси йолу иля щяйата кечирилир.

Дювлят бу вя йа диэяр щцгуг нормаларыны мцяййян едяркян, щцгугпозма шяхсляря гаршы дювлят мяъбуретмя тядбирлярини тятбиг етмяздян яввял чох заман инандырма вя йа иътимаи тясир тядбирляринин тятбиг едилмясини нязярдя тутур. Беля щалларда мяъбуретмя тядбирляри йалныз о заман тятбиг едилир ки, инандырма вя иътимаи тясир тядбирляри мцсбят нятиъяляр вермир вя щцгугпозма тюрядян шяхсляр тярбийяедиъи тядбирляря мящял гоймадан йенидян щцгугпозма тюрядирляр.

Беляликля, мяъбуретмя тядбирляри тятбиг едиляркян бу мцддяа нязяря алынмалы вя бу заман полис ямякдашлары ганунчулуьун тяляблярини ъидди ямял етмякля инсанлара щюрмятля вя диггятля йанашмалы, онларын ляйагятини алчалтмамалыдырлар. Диэяр тяряфдян ися полис ямякдашлары щансы хидмяти сащядя фяалиййят эюстярмяляриндян асылы олмайараг юз хидмяти вязифялярини йериня йетиряркян инзибати мяъбуретмя тядбирлярини йалныз гцввядя олан ганунвериълийин тяляблярини мцвафиг олараг тятбиг етмялидирляр. Щяр бир полис ямякдашы ганунчулуьун бу тялябиня риайят етмякля, дювлятин али мягсяди олан "инсан вя вятяндаш щцгугларынын вя азадлыгларынын, Азярбайъан Республикасы вятяндашларына лайигли щяйат сявиййясинин тямин едилмяси" сащясиндя полисин цзяриня дцшян вязифя вя функсийалары вахтында вя сямяряли йериня йетирмялидир.

Бу эцнкц мцщазирямизин мювзусунун мащиййяти бир дя ондан ибарятдир ки, эяляъяк хидмяти фяалиййятляриндя мцщазирямизин мювзусу васитяси иля ялдя етдийиниз нязяри биликляри рящбяр тутмагла полис ямякдашлары цзярляриня дцшян вязифяляри йериня йетиряркян йаранмыш реал вязиййятдян асылы олараг, инзибати мяъбуретмя

тядбирлярини ″Полис щаггында″ Ганунун 21-27-ъи маддяляриня ясасян тятбиг етмиш оларсыныз.

Ян нящайят сиз, эяляъяк фяалиййятиниздя бу эцнц мцщазирямизин мювзусу васитяси иля ялдя етдийиниз нязяри биликляри рящбяр тутмагла вя хидмяти вязифяляринизи йалныз онлара мцвафиг олараг, йериня йетирмякля ″Полис щаггында″ Ганунун 4-ъц маддясинин 1-ъи щиссясиндя юз яксини тапмыш полисин фяалиййятинин принсипляриня риайят етмиш оларсыныз.